

Tisdagen den 24 maj

Kl. 13.00–15.58
18.00–21.10

§ 1 Aktuell debatt om Vattenfalls brunkolsverksamhet och klimatet

*Aktuell debatt om
Vattenfalls brunkols-
verksamhet och
klimatet*

Anf. 1 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Förra året stod jag vid kanten på det gigantiska dagbrottet Welzow-Süd i sydöstra Tyskland. Det är ett av de dagbrott där Vattenfall bryter sitt tyska kol. Det är vid platser som Welzow-Süd som framtiden och klimatfrågan avgörs. Om kolet tas upp ur marken och eldas upp förstör vi klimatet. Om kolet stannar i marken finns det hopp om att rädda klimatet.

Det är Sveriges regering som har avgörandet i sin hand om hur det ska gå. Vi vet att den köpare som nu vill köpa Welzow-Süd och andra kraftverk och dagbrott i Tyskland är oseriös. Tjeckiska EPH tänker inte bara gräva upp så mycket kol det kan i Welzow-Süd och på andra ställen. Det vill också öppna de nya gruvor som regeringen har bestämt att Vattenfall inte skulle nyttja av klimatskäl. Enbart i de nya gruvorna finns 1,2 miljarder ton koldioxid. Det är 24 gånger Sveriges årliga utsläpp.

Det är vad detta handlar om. Vi vet att om allt det kolet eldas upp och om andra betar sig likadant blir det för sent. Men vi vet också att vi nu kan ta klimatansvar. Detta är en av de möjligheter vi har att vända utvecklingen. Vi kan inte räkna med hjälp utifrån. EU:s utsläppshandel har kollapsat. EU:s utsläppshandel innehåller flera miljarder i överskott av koldioxidekvivalenter. Den kan inte rädda oss.

Det är upp till klimatansvaret hos var och en av oss att se till att kolkraften avvecklas och det förnybara byggs ut i stället. Regeringen har nu frågan i sin hand. Det är det viktigaste klimatbeslutet den här kammaren kanske någonsin har fattat. Vi uppmanar regeringen att göra rätt, göra grönt och sätta klimatet främst.

(Applåder)

Anf. 2 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Vattenfall är det största bolaget i den statliga bolagsportföljen, och det är ingen överdrift att säga att det är ett av de viktigaste. Vattenfall agerar på en energimarknad som är regeltung, tekniskt avancerad och viktig för samhället i stort. Vattenfall har haft en avgörande betydelse för att trygga energiförsörjningen i Sverige och producera energi till konkurrenskraftiga priser. Vattenfall är inte mindre viktigt i dag när energimarknaden ska ställa om från fossilt till förnybart. I klarspråk: Vattenfall

är inte vilket bolag som helst. Det är en oerhört viktig tillgång för svenska folket.

Därför är det beklagligt att Vattenfalls utveckling och investeringsbeslut inte alltid omgärdats av den respekt för svenska folkets tillgångar som man kan förvänta sig. Nuonaffären och den dåvarande alliansregeringens oförmåga att ta ansvar kommer att tynga detta bolag i många år framöver. Samarbetsregeringen beslutade därför att det var dags för ett omtag i styrningen av Vattenfall. Vi har bland annat förtydligat hur centrala processer ska gå till och tillfört värdefull kompetens till styrelsen. Ett haveri likt Nuon ska inte ske igen. Det är vi gemensamt skyldiga svenska folket.

Låt mig säga några ord om den omvärld som Vattenfall befinner sig i. Den europeiska energimarknaden är i snabb förändring, vilket påverkar alla konventionella energibolag på marknaden. Energiprisernas utveckling påverkar inte bara Vattenfall utan också dess konkurrenter. Kursutvecklingen för till exempel Eon och RWE visar på dramatiska nedgångar. Båda bolagen har slagit in på vägen att dela koncernen i två delar, en del för den fossilbaserade produktionen och en del för den förnybara produktionen, distributionen och försäljningen till konsument.

Som bekant befinner sig även Vattenfall i en strukturförändring som ska göra bolaget ledande i omställningen till förnybar energi. Vattenfalls styrelse beslutade i oktober 2014 att utreda olika strategiska alternativ för den tyska brunkolsverksamheten i syfte att skapa en ny hållbar ägarstruktur. Den 18 april i år tog jag emot en skriftlig begäran om ägarsamordning av försäljningen av Vattenfalls brunkolsverksamhet i Tyskland. Köparen är ett konsortium av det tjeckiska bolaget EPH och dess finansiella partner PPF.

En sådan transaktion är komplicerad och har finansiella effekter på både kort och lång sikt. Transaktionen innebär att konsortiet tar över samtliga tillgångar och skulder som relaterar till Vattenfalls brunkolsverksamhet i Tyskland. Vattenfall har redogjort för detta. Det är en kassa på 15 miljarder kronor och avsättningar på 18 miljarder kronor för bland annat återställande av mark. Vattenfall behåller prissäkringar på utsläppsrätter och elpris till ett värde av ca 9 miljarder kronor, som alltså inte ingår i affären. Inga utdelningar eller liknande är möjliga under de tre första åren och under restriktion de kommande två åren för köparen. Det innebär en negativ resultatpåverkan på 22–27 miljarder i kvartal 2 år 2016. Om Vattenfall skulle behålla brunkolsverksamheten i Tyskland menar Vattenfall att den negativa resultateffekten skulle vara större.

Regeringen är väl förberedd för ta emot Vattenfalls begäran om ägarsamordning. Vi som ägare håller nu på att analysera den transaktion som Vattenfalls styrelse har föreslagit. Regeringen kommer att återkomma i denna fråga när vi har tagit ställning. Inom ramen för de ägardirektiv som riksdagen har fastslagit för bolaget, där affärsmässighet är ledordet, har regeringen på sitt bord att säga ja eller nej till den föreslagna transaktionen.

Samtidigt som Vattenfall hanterar de utmaningar och problem som bolaget står inför på kort sikt är det nödvändigt att också lyfta blicken och staka ut den långsiktiga färdriktningen. År 2015 var ett viktigt år då världens ledare enades kring ett nytt klimatavtal med ett skärpt temperaturmål för den globala uppvärmningen och långsiktiga mål för globala utsläpp av växthusgaser. Därtill antog världssamfundet målet om hållbar utveckling.

Styrelsen och ledningen har förtydligat en ny vision och nya strategiska mål för bolaget. Visionen är att hela Vattenfall ska vara klimatneutralt till år 2050 och den nordiska verksamheten till år 2030. Den visionen är grunden för den fortsatta orienteringen av bolaget. Bolagets nya inriktning är positiv och svarar mot regeringens ambition att Vattenfall ska vara ledande i omställningen av energisystemet mot en högre andel förnybar energi. Vi kommer givetvis att följa utvecklingen av arbetet nära och med stort intresse.

Jag har hört människor säga att regeringens ambitiösa klimatpolitik inte spelar någon roll och att det enda som spelar någon roll är om Vattenfall äger tysk brunkol eller inte. Inget kunde vara mer fel. Sverige som föredöme och som vägvisare mot en fossilfri välfärdsnation är viktigare än någonsin. Jag är stolt över svensk miljöpolitik. Jag vill nämna några exempel på ställningstaganden som regeringen gjort och saker den drivit fram.

Vi har antagit ett klimatpolitiskt ramverk och ett förslag till nytt klimatmål som är bland de mest ambitiösa i världen. Vi är världens andra största givare per capita till FN:s klimatfond, 4 miljarder kronor för att finansiera klimatomställning i utvecklingsländerna.

Regeringen har gjort det enklare och billigare att sätta upp solceller på taken, sett till att antalet elladdstolpar för elbilar har fördubblats och har stöttat en ökad produktion av biogas. Regeringen har gjort den största ökningen av satsningar på skydd och skötsel av värdefull natur på minst 20 år. Vi har dessutom gjort en miljardsatsning på lokala klimatinvesteringsprogram.

Den här debatten handlar om Vattenfall. Jag vill avslutningsvis slå fast att Sverige behöver ett starkt Vattenfall, inte bara för att trygga energiförsörjningen utan också för att vi som land även fortsatt ska kunna vara ledande i klimatomställningen.

Anf. 3 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Det är Miljöpartiet och Socialdemokraterna som avgör om Vattenfall ska få lov att sälja den tyska brunkolsverksamheten eller inte. Det kan vara på sin plats att inleda där, fru talman. Man kan i debatten lätt få intrycket av att det kan vara lite oklart.

Det är inte bara jag som hävdar detta. Även Vattenfalls styrelseordförande har sagt samma sak i tidningen Dagens industri. I Sveriges Television gav Sophie Nachemson-Ekwall, en av Sveriges ledande forskare inom bolagsstyrning, uttryck för samma sak. Det är Miljöpartiet och Socialdemokraterna som fäller avgörandet om brunkolet framtid: sälja eller behålla.

Den tyska brunkolsverksamheten köptes i början av 2000-talet under den dåvarande socialdemokratiska regeringen, som då hade Miljöpartiet som stödparti. Nuvarande finansmarknadsminister Bolund satt då som sakkunnig i Regeringskansliet. Det var inte bara denna verksamhet man köpte, utan Vattenfall köpte på sig annan verksamhet i andra länder och kolkraft även i länder såsom Polen och Danmark.

Vägvalet för Vattenfall som Socialdemokraterna gjorde tillsammans med Miljöpartiet i början av 2000-talet har ju fått stor betydelse. Vattenfall

har kommit att bli ett mycket större företag som verkar på långt fler marknader. Verksamheten har också fått en helt annan miljöprofil och helt andra utsläpp än tidigare.

Under hösten 2014 inledde Vattenfall en strategisk översyn av sin tyska brunkolsverksamhet. Man har nu lämnat över denna fråga till Miljöpartiet och Socialdemokraterna för ett beslut i regeringen om verksamheten ska säljas eller behållas.

Från Moderaternas sida är vi noga med att premisserna i en sådan här affär ska utgå från ekonomi, det strategiska vägvalet för Vattenfall och hållbarhet. De premisserna ska ligga till grund för den seriösa och självständiga analys som regeringen nu har att göra av den här affären.

Vi är också noga med att de regler och den ansvarsfördelning mellan regering och riksdag som finns vad gäller hanteringen av de statliga bolagen ska följas. Det innebär att Miljöpartiet och Socialdemokraterna nu har den här frågan i sitt knä. De ska göra sin analys och komma fram till ett beslut om den tyska brunkolsverksamheten.

Vattenfall är ett mycket viktigt bolag. Det är det största i den statliga bolagsportföljen. Det är en stor aktör på energimarknaderna. Vad Vattenfall gör har stor betydelse. Vi utgår från att regeringen löpande kommer att hålla riksdagen informerad om säljprocessen och i slutändan om sitt ställningstagande i fråga om brunkolets framtid.

Tyskland har en väsentligt smutsigare elproduktion än Sverige, vilket i hög grad beror på kolkraften. Att tyska politiker snabbt har beslutat sig för att i förtid avveckla kärnkraft har haft betydelse och lett till ökade utsläpp och ökat kolberoende. Ska Tyskland klara sina klimatmål kommer man över tid att behöva använda mindre kolkraft.

Det är också viktigt att se att i Europa bestäms prissättningen på kol och dess miljökostnader genom utsläppshandelssystemet samt att kolets framtid i Tyskland ytterst är en fråga för det tyska folket och tyska politiker. På samma sätt vill inte vi i Sverige att andra länder eller andra politiker ska avgöra framtiden för till exempel den svenska skogen eller den svenska vattenkraften.

Brunkolet har varit ett hett ämne under mycket lång tid. Lika länge har det faktiskt varit oklart, fru talman, vad Miljöpartiet och Socialdemokraterna vill med brunkolet och Vattenfall. De är djupt splittrade, vilket är oroande. Olika ministrar ger olika besked. Inte sällan säger Mikael Damberg en sak och Miljöpartiets språkrör en annan – och något som ändras över tid. Det har också funnits en tendens att försöka skylla ifrån sig och skjuta över frågan till riksdagen när det är regeringen själv som har att fälla avgörandet. Det tycker jag inte är ansvarsfullt.

En sak är dock säker, fru talman: Det är nu Miljöpartiet och Socialdemokraterna som avgör framtiden för Vattenfall och det tyska brunkolet. Det är nu upp till bevis för Löfven och Lövin.
(Applåder)

Anf. 4 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Det är i dag aktuell debatt om Vattenfall och dess brunkolsverksamhet i Tyskland, en fråga som återigen har seglat högt upp på den politiska dagordningen i och med den aktuella försäljningen av verksamheten.

Det här är en fråga som redan i valrörelsen fick stor dignitet. Det är troligen inget parti som i sak anser att det är särskilt angenämt att ett svenskt statligt företag är involverat i Europas kanske mest kontroversiella kraftproduktion – den som är baserad på brunkol. Av detta skäl har många uttryckt en önskan om att Vattenfall ska avyttra sitt innehav i den tyska brunkolsverksamheten.

Men var det ett parti som i valrörelsen hade ett väldigt högt tonläge om brunkolet var det Miljöpartiet. Här liksom i migrationspolitiken och många andra frågor kom verkligheten i kapp Miljöpartiet när man som ett verklighetsfrånvänt oppositionsparti fick möta verklighetens utmaningar i regeringsställning och när man inom regeringen nu verkar närma sig en försäljning av brunkolet och ställs inför den frågan.

Även i diskussionen om en försäljning av brunkolsverksamheten pågår en parallell diskussion som tar sig smått absurda uttryck. Den drivs främst av Vänsterpartiet, som har linjen att Vattenfall ska behålla sina innehav för att i stället lägga ned kraftproduktionen. Man kan inte annat än ta sig för pannan.

Det kan knappast vara svenska politikernas uppgift att diktera villkoren för den tyska energipolitiken eller vara svenska folkets ansvar att lägga tiotals miljarder kronor på att lägga ned kraftproduktion som man inte gillar i andra länder. I Tyskland är det tyska politiker som bestämmer, inte svenska, och det är de tyska politikerna som ska sätta de ramar och stifta de lagar inom vilka energibolagen ska verka. Det är tämligen naivt av svenska politiker att mena på något annat.

Man kan undra vad som skulle kunna vara nästa briljanta idé från ytterlighetsvänstern i de här frågorna. Ska man börja köpa upp exempelvis fransk kärnkraft för att lägga ned den, eller ska man köpa kinesisk kolkraft för att man inte gillar den? Om man likt exempelvis tyskarna anser att kärnkraften – uppenbarligen i det korta scenariot – är en större fara än klimathotet ter det sig förvisso mer rimligt. Men den här diskussionen drar lite av ett löjets skimmer över Vänsterpartiet. Den riskerar också att skada vårt anseende utomlands.

Vi i Sverige skulle troligen inte bli särskilt förtjusta om energibolag som Fortum och Statkraft med statliga ägare i Norge och Finland skulle komma till Sverige och lägga ned kraftproduktion som har stark politisk förankring här om opinionen i Norge respektive Finland skulle vara en helt annan eller ändras.

Om den tyska energipolitiken och konsekvenserna av den tyska energistrategin Energiewende finns det mycket man kan tycka. Från sverigedemokratiskt håll menar vi att den har stora brister. Förutom att satsa enorma resurser på dyr och väderberoende så kallad förnybar energi har man sjösatt en radikal plan för avveckling av den tyska kärnkraften, detta trots att kärnkraften är ett av de säkraste och renaste sätten att producera elenergi som vi har tillgång till i dag. I ett tidevarv då frågan om koldioxidutsläpp ligger högt på dagordningen och kärnkraften har bland de lägsta utsläppen av alla tillgängliga energislag framstår det här som än mer bakvänt.

Visst, man kan från ett svenskt perspektiv tycka olika saker. Men det är ju så att tack vare vattenkraften och kärnkraften har vi redan i dag ett nästan helt fossilfritt kraftsystem. Tyskarna får göra som de vill – vi kan härifrån tycka att det vore mer rättvänt att i första hand avveckla den

mycket smutsiga och kontroversiella kolkraftproduktionen i stället för kärnkraften, men det är en fråga som avgörs av tyskarna och som från svenskt håll stannar vid tyckande.

Fru talman! Vattenfall, som är ett bolag helägt av staten, spelar en viktig roll för det svenska kraftsystemet. Utöver det har man under ett flertal år både förvärvat och uppfört anläggningar i andra länder, utanför hemmamarknaden – ofta med fokus på fossil kraft, vilket Sverigedemokraterna varit kritiska till.

Detta har lett till att bolaget nu är ett av Europa största energibolag – ett äventyr som under senare år har blivit en alltmer kostsam historia för skattebetalarna, då energipriserna på många marknader har kollapsat som en följd av såväl låga olje- och kolpriser som politiskt beslutade subventioner till vissa energislag.

Vår uppfattning är att det inte är särskilt lämpligt att ett svenskt statligt bolag bryter och eldar brunkol i ett annat land. Men även om omständigheterna kunde ha varit mer angenäma ur ett ekonomiskt perspektiv välkomnar vi ägarförändringar i många av de anläggningar som bolaget äger vad gäller fossil energi.

Vår ingång är att Vattenfalls fokus ska flyttas från expansion i utlandet till att primärt värna den svenska elförsörjningen i ett långsiktigt perspektiv. Härvidlag spelar en försäljning av brunkolsverksamheten en strategiskt viktig roll.

(Applåder)

Anf. 5 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! Låt kolet ligga! Klimatet är vår tids ödesfråga. Merparten av all fossil olja, gas och kol måste stanna i marken om vi ska klara oss undan en katastrofal uppvärmning.

Vi är de som kan säkerställa att jordens fattiga, såväl som våra barn och barnbarn, ges möjligheten till goda liv i framtiden.

Miljöpartiet de gröna driver i alla sammanhang på för att fossil energi ska fasas ut till förmån för förnybar energi. Vi jobbar intensivt inom FN och i utvecklingsbankerna. Vi jobbar i EU, och vi jobbar i Sverige, lokalt, regionalt och nationellt, inklusive med styrningen av det statliga energibolaget Vattenfall.

Mycket har hänt sedan Vattenfall investerade i brunkol 2001. Det brunkol som nyss var värt mycket pengar är nu snarare förknippat med stora kostnader. Den som har följt Vattenfalls försäljningsprocess i medierna har kanske tänkt tanken att det verkar svårt att hitta en seriös köpare av brunkol.

Vi gröna har varit emot kolet hela tiden. Vi ville redan år 2001 se ett mer hållbart ägande och kämpade mot inköpet av Vattenfalls brunkol med motioner, protester och KU-anmälningar. Jag har själv som Miljöpartiets energipolitiska talesperson varit på plats i Tyskland och demonstrerat mot Vattenfalls dåvarande planer på att expandera brunkolsgruvorna.

Sedan dess har regeringen och Vattenfall nått en samsyn om att expansionen av brunkolsbrytningen ska avbrytas, och Vattenfall har på eget initiativ föreslagit en försäljning av brunkolsverksamheten.

Jag kan konstatera att det råder en del missförstånd, medvetna eller inte, om den nu pågående processen, inte minst när det gäller ägardirektivets betydelse och regeringens prövning. Jag noterar att det finns de som tar tillfället i akt att försöka misskreditera Miljöpartiet.

Låt mig klargöra fem saker. Miljöpartiet vill att kolet stannar i marken. Det är vår bestämda uppfattning att kolet bör fasa ut och ersättas med förnybar energi till senast år 2030 i hela EU. Det gäller även Vattenfalls kol, oavsett ägare.

Regeringen kan säga ja eller nej. Det är hela poängen med att Vattenfall bett regeringen att pröva affären. Vilket svaret sedan blir vet vi först när regeringen är färdig med den pågående beredningen.

Ägardirektiven avgör. Regeringens prövning sker utifrån de ägardirektiv som riksdagen gav Vattenfall under alliansregeringens tid. De direktiven säger varken ja eller nej till en enskild affär, men de utgör de spelregler som regeringen måste förhålla sig till.

Både hållbarhet och affärsmässighet är av betydelse i nuvarande ägardirektiv. Ordagrant står: ”Vattenfall ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget tillhör ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion.” Det är alltså både affärsmässighet och hållbarhet.

Alla partier har ett ansvar. Vattenfalls styrning är inte en fråga för Miljöpartiet ensamt eller bara för regeringen. Det parlamentariska läget gör att alla riksdagens partier har ett ansvar. Detta är bakgrunden till att Miljöpartiet precis som Vänsterpartiet har begärt den debatt som hålls i dag.

I valrörelsen var vi i Miljöpartiet ensamma om vår position. Miljöpartiet hoppas såklart att majoriteten i kammaren nu liksom vi vill ha ett kolfritt EU 2030 och en styrning av Vattenfall som bidrar till det. Om inte annat vill vi för demokratins skull att det blir tydligt vem som står för vad i det läge vi nu befinner oss i efter Parisavtalet.

Vänsterpartiet har svängt i frågan om Vattenfalls kol efter valet. Det är välkommet. Men de borgerliga partierna, då? Kristdemokraterna och Liberalerna har i medierna pratat svepande om miljökrav, men sist jag kollade stod era partier för att kolet ska säljas i vilket fall som helst. Min fråga till er är: Menar ni att den som äger brunkolet måste lova att hålla fast vid Vattenfalls beslut att inte öppna nya gruvor? Något annat miljökrav som skulle ge reell skillnad kan jag inte se.

Så var det Centerpartiet. Det är med förvåning som jag kan konstatera att Liberalerna och Kristdemokraterna med sin vaghet ändå ligger före er i Centerpartiet, för jag har inte uppfattat några som helst miljökrav från er. Tvärtom förespråkar ni en affär, vilken som helst, utan att ha sett underlagen.

En påminnelse: Vattenfall är bolaget som tog initiativ till Nuonaffären och genomförde den under ert skift. Bilden av vilken koll Centerpartiet, Maud Olofsson och hela den dåvarande alliansregeringen egentligen hade är minst sagt grumlig.

(Applåder)

Anf. 6 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman! Centerpartiet vill inte att Vattenfall och svenska staten ska äga och driva kolverksamhet. Därför var vi drivande för att ändra ägardirektiven när vi satt i regering: Vattenfall ska vara ett av de ledande bolagen

i Europa när det gäller förnybar energi. Av den anledningen har Centerpartiet också i flera år varit tydligt med att vi vill sälja den icke-nordiska verksamheten. Häri ingår brunkolet.

Vår tanke har varit att vinsten ska gå till investeringar i grön teknik. Vi tror att forskning och utveckling av den förnybara energin är en viktig aspekt när det gäller att kunna ställa om Europa så att det blir mer grönt.

En del länder, till exempel Tyskland, har stora mängder brunkol i sin energimix. Andra länder, som Polen, är nästan helt beroende av brunkol och stenkol.

Det viktigaste verktyget, förutom att satsa på grön teknik, är att jobba på EU-nivå. Jonas Sjöstedt säger att ETS-systemet, det vill säga utsläppsrätterna, har havererat. Ja, för stunden är det så, men vi måste göra vad vi kan för att ändra på det. Det är det enda sättet för Sverige att påverka Europas gröna omställning.

I dag finns det alldeles för mycket utsläppsrätter på marknaden. De är väldigt billiga, och det lönar sig att vara miljöbov. Det vill vi ändra på. I takt med att det blir dyrare med utsläpp från fossila bränslen kommer vi att få se en omställning.

Det enkla svaret är förstås att kolgruvorna aldrig skulle ha köpts. De köptes i början av 2000-talet, vilket skedde med stöd av den socialdemokratiska regeringen men också med stöd av Miljöpartiet, även om Miljöpartiet inte vill kännas vid det i dag, och det är ju förståeligt. Men detta är det inte mycket att göra åt nu. Vattenfall äger kolet, och vi måste utgå från den verklighet som vi har i dag.

I takt med att försäljningen har dragit ut på tiden har värdet på Vattenfalls tillgångar fortsatt att minska, men för en tid sedan valde ändå Vattenfalls styrelse att påbörja en försäljningsprocess. Man lade ut kolverksamheten på anbud, och det vinnande budet kom från det tjeckiska bolaget EPH. Nu ligger frågan hos ägarrepresentanten, det vill säga regeringen, för avgörande.

Med tanke på alla turer som har varit i medierna – det har kommit olika bud i frågan om det är riksdagen eller regeringen som ska fatta beslutet – vill jag vara väldigt tydlig. Ägardirektiven säger att detta är en fråga för Vattenfalls styrelse och i slutändan ägarrepresentanterna, det vill säga regeringen. Som reglerna för de statliga bolagen ser ut är det alltså regeringen som ansvarar för om det blir en affär eller inte. Våra möjligheter i riksdagen att påverka detta beslut är i praktiken faktiskt mycket små.

Detta bekräftas också av andra källor: Sophie Nachemson-Ekwall, som är forskare i bolagsstyrning vid Handelshögskolan, Daniel Stattin, som är professor i civilrätt vid Uppsala universitet, och Vattenfalls styrelseordförande. Man menar att regeringen äger Vattenfall och att regeringen därför har all möjlighet att besluta om att sälja eller inte. Dessutom vet jag att näringsminister Damberg var med i en interpellationsdebatt i förra veckan där han också bekräftade att så är fallet.

Ni kommer ihåg att Miljöpartiet i valrörelsen använde den berömda kolbiten i olika debatter, och man sa tydligt och klart: Med Miljöpartiet i regeringen kommer kolet att stanna i marken.

Det verkar inte riktigt vara så i dag. Verkligheten kom i kapp, så också huvudvärken. Det är uppenbart att regeringspartierna inte har haft samma uppfattning i frågan. Jag har full förståelse för att det är första gången som Miljöpartiet sitter i regeringen och att det kanske var svårt att förutse hur

verkligheten skulle bli i en koalitionsregering. Men nu sitter ni i regeringen, och ni är med och tar ansvar. Uppenbarligen har ni blivit överkörda av Socialdemokraterna. Vore det inte bättre att erkänna det?

Jag ställer mig dessutom frågan: Varför har Miljöpartiet varit med och initierat den här debatten? Affären är i princip klar. Den ligger på regeringens bord, och ni ska besluta.

Hur illa vi än tycker om Vattenfalls kolverksamhet är det till syvende och sist Tyskland som tar beslut om hur deras energipolitik ska se ut – det är inte Vattenfall och inte Sveriges riksdag. Jag vill återigen vara tydlig med Centerpartiets hållning i frågan. Vi har inte ändrat oss. Vi har under många år velat sälja den icke-nordiska verksamheten. Här ingår brunkolet. Vi vill använda pengarna från försäljningen till förnybar energi. Och vi vill även på EU-nivå jobba för att fördyra utsläppsrätterna och minska antalet. När det blir för dyrt att vara miljöbov kommer de fossila bränslena att fasas ut på riktigt. Först då kan kolet stanna i marken på riktigt. (Applåder)

Anf. 7 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Jag hoppas att den här regeringen ska vara klok, grön och ansvarsfull. Jag hoppas att den ska ta det unika beslutet att avveckla Vattenfalls koltillgångar i Tyskland, att inte sälja dem och att inte öppna möjligheten för att nya gruvor bryts. Jag hoppas att den tar ansvaret att annullera de utsläppsrätter som hänger ihop med den tyska produktionen och dra bort dem från det utsläppshandelssystem som innehåller så många rätter att släppa ut för mycket i dagsläget.

Det vore en unik och ansvarsfull handling. Det skulle få återklang i den globala miljödebatten. Det skulle få Sverige att gå före och ta klimatansvar på riktigt. Det skulle vara att förverkliga de stolta löften som gavs på klimattoppmötet i Paris. En sådan regering önskar jag att Sverige har. En sådan handling, att gå före och faktiskt avveckla det som förstör vår planets klimat, skulle öka Sveriges tyngd och trovärdighet för lång framtid i de internationella klimatförhandlingarna. Det skulle göra att andra länder såg oss som exempel. Det skulle innebära att man skulle diskutera det här i andra parlament och att man skulle uppmana sina regeringar att gå före på liknande vis.

Men det skulle också vara en uppmaning till alla dem i Sverige som funderar på att köpa en elbil fast det är dyrare och som funderar på att sätta upp solpaneler på taket. De skulle tänka: Ja, om regeringen kan ta miljöansvar och kan avveckla kolet kan jag också bidra. Därför är det viktigt att ni gör rätt nu. Om ni gör fel gör ni nämligen precis tvärtom. Då sänker ni Sveriges trovärdighet. I praktiken uppmuntrar ni inte människor att ta personligt miljöansvar. Det blir fullt av hyckleri när regeringen inte gör likadant.

Den här affären handlar också om ekonomi. Vi vet inte affärens detaljer. Mycket tyder på att det ekonomiskt är en väldigt dålig affär. Någon större vinst att spendera på annat, som man talar om här, lär det inte bli. Det handlar också om etik. EPH, köparen, är ett skurkföretag. De har inte många rätt. De har ingen miljöpolicy. De är kopplade till skatteparadis. De ägs av ett fåtal tjeckiska oligarker. Är det dem vi ska överlåta klimatansvaret till? Det här riskerar att bli regeringens Nuon. Men det är inte bara

en ekonomiskt oförsvarlig affär. Det är också en klimatmässigt och etiskt oförsvarlig affär.

Det finns några myter i debatten om Vattenfall och kolet. En är redan avfärdad i den här debatten, bland annat av Lars Hjalmered. Ja, regeringen äger beslutet. Ni är fria att stoppa affären. Inget hindrar er från att stoppa affären. Det är ni som äger den. Ni har beslutet i er hand.

En andra myt är att ni inte skulle kunna ta miljöhänsyn när ni avgör affären. Det är också fel. Det står inskrivet i ägardirektiven att hållbarheten är en del av direktiven för Vattenfall. Och ni i regeringen har redan visat att det går. Bland de första beslut regeringen tog var att Vattenfall inte skulle öppna nya gruvor. Det var en direkt styrning av Vattenfall – av miljöskäl. Det visar att det går att göra det här med de nuvarande ägardirektiven.

En tredje myt är att utsläppshandeln kan fixa det här. Jag förhandlade fram utsläppshandelsdirektivet under min tid i Europaparlamentet. Jag såg svagheter redan då. En koldioxidskatt hade varit bättre, en minimiskatt på nationell nivå. Men nu har vi det här systemet. Tyvärr tyder mycket lite på att det kommer att fungera. Det är upp till dem som äger det fossila att avveckla det fossila, och vi är en av de stora ägarna i Sverige. Man kan inte skylla på något annat. Det är vi själva som har ansvaret för att göra det här rätt.

Lise Nordin ställde några mycket relevanta frågor i debatten. Jag hoppas att de kommer att få svar under den fortsatta diskussionen. En gällde det faktum att Vattenfall inte bara äger de gigantiska dagbrotten. De äger också rätten att öppna nya gruvor som innehåller kol motsvarande 24 gånger Sveriges nationella utsläpp. Det är precis det som inte får ske. Vi vet att EPH redan har sagt att man kommer att försöka öppna de gruvorna. Enbart det faktum att man vill öppna de nya gruvorna borde vara nog för att säga: Det här är inte en hållbar affär. Men den fråga som Lise Nordin ställde faller ju även tillbaka på Miljöpartiet. Ni sitter i regeringen. Är det inte så, Miljöpartiet, att om regeringen godkänner det här godkänner man också att EPH nyttjar rätten att öppna nya gruvor och släpper ut 1,2 miljarder ton koldioxid? Är det inte så? Är det inte i så fall Miljöpartiets ansvar att det sker?

De borgerliga partierna påpekar helt riktigt att den här affären är regeringens ansvar. Men ni måste ju ha en åsikt om det som är det största klimatavgörandet i modern tid. Ni måste tycka något. Framför allt ställer jag frågan till Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna: Vill ni inte ställa några som helst miljökrav på den här affären? Har ni ingenting att säga om miljön när det handlar om så enorma utsläpp som står på spel? Jag hoppas att ni säger: Jo, vi vill visst ställa miljökrav på den här affären. Vi vill visst att man till exempel ska försäkra sig om att nya gruvor inte kan öppnas. Jag menar att ni är svaret skyldiga i denna debatt.
(Applåder)

Anf. 8 MARIA WEIMER (L):

Fru talman! I debatten om Vattenfalls brunkolsverksamhet och klimatet bör fokus ligga på hållbarhet. Vattenfalls kolgruvor släpper ut 1,2 miljarder ton koldioxid varje år. Det är mer än hela Sveriges koldioxidutsläpp. Det rör sig om så stora utsläpp att det tydligt syns i den globala statistiken, till och med. Vi talar här om en mycket stor miljöpåverkan.

Fru talman! Jag vill börja med att påminna om att Liberalerna kritiserade inköpet av kolkraften när det beslutades 2001. I dag står klimatfrågan mycket högre på den politiska dagordningen, tack och lov, och ingen svensk regering skulle komma på tanken att köpa upp nya kolgruvor.

Riksrevisionen konstaterade i sin rapport förra året att Vattenfalls plan ursprungligen var att reducera koldioxidutsläpp med hjälp av bland annat lagring av koldioxid och delvis genom försäljning. I dag är förutsättningarna förändrade, och huvudstrategin har blivit att sälja bolagets tyska kolkraft.

Fru talman! För ett år sedan besökte jag ett av Vattenfalls kolkraftverk i östra Tyskland, dagbrottet Welzow-Süd i regionen Lausitz. Kilometerlånga högar av jord var uppskottade för att man skulle nå 70 meter ned under jordytan till det så kallade svarta guldet. I motsats till vad man skulle kunna tro ur ett svenskt perspektiv är stödet för verksamheten rätt starkt bland de flesta lokala politiska partier och fackföreningar. Samtidigt är den tyska regeringen smärtsamt medveten om att Tyskland riskerar att bryta mot sina egna klimatmål på grund av kolkraften. Det är oerhört pinsamt för Angela Merkel att ha skrivit under klimatavtalet i Paris och sedan behöva erkänna att Tyskland inte ens lever upp till det som gäller för de egna klimatutsläppen.

Orsaken är tysk energipolitik, där kärnkraften av politiska skäl ska fasas ut i förtid redan om sex år. Det är för övrigt något som för tankarna till den svenska regeringens politik med ett slutår för vår kärnkraft.

Det tyska energibeslutet i kombination med ett prisras på kol gör att kolkraftverken går för fullt. När jag var där berättade man att kraftverken till och med har byggts om för att lättare kunna samverka med vindkraften. Energiomställningen, som internationellt sett handlar mycket om förnybart, har i Tyskland sammanfallit med en renässans för kolkraften. Vindkraft går alltså hand i hand med kolkraft för en stabil elförsörjning. Det är fint för tysk industri men tragiskt för klimatet. Faktum är att kolkraften, hur smutsig den än är, tyvärr fortfarande spelar en central roll för tysk elförsörjning. Om Tyskland hade valt att ta itu med klimatutsläppen och kolet innan man fasade ut kärnkraften hade detta inte varit fallet.

Fru talman! Jag skulle vilja återkomma till Riksrevisionens granskning av styrningen av Vattenfall från i fjol där regeringen uppmanas att vara bättre förberedd för att hantera den finansiella risken med ett fortsatt ägande eller en försäljning av tysk kolkraft. Min första fråga till Mikael Damberg och Lise Nordin blir därför om regeringen anser att försäljningen av kolkraften till EPH är affärsmässig och om man har hanterat de finansiella riskerna med affären.

Precis som Riksrevisionen påpekade förra året finns också en risk för att Vattenfall i syfte att uppnå sitt finansiella exponeringsmål säljer sina tyska kolkraftverk vid en tidpunkt som inte ger maximalt försäljningsvärde. Min andra fråga är därför: Är det verkligen rätt läge att sälja nu? Är detta ett bra tillfälle för försäljning som på bästa sätt tar hänsyn till svenska skattebetalares ekonomiska och miljömässiga intressen?

Fru talman! Det är tydligt att grunden till försäljningen främst handlar om att bolaget ska ha en portfölj som är fossilfri. Men vi får inte glömma att miljöaspekten och frågan om långsiktig hållbarhet också bör finnas med i ett ställningstagande. Hållbarhet finns som sagt också omnämnt i ägardirektivet. Vattenfall bör som ägare ta sitt miljöansvar när det gäller framför

allt återställande av dagbrotten i östra Tyskland på ett långsiktigt och miljömässigt hållbart sätt.

Det senaste året har en infekterad miljödebatt uppstått i Berlin om föroreningar i floden Spree och riskerna för dricksvattnet där. Det har visat sig att gamla dagbrott från kolbrytningen från DDR-tiden har återställts enligt vad man då trodde var konstens alla regler, men de har nu börjat läcka gifter som sprider sig ända till Berlin. Det är naturligtvis centralt att Vattenfall som ett statligt ägt bolag nära sammankopplat med svenska staten och vårt svenska varumärke tar största möjliga miljöhänsyn för att återställa närmiljön kring dagbrotten. Vattenfall måste säkerställa att inga skador som har orsakats av kolgruvorna uppstår i ett senare skede.

Nu när en försäljning är aktuell ställer man sig frågan: Vilka miljökrav har inom ramen för ägardirektiven ställts på den intresserade köparen? Min tredje fråga till Damberg och Nordin är därför: Vilka miljöåtaganden har EPH förbundit sig att göra när det gäller långsiktig hållbarhet för klimatet och återställande av naturen i och kring dagbrotten?

Fru talman! Jag nöjer mig med detta och ser fram emot Dambergs och Nordins svar på mina frågor.
(Applåder)

Anf. 9 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! För oss kristdemokrater är förvaltarstanken central, och det har den alltid varit. Vi menar att människan har ett ansvar att förvalta, och inte förbruka, de ändliga resurserna. Varje generation bär ett ansvar inför kommande generationer för att föra vidare ett hållbart samhälle med goda förutsättningar för människor att leva ett friskt och hälsosamt liv utan negativa miljöpåverkningar.

Men i dag, när vi diskuterar Vattenfalls brunkolsverksamhet i Tyskland och om den svenska staten ska avveckla eller sälja, känns det mer som att jag skulle kunna göra en travestering på Clashes gamla rockdänga *Should I stay or should I go?* Det blir fel hur man än gör här, känns det som.

Det som på något sätt blir extra fel är att de båda regeringspartierna talar emot varandra – å ena sidan och å andra sidan. Det går inte att både ha kolet kvar i marken och att sälja det för fortsatt brytning. Det finns ett vägval där. Om vi ska sträva tillsammans efter ett samhälle med ett hundra procentigt förnybart energisystem, vilket i alla fall är Kristdemokraternas vision, menar vi att det måste finnas en realistisk färdplan och en långsiktighet i det arbete som krävs för att nå denna vision.

Det finns ingen här som kan säga att brunkol och koldioxidutsläpp inte är skadliga för miljön och försämrar människors livskvalitet.

Samtidigt måste vi kunna acceptera att vi har olika syn på hur färdplanen för ett fossilfritt samhälle ska se ut. Ibland får vissa partier det att framstå som att de har patent på hur hotet mot miljön och klimatutmaningarna ska hanteras och att det bara är deras väg som finns att gå. Vi kristdemokrater menar att så inte är fallet. När det handlar om hållbarhet i så omfattande beslut som Vattenfalls brunkolsverksamhet i Tyskland innefattar hållbarhet förutom miljöhänsyn också sociala och ekonomiska aspekter.

Fru talman! Vi kristdemokrater anser att statens uppgift i första hand bör vara att ange de ramar och regler som gäller för näringslivet i stort, inte egentligen att själv äga och driva företag. Men eftersom vi som statlig ägare har en så stor bolagsportfölj är det extra viktigt att just de statliga

bolagen drivs långsiktigt och ansvarsfullt, att de präglas av en öppenhet och att de är föregångare avseende hållbarhetsfrågor. Det är också rimligt att det finns en tydlig åtskillnad mellan staten som lagstiftare och som ägare. En ansvarsfull bolagsstyrning innebär att ägardirektiven ska lägga fast de långsiktiga spelreglerna för företagen.

Jag tror inte heller att vi – med facit i hand – är oense om att det var en riktigt dålig idé att köpa just kolkraftverken i Tyskland. Därför har Kristdemokraterna under lång tid hävdade att den europeiska verksamheten i Vattenfall har stora inbyggda risker. Vi menar att varken ägande av kolföröringar eller stora ekonomiska risker i konkurrensutsatt verksamhet ligger i svenska skattebetalares intresse. Vi vill därför att den svenska statens ägande av kolkraftverk i Tyskland avslutas.

Flera av mina kollegor som tidigare varit uppe i debatten har nämnt Vattenfalls ägardirektiv, som innehåller både marknadsmässig avkastning och en affärsmässigt bedriven energiverksamhet. Den ska också leda till en miljömässigt hållbar energiproduktion. Därom är vi också ense – absolut – men kanske inte om hur detta ska ske. Om det nu är så som jag har läst mig till har Vattenfall självt sagt att man ska minska sina koldioxidutsläpp med en ganska stor andel. Avvecklar man brunkolsverksamheten när man precis det mål som står angivet i planen och skulle slippa ungefär 60 miljoner ton koldioxid årligen.

En försäljning måste dock ske på goda affärsmässiga grunder och inom de ägardirektiv som Vattenfall har. Vi menar att det är regeringens ansvar och att Vattenfall faktiskt gör så. Om bedömningen är att man både når utsläppsminskingsmålet om ca 23 miljoner ton som man har i sin affärsplan och att det är affärsmässigt riktigt att göra så stöder vi kristdemokrater en försäljning i allra högsta grad.

Men sedan är vår syn på saken – och det är något även andra tagit upp i debatten – att det är den tyska regeringens ansvar att genomföra de åtgärder som krävs i Tyskland för att leva upp till EU:s energi- och klimatmål. Där ska Sverige vara tydligt med visionen om att sträva mot ett 100 procent förnybart energisystem. Den visionen hoppas jag att riksdagens övriga partier delar med Kristdemokraterna.

(Applåder)

Anf. 10 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag har fått några frågor.

Om vi börjar med frågan huruvida regeringen tycker att det är affärsmässigt eller inte är det alldeles för tidigt att svara på den. Vi är just nu inne i en process där vi granskar denna transaktion. Vi har tagit emot en begäran om ägarsamordning, och själva idén med en sådan är, som flera av er har påpekat, att säga ja eller nej till den. Det är glasklart, och det är ju därför man har ägarsamordningar. Annars skulle man inte ha dem. Det är självklart att jag inte kan svara på den frågan nu eftersom vi är inne i en process där vi bereder ärendet just nu.

Jag fick också en fråga om vilka krav vi ställer på Vattenfall när det gäller den här typen av affärer, till exempel hur man granskar köparen. Då har vi valt att be bolaget att använda exakt samma granskningsförfarande

eller corporate compliance, som det kallas på engelska, som staten använder vid olika typer av affärer. Bolaget har alltså använt exakt samma system som staten använder för att granska.

Det fanns också en fråga om vilka krav som ställs i affären och vad som händer med de återställningskrav och det ansvar som Vattenfall har i dag för att återställa mark. Det är väldigt tydligt i transaktionen, i alla fall utifrån Vattenfalls mening, att det bolag som köper har samma krav på sig att driva sin verksamhet som Vattenfall har i Tyskland. Det är samma miljökrav för detta i Tyskland. De åtaganden som Vattenfall har gjort om återställande följer också med i transaktionen, bara för att tydliggöra att det är den nya köparen som har ansvar för detta.

Jag har en del kommentarer kring frågor om Vattenfalls styrning och uppdrag. Regeringen har riksdagens uppdrag att aktivt förvalta statens ägande i bolag så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir den bästa möjliga.

I bolagsordningen för Vattenfall anges föremålet för bolagets verksamhet, vilket har sin grund i det uppdrag som riksdagen har beslutat om. Som några har citerat ska Vattenfall generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget tillhör de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion.

Diskussionen har två delar: både lönsamhet och att leda utvecklingen mot hållbarhet. Det är två delar i målsättningen, och detta är en sak som Riksrevisionen har kritiserat i rapporter.

Den tidigare regeringen gick 2010 till riksdagen för att förtydliga uppdraget. När man förtydligade det förklarade man att man skulle reda ut det dubbla uppdraget och vad som är basen för verksamheten.

Regeringen skrev så här i en proposition till riksdagen: ”Regeringen anser att lönsamhet är grundförutsättningen för hela Vattenfalls verksamhet och överlevnad. Energiproduktion och distribution är dessutom verksamheter med mycket kapitalkrävande investeringar. En marknadsmässig avkastning måste därför vara utgångspunkten för all verksamhet i Vattenfall.”

Detta är ganska tydligt, och näringsutskottet välkomnade förtydligandet från regeringen 2010 och förklarade att den osäkerhet som fanns kring uppdragsbeskrivningen var utredd.

Detta uppdrag har ni, riksdagen, gett både till bolaget och till oss som regering att hantera och ansvara för att förvalta. Det är utgångspunkten. Men som flera har varit inne på är transaktionen ganska komplicerad. Det är många dimensioner här, så det krävs en ordentlig analys och en strukturerad process.

Ni vet att regeringen har gjort ett omtag kring styrningen, krävt skriftlig begäran om ägarsamordning och kommer att få ett skriftligt svar om denna samordning. Det blir ingen ny Nuonprocess. Det är också viktigt att Vattenfall har varit tydligt med att detta än så länge har varit en ekonomiskt lönsam affär. Det går alltså inte att jämföra med Nuonhaveriet.

Regeringen håller nu på att analysera transaktionen, och vi kommer att återkomma när vi har tagit ställning.

(Applåder)

Anf. 11 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Jag inledde mitt första anförande med att konstatera att framtiden för det tyska brunkolet i Vattenfalls försorg ligger i Miljöpartiets och Socialdemokraternas knä. Jag tycker att det har blivit allt tydligare och stadfäst att så är fallet.

Detta är klagörande, för det har funnits en bred samhällsdebatt om hur detta skulle vara. Det inte bara sådana som jag – företrädare för oppositionen – som säger detta, utan ledande forskare, företrädare för bolaget och andra ger uttryck för samma sak. Det är bra att detta uttyds.

För oss, fru talman, är det tydligt att en sådan affär som vi talar om ska ta sin utgångspunkt i premisserna om ekonomi, det strategiska vägvalet, vad det skulle innebära för Vattenfall och hållbarhetsaspekter. Vi menar att detta ska ligga till grund för den självständiga granskning som regeringen nu har att göra.

Vi får komma ihåg att det är bolaget och regeringen som arbetar med denna affär och som har inblick i alla dess ingående delar, där en del är sekretessbelagda. Det är de som ska göra den samlade analysen, och där handlar det inte bara om ekonomi.

Man ska också komma ihåg, fru talman, att bara för att ett statligt ägt företag lämnar över en fråga till regeringen innebär inte det att den per definition måste säga ja, utan det är en självständig och egen granskning i detta.

När det handlar om energipolitik, hållbarhet och miljö i Europa är det för vår del utsläppshandelssystemet som är svaret för att driva miljöutvecklingen framåt. Det är där vi prissätter utsläpp, och det är detta som ska leda utvecklingen framåt.

Det är viktigt att konstatera att det är det tyska folket och tyska politiker som avgör den tyska energipolitiken, på samma sätt som vi i Sverige vill avgöra hur vi ska ha vår framtida energimix eller skogspolitik, där vi ser flera svenska utmaningar framöver.

I diskussionen, fru talman, har även frågan om ägardirektiv varit uppe. Jag tycker att det kan vara på sin plats att konstatera att Miljöpartiet före valet lovade nya ägardirektiv för Vattenfall. Det tillsattes en statsrådsarbetsgrupp under Mikael Dambergs ledning i oktober 2014, där även statsråden Bolund, Baylan och Romson ingick. Regeringen valde att lägga ned arbetsgruppen efter en månad.

Regeringen har inte återkommit och lagt några förslag till nya ägardirektiv på riksdagens bord. Jag tycker att den typen av inspel i debatten faller ganska platt. Jag hävdar att det direktiv som Vattenfall har är klart och tydligt och ger ordentlig möjlighet för regeringen att ställa krav på affärsmässighet och göra en samlad analys av vad en sådan affär kan innebära.

Avslutningsvis, fru talman, kommer vi in på detta med splittring, som har varit en het fråga under lång tid. Under lika lång tid har det varit oklart vad regeringen vill, med olika besked vid olika tillfällen från regeringens olika ministrar. Det är faktiskt dags för dem att ta ansvar nu och ha en tydlig och klar uppfattning så att båda de partier som ingår i regeringen står upp för de överenskommelser och uppgörelser man gör sinsemellan i en regering.

Prot. 2015/16:110

24 maj

*Aktuell debatt om
Vattenfalls brunkols-
verksamhet och
klimatet*

Fru talman! Vad det ytterst handlar om för Miljöpartiet i detta är att kunna ställa en kabinetsfråga. Är kolet så viktigt som man säger handlar det ytterst om att antingen lämna regeringen eller stå upp för de överenskommelser man gör med Socialdemokraterna och sluta att skylla ifrån sig på andra partier och försöka trycka över frågan till riksdagen.
(Applåder)

Anf. 12 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Vänsterpartiet, som har begärt denna debatt, hade nyligen sin kongress, där förslag återfanns från partistyrelsen om att kärnkrafts-avvecklingen skulle ta hänsyn till den svenska kärnkraftens möjligheter att bidra till minskade utsläpp från fossila kraftverk på den nordeuropeiska elmarknaden. Detta förslag vann inte gehör, och partistyrelsen förlorade i omröstningen på stämman.

Nu har Vänsterpartiet intagit en position där man ska avveckla såväl kärnkraften som kolkraften snarast, samtidigt som den övriga energipolitiken skapar en ökad efterfrågan på planerbar kraftproduktion vintertid. En rimlig fråga för Vänsterpartiet och de partier som förespråkar en nedläggning av verksamheten vore att berätta hur mycket man rimligtvis anser att detta bör och får kosta för skattebetalarna.

Från bolagets sida har man kommenterat att man i sin egen bedömning anger att en fortsatt drift av verksamheten troligtvis kommer att leda till högre kostnader för bolaget.

Från sverigedemokratiskt håll kan vi konstatera att den politiska risken är skyhögt på den tyska energimarknaden, med kraftiga, politiskt beslutade subventioner, vilka givetvis är svåra att prissätta riskmässigt för en fortsatt verksamhet.

Fru talman! De klimatambitioner kopplade till minskade utsläpp av koldioxid som det ges uttryck för i denna debatt blir tämligen anmärkningsvärda kopplade till den energipolitik som regeringen driver, med visst stöd av vissa av oppositionspartierna, med stora förhoppningar kring väderberoende kraftslag, något som även driver Sverige in i en situation där politiskt beslutade subventioner skapar olönsamhet i planerbar kraftproduktion som vattenkraft, kärnkraft och förnybar kraftvärme.

Denna politik riskerar att forcera Sverige in i en situation där vi under vinterns kalla månader kommer att hamna i kraftig obalans vad gäller produktionskapacitet och där vi blir starkt beroende av import av stora mängder elkraft. Vi kunde nu enbart under den gångna vintern se hur snabbt en gynnsam effektsituation förändras till det motsatta.

När kylan tilltog och vinden mojnade var vi tvungna att importera en bra bit över 2 000 megawatt elkraft till Sverige för att upprätthålla kraftbalansen. Det är något som ännu en gång påminner oss om att den ökade, väderberoende kraftproduktionen försätter oss i en situation där vi alltmer tvingas förlita oss på import från våra grannländer för att inte tvingas hantera vår effektbrist med bortkopplingar från elnätet.

Då vinden har mojnat hos oss har den allt som oftast gjort det även i våra grannländer. Den elkraft som vi då tvingas importera kommer främst från våra grannländer i kraftsystemet, exempelvis Danmark, Tyskland och Polen. Den kraftproduktion som vi då är beroende av i Sverige är framför allt smutsig kolkraft, där utsläppen av klimatgaser som en följd av kraftproduktionen är påtaglig, vilket står i kontrast till Sveriges i praktiken helt

klimatneutrala kraftsystem, med framför allt kärnkraften och vattenkraften.

Fru talman! Det känns aningen verklighetsfrånvänt att fokusera på enskilda nedläggningar kopplade till klimatpåverkan med deras koldioxidutsläpp, då den övriga energipolitiken ökar vår sårbarhet under de kalla vintermånaderna och skapar behov och efterfrågan från just dessa anläggningar.

Anf. 13 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! Jag är glad att vi i dag har den här aktuella debatten om Vattenfalls brunkol, så att vi kan få ett klagande kring att regeringen har att säga ja eller nej till affären. Nu pågår granskningen utifrån de ägardirektiv som riksdagen beslutade om 2010.

Som svar till Lars Hjälmered och Moderaterna: Både han och jag vet att om det ska till nya ägardirektiv för exempelvis en sådan här affär är det riksdagen som behöver anta dem. Samtliga partier i kammaren har ett ansvar för vad man vill med Vattenfalls brunkol.

Centerpartiet valde att inte kommentera Nuonaffären och de lärdomar som jag tycker att vi alla ska dra om vikten av att sådana här affärer behöver granskas mycket noggrant, det som nu pågår. Har inte Centerpartiet lärt sig någonting efter Nuonaffären?

Det kom en fråga från Vänsterpartiet om den expansion av gruvor som regeringen tillsammans med Vattenfall stoppade för ungefär ett år sedan. Det som hände då var att Vattenfalls styrelse och regeringen nådde en samsyn kring att avbryta expansionen. I dag befinner vi oss i ett annat läge, eftersom Vattenfalls styrelse har föreslagit en försäljning. Då krävs en så kallad formell ägarstyrning, där regeringen måste ge ett formellt svar på den prövning som nu görs.

Det har också i debatten hänvisats till att EU:s klimatpolitik skulle vara det enda viktiga. Vi kan inte, menar jag, ställa en ansvarsfull ägarstyrning av Vattenfall mot aktivt klimatarbete i EU. Tvärtom måste vi jobba med båda. Om vi jobbar med båda samtidigt kan klimatvinsterna bli större.

Att inte vilja styra Vattenfall ansvarsfullt och ge ägardirektiv med tydligare klimatstyrning är att ge bort en av de möjligheter som vi har i klimatarbetet.

Den utsläppshandel som vi har i EU, som enligt teorin ska styra klimatarbetet, har i verkligheten inte fungerat vid något tillfälle. EU:s utsläppshandelssystem är i dag inte det som styr mot minskade klimatutsläpp eftersom vi hela tiden har haft ett alldeles för stort överskott. De försök som har funnits från bland andra miljöpartistiska EU-parlamentariker att skärpa systemet har röstats ned. Vi måste jobba med alla vägar som vi har för att kolet ska stanna i marken. Vi måste kunna prata både om den aktuella, viktiga frågan om Vattenfalls brunkol och om hur vi ska skärpa EU:s klimatpolitik.

Det är många frågor som inte har blivit besvarade i debatten. Jag önskar fortfarande veta vilken bedömning de borgerliga partierna gör av de ägardirektiv som de själva beslutade om 2010, hur de svarar upp mot den affär som vi nu har på bordet.

Prot. 2015/16:110

24 maj

*Aktuell debatt om
Vattenfalls brunkols-
verksamhet och
klimatet*

Vi behöver kunna diskutera två saker samtidigt, både affärsmässigheten och hållbarheten. Miljöpartiets åsikt ska ingen tvivla på. Vi vill att kolet stannar i marken, och vi jobbar på alla fronter för att det ska hända.
(Applåder)

Anf. 14 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman! Lise Nordin pratar om Nuonaffären och pekar på Centerpartiet och undrar om vi inte har lärt oss någonting. Har Lise Nordin så lite argument att Lise Nordin måste diskutera andra frågor som redan är avgjorda? Kan hon inte hålla sig till aktuell debatt om Vattenfall och brunkolet? Det tycker jag tyder på en viss desperation från Miljöpartiets sida.

Det fanns några frågor från både Jonas Sjöstedt och Lise Nordin, om Centerpartiet inte vill ställa miljökrav på affären. Lise Nordin frågade också om Centerpartiet kan tänka sig att sälja till vilket företag som helst.

Anbudsförfarandet är redan klart. Det är svårt att i efterhand ställa krav när man redan har gått ut och Vattenfalls styrelse också har pekat ut tjeckiska EPH som köpare av brunkolsverksamheten.

Lise Nordin frågar mig om vi kan sälja till vem som helst. Nej, Centerpartiet vill inte sälja till vem som helst. Men jag tycker nog att Lise Nordin är svaret skyldig. Miljöpartiet sitter i regeringen, och regeringspartierna torde nog ha större insyn i Vattenfalls anbudsförfarande och affärer eftersom ni, mig veterligen, träffas ganska tätt. Därför, Lise Nordin: Du är svaret skyldig!

I onsdags kunde man i Dagens Industri läsa om ytterligare ett utspel från miljöminister Åsa Romson och Miljöpartiet om Vattenfall och brunkolsverksamheten. Det är det tredje utspelet från Miljöpartiet sedan valet.

Nu säger Romson: ”Som klimatminister så har jag aldrig sett ägaren av en kolgruva som den viktigaste frågan för klimatpolitiken.” Och så fortsätter hon: ”Utan det är utsläppen från gruvan, och de sätts i dag i regler i EU för utsläppshandeln och det är där jag har lagt mitt krut.”

Det sistnämnda angreppssättet håller Centerpartiet med om. När utsläppsriktorna blir alldeles för dyra kommer det att kosta att vara miljöbov. Detta är, tillsammans med grön teknik, det som kan konkurrera med fossila bränslen, det vill säga det enda sättet att få kolet att stanna i marken.

Men det här utspelet är ändå intressant. I valrörelsen sa ju Miljöpartiet att ni inte skulle medverka till någon försäljning av Vattenfall. Nu säger miljöministern att det inte spelar någon roll vilket bolag som äger brunkolet.

I valrörelsen sa Miljöpartiet dessutom att kolet kommer att stanna i marken om Miljöpartiet kommer i regeringsställning. Men så verkar det inte vara i dag. Nu verkar ni snarare vara för en försäljning.

Vi har också hört argumentet: Man måste ändra ägardirektiven i riksdagen, och eftersom det inte finns majoritet för det, säger Miljöpartiet, kan man inte göra något. Men faktum är, Lise Nordin, att ni kan det. Ni kan säga nej till affären. Det är steg nummer ett.

Sanningen är nog att ni har blivit överkörda av Socialdemokraterna. Ni försöker i stället dupera omgivningen och få väljare som har litat på er att tro att det är alla andras fel. Som gräde på moset gör er miljöminister nu ett uttalande där hon säger att det enda som gör skillnad för att minska andelen brunkol är att sänka taket för utsläppsriktor.

Återigen: Varför har Miljöpartiet i dag initierat en debatt om detta? Försäljningen är väl redan ett faktum? Eftersom det i ägardirektiven står att Vattenfallsaffären ska hanteras av styrelsen och ägaren, det vill säga regeringen, känns detta mycket mer som ett spel för gallerierna från Miljöpartiets sida.

Anf. 15 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Frågan har gått till de borgerliga partierna, om de vill ställa miljökrav på affären. Jag uppfattar det som att Liberalerna har uttryckt att de vill det, eftersom de frågar regeringen om sådana miljökrav. Centerpartiet vill förvånande nog inte ställa några miljökrav på den största klimataffären i svensk modern historia. Det tycker jag är oerhört förvånande för ett parti som kallar sig grönt. Kristdemokraterna hoppas jag svarar på frågan.

Jag uppfattar det som att Lise Nordin bekräftar att om man säljer till EPH har de full rätt att öppna de gruvor som regeringen sa att Vattenfall inte skulle få öppna. Det är enorma utsläpp, enbart det. Och enbart det är skäl nog till att tacka nej till den här affären av klimatskäl.

Miljöpartiet talar om klimatfrågan. Socialdemokraterna menar jag inte gör det – de talar om framför allt andra saker. Jag beklagar verkligen att man inte ser helheten i klimatpolitiken. Men om ni inte ser hur katastrofalt ett sådant beslut skulle vara för klimatet kanske ni kan se på etiken.

Frågan är: Kan Socialdemokraterna försvara en försäljning till köparen EPH och PPF? Är det socialdemokratisk politik att sälja ut statliga bolag, eller delar av dem, till denna typ av företag?

Vem är det som tänker köpa? Det är inte bara så att företaget ägs av tjeckiska miljardärer och oligarker. Detta företag saknar miljö- och hållbarhetsredovisning. I den största klimatpåverkande affären i Sveriges historia ska man sälja till ett företag som inte ens har en policy när det gäller miljö och klimat. Är det rimligt att göra på det sättet?

Konstruktionen är klassisk för företag som vill undvika beskattning. Ägarna finns i fyra brevlådeföretag i skatteparadis. Vi hittar de gamla vanliga kanalöarna som man använder när man vill blåsa skattebetalarna på deras skattepengar. Är det socialdemokratisk politik att sälja företag till en ny ägare som uppenbart gör allt för att undgå beskattning? Det är sådant som Mikael Damberg och Magdalena Andersson annars brukar rasa mot i denna talarstol.

De nya föreslagna ägarna uppfyller inte OECD:s grundläggande riktlinjer för multinationella bolag. Jag trodde att vi skulle kräva att multinationella företag betedde sig lite bättre, att de hade lite förhållningsregler och att det spelar någon roll om de följer rekommendationerna eller inte.

EPH smiter från ansvaret att återställa marken vid gruvdriften. De sätter av betydligt mindre pengar till sina gruvor i Tyskland än vad Vattenfall och andra storägare gör. De underlåter att sätta av de pengar som krävs för att ta miljöansvar den dag brytningen har upphört. Är det rimligt att sälja till ett företag som verkar förbereda sig på att ta springnota på miljön i framtiden?

Företaget har dömts för att ha hindrat en korruptionsutredning. Är det seriöst? Kan vi sälja till företag som inte medverkar vid korruptionsutredningar? Är det rimligt? Är det möjligt?

En högt uppsatt chef i detta företag är nu misstänkt för mutbrott och skattebedrägeri kopplat till företaget. Är det den sortens företag som svenska staten ska göra affärer med?

Sist men inte minst: EPH har som mål att öka kolanvändningen i Europa. De har som mål att förstöra vårt klimat mer.

Om ni inte ser detta som en klimataffär, se det åtminstone som en affär med stora etiska problem!

Jag vet att Mikael Damberg inte vill upprepa Nuonaffären. Det är kanske dags att fundera ett varv till innan man gör någonting som är lika oklokt.

(Applåder)

Anf. 16 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att opinionsyttringar från åhörarläktaren inte är tillåtna.

Anf. 17 MARIA WEIMER (L):

Fru talman! Lise Nordin frågade mig om ägardirektiven. Liberalerna föreslår ingen ändring av direktiven. Vi anser att de ger utrymme till att säga ja eller nej till en försäljning. Detta utrymme finns inom ramen för affärsmässigheten och hållbarheten. Det är de två ben som ingår där.

Fru talman! Låt mig återkomma till miljöaspekterna av en försäljning. Jag skulle vilja veta hur regeringen försäkrar sig om att dessa aspekter tas om hand. Vi har fått höra att samma åtaganden som Vattenfall har gäller. Då undrar jag naturligtvis: Vilka är det? Riskerar vi att få en situation där staden Berlin om 20 år stämmer Sverige för att Vattenfalls gruvdrift har bidragit till att förstöra dricksvattnet i staden? Det är fortfarande höljt i dunkel exakt hur dessa hållbarhetsfrågor granskas av regeringen. Jag skulle därför vara tacksam för ett mer specifikt svar.

Till skillnad från regeringen, som sitter på en mängd information om denna försäljning, är vi hänvisade till medieuppgifter och ett antal svepande svar i debatten här i dag. Det är medieuppgifter som för övrigt gör gällande just att EPH inte visat särskilt gott omdöme i tidigare fall, där man inte på något ansvarsfullt sätt alls har hanterat de ägor och de kraftverk som man har haft att ta om hand och inte heller visat någon förståelse för miljöhänsyn.

Vi har inte fått tillräckliga besked när det gäller miljön, utan regeringen måste nog höja miljöribban lite grann i detta sammanhang.

Anf. 18 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! Kristdemokraterna var faktiskt det första partiet som ställde frågan över huvud taget om det hade ställts miljökrav i dokumenten för försäljning. Jag har också ställt frågan om vilken metod som man i så fall har använt för att göra det, eller om det ens har varit intressant att göra det.

Vi hörde statsrådet här säga att man använder compliance. När man köper bolag finns det också någonting som heter due diligence. Oavsett detta, när det handlar om affärsmässiga köp och försäljningar av företag är det klart att man med tanke på alla de direktiv som handlar om hållbarhet och som ska gälla för alla företag inom EU också borde tänka så när man som statligt bolag i Sverige ska sälja sin verksamhet till ett annat bolag oavsett var i världen det kommer från eller vilken verksamhet som detta bolag kommer att bedriva framöver. Det är det som är hela frågan. Om vi nu säljer brunkolsverksamheten, hur ska det företag som köper förvalta, avveckla eller utveckla denna verksamhet?

Oavsett hur negativt inställda vi är till brunkolsverksamheten och den negativa miljöpåverkan som den för med sig upprepar jag att det i slutändan, även om vi ställer miljökrav som jag önskar att vi hade ställt mycket tydligare – statsrådet hade i alla fall kunnat berätta om det mycket tydligare från riksdagens talarstol – ändå är Tyskland och den tyska statens ansvar att ställa krav på de företag som verkar i landet att leva upp till EU:s klimat- och energimål på samma sätt som den svenska staten ställer krav på de företag och bolag som verkar i Sverige.

Att Tyskland valt att besluta om stängning av sina kärnkraftverk redan till år 2022 och i stället förmodas bli fortsatt beroende av kolkraften spelar förstås dem i händerna som främst ser intäkter och inte har miljön i fokus. Men det är, återigen, Tyskland som själva måste besluta om huruvida det är av större värde med de stora koldioxidutsläpp som kolkraften ger, eller om de snabbare hade nått sitt mål om ett förnybart samhälle och ett förnybart energisystem genom att låta kärnkraften vara kvar längre.

Riksdagen och den svenska staten har fortfarande som ägare av de svenska bolagen en stor möjlighet att påverka omvärlden i fråga om visionen om ett hundraprocentigt förnybart energisystem. Därför är handeln med utsläppsrätter intressant. Vi kristdemokrater vill egentligen att alla växthusgaser ska omfattas av detta handelssystem, att hela transportsektorn och andra sektorer med stora utsläpp bör omfattas och att handelssystemet på sikt bör vara ett globalt system.

Där blir jag nyfiken på det som statsrådet Damberg sa i sin inledning. Behålls utsläppsrätterna av Vattenfall? Vad skulle det betyda i fråga om minskning av Europas koldioxidutsläpp om Vattenfall skulle behålla och makulera utsläppsrätterna? Det är en fråga som jag gärna vill få svar på.
(Applåder)

Anf. 19 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag börjar med den sista frågan. Det är tydligt att utsläppsrätterna och prissäkringar på dem inte ingår i denna transaktion. De har ett värde på många miljarder kronor. Det är bolaget som har att hantera dessa frågor, och det ska de göra affärsmässigt. Det är svenska folkets tillgångar som vi har att förvalta. Därför är det viktigt att detta görs på ett affärsmässigt sätt.

När det gäller klimatpolitiken tog jag upp detta i min inledning, även om sex minuter inte är särskilt lång tid. Jag skulle vilja säga att det första man tittar på är regeringens budgetarbete. Jag skulle vilja beskriva det som att regeringen, i samarbete med Vänsterpartiet, har lagt den mest radikala

klimat- och miljöbudgeten någonsin på riksdagens bord. Vi tar dessa frågor på stort allvar.

Arbetet sker inom så många olika områden, alltifrån frågan hur vi går vidare i transportsystemet – hur vi gör större investeringar i solpaneler runt om i Sverige och hur vi bygger nästa generations transportlösningar med laddstolpar i Sverige som gör att man kan köra bilen på el – till de lokala investeringsprogrammen som gör att man kan driva fram klimatinvesteringarna på lokal och regional nivå runt om i Sverige. Det är en väldigt offensiv klimatpolitik i vårt eget land.

Tittar vi internationellt, och inte minst i Europa, har EU:s utsläppshandelssystem en väldigt viktig roll att spela. Det nuvarande utsläppshandelssystemet har ju ambitionen att minska utsläppen med 21 procent fram till 2020, men EU:s ledare och regeringschefer har också beslutat om ett nytt ramverk som innebär att man fram till 2030 ska minska CO₂-utsläppen med 41 procent. Det är ett otroligt viktigt arbete Europa nu har framför sig när det gäller att minska utsläppen i Europa.

Det är också viktigt att se att Vattenfall som energibolag har en viktig roll. Där har Vattenfall i sin nya strategiska inriktning sagt att man ska vara pådrivande i förnyelsen av energisystemet – att man i princip gör alla nya investeringar 100 procent förnybart. Det är en enorm omställning av Vattenfalls verksamhet vi ser framför oss.

(Applåder)

Anf. 20 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Vattenfall är ett utomordentligt viktigt företag som finns på många marknader. Det har stor betydelse för det svenska elsystemet med mycket kärnkraft, vattenkraft med mera i Sverige, och företaget har stor verksamhet i andra länder. Vad Vattenfall gör har stor betydelse för Sverige, Tyskland och den europeiska energimarknaden.

Vår utgångspunkt i diskussionen om tyskt brunkol är att en sådan affär ska utgå från premisserna om ekonomi, det strategiska vägvalet och hållbarhet. I ansvarsfördelningen är det regeringen som nu ska göra en självständig granskning, utgå från den och sedan återkomma med sitt beslut. Vi förutsätter att man håller riksdagen informerad om säljprocessen och det slutliga ställningstagandet.

Låt mig bara kort återkomma till ägardirektiven och Lise Nordins kommentar, fru talman. Vi kan konstatera att regeringen hade en arbetsgrupp som lades ned. Vi kan konstatera att man inte har lagt någon proposition på riksdagens bord. Vi kan konstatera att det inte har varit några kontakter partierna emellan. Jag tycker att det faller ganska platt att lyfta fram en sådan ägardirektivdiskussion.

Det är regeringen – Miljöpartiet och Socialdemokraterna – som nu har att fälla avgörandet. Ska man sälja eller behålla? Vi känner till historiken. Det är en het fråga, och regeringen är djupt splittrad. Olika ministrar ger olika besked vid olika tillfällen. Det är oroande, och det är inte ansvarsfullt.

Det kommer också tillbaka. När man inom Miljöpartiet säger att denna fråga är så viktig får man också bestämma sig – är den så viktig att man väljer att lämna regeringen, eller står man bakom den typen av överenskommelser och uppgörelser som en regering gör? Det är egentligen bara

att välja och sluta skylla ifrån sig på andra. Nu är det regeringens fråga. Det är upp till bevis för Lövin och Löfven.

Prot. 2015/16:110
24 maj

*Aktuell debatt om
Vattenfalls brunkols-
verksamhet och
klimatet*

Anf. 21 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! I mitt avslutande anförande vill jag inledningsvis konstatera att regeringen inte på något sätt är förhindrad att avstå från försäljning kopplat till krav på affärsmässighet i verksamheten. Men man väljer nu att, precis som i flera andra frågor, göra en helomvändning och hävdar delvis att man kopplat till ägardirektiven är tvingad att sälja verksamheten.

Det bör poängteras att det är just regeringen som förvaltar statens tillgångar – inte riksdagen. Regeringen får ta sitt ansvar, och det är uppenbart att det nu troligen lutar åt att en försäljning vore det mest ansvarsfulla. Det är ett besked som även skulle vara ett direkt svek mot de miljöpartistiska väljare som under valrörelsen lovades något annat. Nu använder man i stället ägardirektiven som ett paraply för att skydda sig mot den uppkomna kritiken, då man är oklar över vad man vill politiskt. Riksdagen har inte samma insyn i affären som regeringen, vilket är fullt rimligt med tanke på att det inte är riksdagen som förvaltar statens tillgångar.

Vår uppfattning om och vår generella ingång till Vattenfalls verksamhet utanför hemmamarknaden är att den bör avvecklas under ordnade former, för skattebetalarnas bästa. Fokus bör i stället läggas på att primärt värna den svenska elförsörjningen ur ett långsiktigt perspektiv.

Fru talman! Avslutningsvis kan det i den här debatten inte heller nog understrykas att det är tyska politiker och det tyska folket som ska avgöra Tysklands energimix och hur den ska se ut. Det ska inte den svenska regeringen, riksdagen eller Vänsterpartiet göra.

Anf. 22 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! Centerpartiet säger att affären verkar klar och att detta är ett spel för gallerierna. Oh nej! Ni verkar inte ha lärt er av Nuonaffären om ni tror att regeringen ska hantera affärer på det sättet – släppa igenom affärer utan granskning. Just nu pågår en seriös granskning inom Regeringskansliet, där man prövar affären utifrån de ägardirektiv och krav på affärs- mässighet och hållbarhet som finns. Miljöpartiet är väldigt aktivt i arbetet med att vrida och vända på alla de krav som rimligtvis behöver ställas på en sådan här affär.

Helena Lindahl hänvisade också till Åsa Romson och uttalandet att det inte är avgörande vem som äger kolet. Det är helt korrekt. Låt mig förtydliga: Miljöpartiet är inte av princip för att Vattenfall ska äga brunkol. Vårt arbete utgår ifrån hur vi hittar en lösning för att fasa ut brunkol och klara klimatutmaningen.

Klimatet är vår tids ödesfråga. För att klara klimatutmaningen måste det mesta av den fossila energin stanna i marken. Miljöpartiet har under lång tid arbetat och kommer att fortsätta arbeta för att i alla sammanhang se till att kolet stannar i marken, såväl i FN och EU som i Sverige – och i fråga om Vattenfalls brunkol.

Fru talman! Låt kolet ligga.

Anf. 23 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman! Om ni inom Vänsterpartiet menar allvar med att ni vill stoppa en försäljning av Vattenfalls brunkol har ni ju alla chanser att göra

det, Jonas Sjöstedt. Regeringen är nämligen beroende av er välvilja för att få igenom till exempel budgeten, så ni kan – om ni verkligen vill – ställa ultimatum om att försäljningen ska stoppas. Varför gör ni inte det?

Jag vill återigen betona att Centerpartiet inte på något sätt har ändrat sig. Vi har haft samma hållning i flera år, och vi vill fortsatt se en försäljning av den icke-nordiska verksamheten med brunkol. Vi vill använda pengarna från en försäljning till att satsa mer på förnybar energi och lägga krutet på EU:s handelssystem med utsläppsrätter.

Frågan om brunkol och den negativa klimatpåverkan det för med sig handlar egentligen inte enbart om Vattenfalls försäljning av det brunkol företaget äger i Tyskland. Frågan är mycket större än så, Jonas Sjöstedt. För att Tyskland och Europa ska kunna ställa om och för att EU-länderna ska kunna lämna de fossila bränslena måste vi göra det dyrare att vara miljöbov.

Det bästa vi då kan göra är att få EU att minska antalet utsläppsrätter, som i dag är alldeles för billiga – och även höja priset. Först när företagen får betala rejält mycket pengar för sina koldioxidutsläpp kommer det gröna alternativet att bli aktuellt. Låt oss tillsammans göra vad vi kan för att kolet ska stanna i marken, Jonas Sjöstedt – inte bara i Tyskland utan i hela Europa!

Anf. 24 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill åter påminna om att opinionsyttringar från åhörarläktaren inte är tillåtna.

Anf. 25 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Jag är överens med Helena Lindahl om att vi bör göra det vi kan, och vi har någonting framför oss som vi kan göra: Vi kan lämna kolet i marken och annullera utsläppsrätterna. Vi vet att det är det absolut bästa.

Näringsminister Damberg påpekar att utsläppsrätter inte ingår i affären. Det är sant i formell mening, men i andra sammanhang – i medierna – medger Vattenfalls representanter att utsläppsrätterna ska säljas i en separat affär. Det är alltså lite vilseledande för åhörarna här att påstå att det inte ingår utsläppsrätter i affären.

När jag var vid det gigantiska dagbrottet Welzov-Süd blev det så uppenbart vilken enorm miljöförstöring det handlar om. Skorstenarna i närheten spy ut koldioxid.

Bakom det här dagbrottet ligger en liten by som heter Proschim. Proschim är i frontlinjen när det gäller förnybar energi. Där finns solel, vindkraft och biogas. Om jag minns rätt producerar de åtta gånger mer energi än de själva förbrukar.

Om Vattenfalls gruva byggs ut som EPH vill kommer Proschim att jämnas med marken. Då kommer alla att få flytta. Det är forntiden som segrar över framtiden. Det förnybara är nämligen framtiden. Det fungerar och det är konkurrenskraftigt. Jag skulle önska att Vattenfall avvecklade kolet och hjälpte till att bygga ut det förnybara så att vi fick fler Proschim i Tyskland och på andra ställen – i stället för att framtidens by raderas ut som EPH tänker göra.

(Applåder)

Anf. 26 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill åter påminna om att opinionsyttringar inte är tillåtna på åhörarläktaren.

Prot. 2015/16:110

24 maj

*Aktuell debatt om
Vattenfalls brunkols-
verksamhet och
klimatet*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.30 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.35 i väntan på att de åhörare som uppträtt störande skulle utvisas från åhörarläktaren.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.35.

Anf. 27 MARIA WEIMER (L):

Fru talman! Jag tycker att det är sanslöst att Miljöpartiet inleder och avslutar sina anföranden med ”låt kolet ligga”, samtidigt som man sitter i regering och har möjlighet att påverka frågan. Är man aktivist eller ansvarigt regeringsparti? Dessutom är det fortfarande höljt i dunkel vad exakt Miljöpartiet har gjort för att garantera alla kraven i försäljningsprocessen som näringsministern pratar om.

Fru talman! Jag vill också säga något om utsläppsrätterna, som har varit uppe för diskussion här. Det är i grunden ett väldigt bra system, men vi vet att det i dag ligger på 7 euro per ton koldioxid. Det är alldeles, alldeles för lite. Heder åt alla de i den här kammaren som jag vet har jobbat med att försöka skärpa utsläppsrätterna på olika sätt.

Miljöexperter i Tyskland intygar att även om priset för koldioxid skulle stiga till 95 euro per ton skulle de tyska kolgruvorna fortsätta att vara lönsamma. Jag lyfter fram det här för att peka på att även om vi lyckas att tiofaldiga priset på utsläppsrätter ligger ansvaret för kolkraften och utsläppen till syvende och sist på Tysklands regering. Bara den tyska regeringen kan besluta om att fasa ut landets kolkraft.

Som tur är pågår det redan en intensiv koldebatt i Tyskland. Förslag om en ambitiös nationell koldioxidskatt har diskuterats, visserligen också kritiserats skarpt, från kollobbyn. Beslut har fattats om att lägga delar av kolkraften i en så kallad klimatreserv.

Vattenfalls roll i en sådan här försäljningsprocess är därför viktig. Säljaren har givetvis möjlighet att ställa krav på köparen när det gäller miljöåtaganden. Och det finns en anledning till att till exempel den tyska miljörelsen har större förtroende för Vattenfall än för EPH. Detta förtroende måste vi värna om genom att ställa alla nödvändiga miljökrav i en sådan försäljningsprocess och vara medvetna om vilken typ av köpare vi har att göra med.

För Liberalerna är det centralt att försäljningen inte bara fokuserar på affärsmässighet utan också på hållbarhetsfrågorna. Jag tror att Vattenfall kan göra skillnad här, men då måste kraven vara tydliga.

Anf. 28 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! Jag undrar om inte de besökare som vi nyss hade på läkta-
ren snarare förstör för sina syften än bidrar till någonting gott. Här i Sve-
riges riksdag får vi ha respekt för olika åsikter, vilket jag tycker att vi har
även i den här debatten.

Vi kan konstatera en sak, vilket fakta säger helt tydligt och klart, näm-
ligen att affärsmässigt är Vattenfall ansträngt. Vattenfall står för nästan
hälften av omsättningen i den statliga bolagsportföljen. Omsättningen
sjönk med 1,4 miljarder under förra året, främst på grund av lägre elpriser.
Men resultatet belastades också av nedskrivningar för kärnkraften i Sve-
rige och brunkolen i Tyskland med 36,8 miljarder kronor. Förutom detta
vet vi att effektskatten här i Sverige är ytterligare en börda för kärnkraften.
Men här handlar det återigen inte bara om det ekonomiska utan även om
miljöskalet och i viss mån sociala skäl.

Jag blir inte alls stolt över en försäljning av brunkolsverksamheten till
tjeckiska EPH. Det är inget företag som har några större miljöambitioner.
Jag hade önskat att det i försäljningsdokumentet från början hade funnits
ett tydligt önskemål om att köparen skulle kunna presentera sina miljömål,
även socialt ansvarstagande och vad de hade för plan för avveckling och
återställning av landskapen när den tyska staten bestämde att brunkolen
skulle fasas ut.

Jag noterar slutligen, fru talman, att jag inte fick något svar från stats-
rådet på frågan om det är affärsmässigt riktigt att inte makulera utsläpps-
rätterna, om nu även miljö och social hållbarhet fortfarande ska räknas in
i målen för Vattenfalls verksamhet.

Anf. 29 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAM-
BERG (S):

Fru talman! Jag tackar för debatten i en viktig fråga. Vi är nu mitt uppe
i en process där vi granskar denna transaktion.

Att döma av inläggen finns det en stor om än inte hundra procentig
enighet om att brunkol inte är en del av framtidens energilösning för vare
sig Sverige eller Europa. Vi vet att framtiden är förnybar och fossilfri.

Nu är vi som sagt i en process där vi granskar detta, och Tyskland har
stort ansvar för tysk energipolitik. Vi har också ett gemensamt ansvar att
driva på så att EU:s utsläppshandelssystem blir verkningsfullt och starkt
nog att minska utsläppen på vår kontinent.

Vi måste också vara rädda om och stärka Vattenfall för framtiden. Vat-
tenfall ska bedriva sin verksamhet affärsmässigt. Det har vi diskuterat i
dag, och det måste regeringen förhålla sig till.

När jag hör Jonas Sjöstedt blir det uppenbart att affärsmässighet inte
kommer högst upp på Vänsterpartiets dagordning i denna fråga heller.
Men det är viktigt att Vattenfall blir ett ekonomiskt starkt bolag för att
klara av att göra de investeringar som krävs i smarta elnät och i framtidens
energiomställning. Vattenfall är alltså fortsatt ett viktigt och starkt bolag i
Sverige. Det blir dock ett ännu viktigare bolag i den omställning av energi-
systemet vi är mitt uppe i.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2015/16:627

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:627 Situationen för svenska kulturmiljöer

av Aron Emilsson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras den tisdagen den 7 juni 2016.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade resor och engagemang.

Stockholm den 20 maj 2016

Kulturdepartementet

Alice Bah Kuhnke (MP)

Enligt uppdrag

Daniel Ström

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2015/16:628

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:628 Evenemangslista

av Aron Emilsson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 juni 2016.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade resor och engagemang.

Stockholm den 20 maj 2016

Kulturdepartementet

Alice Bah Kuhnke (MP)

Enligt uppdrag

Daniel Ström

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2015/16:636

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:636 Demokratiska missförhållanden och handelskontakterna med Iran

av Hans Rothenberg (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 juni 2016.

Skälet till dröjsmålet är att interpellationstillfället den 17 maj var fulltecknat samt tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 20 maj 2016

Utrikesdepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Håkan Åkesson

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2015/16:FPM83 EU:s handlingsplan för e-förvaltning *KOM(2016) 179* till finansutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Konstitutionsutskottets betänkande

2015/16:KU26 Elektroniskt kungörande av författningar

Finansutskottets betänkande

2015/16:FiU32 Justerade matchningsregler för säkerställda obligationer

Trafikutskottets betänkande

2015/16:TU18 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om elektronisk identifiering

Skatteutskottets betänkande

2015/16:SkU26 Vissa statsstödskrav på bränsleskatteområdet

Utbildningsutskottets betänkanden

2015/16:UbU19 Tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever

2015/16:UbU21 Ytterligare undervisningstid i matematik

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande

2015/16:UFöU4 Samförståndsavtal om värdlandsstöd

Socialutskottets betänkanden

2015/16:SoU14 Patientträrlighet inom EES – vissa kompletterande förslag

2015/16:SoU17 Avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvården

Konstitutionsutskottets betänkande

2015/16:KU30 Prövning av fråga om tillämpligheten av 9 kap. 12 § riksdagsordningen i visst fall

*Svar på
interpellationer*

§ 5 Svar på interpellation 2015/16:581 om lagstiftning om jakt i fjällmiljö

Anf. 30 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Edward Riedl har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att den nya lagstiftningen om jakt i fjällmiljö inte ska strida mot EU-rätten.

Fjällmiljöns fauna är en naturresurs som ska förvaltas på ett långsiktigt hållbart sätt. Villkoren för fjälljakten måste utformas på ett sätt som gynnar både fjällnaturens särart och viltbestånden.

Sedan 2007 medges utländska jägare rätt till icke yrkesmässig småviltsjakt och handredskapsfiske på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen på samma villkor som svenska jägare. Det har framförts att tillströmningen av utländska jägare på nämnda områden har varit hög, vilket har lett till ökad trängsel i fjällen.

Det har också framförts att somliga utländska jägare saknar sådana kunskaper om fjällvärldens speciella natur som ansetts grundläggande för svensk viltvård och jakt samt att detta riskerar att skada fjällvärldens natur och en långsiktigt hållbar jakt i de aktuella områdena.

I sammanhanget kan även nämnas att riksdagen har tillkännagett att regeringen långsiktigt bör trygga fjälljakten och i det arbetet ompröva bestämmelserna om jakträttsupplåtelser av fjälljakten i syfte att återgå till regleringen som den var utformad före 2007.

I ett senare tillkännagivande har riksdagen hänvisat till ett tidigare tillkännagivande och anført att det bör göras en översyn av hur man inom ramen för EU-rätten långsiktigt kan trygga jakten på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen.

Det är mot denna bakgrund som regeringen ser över gällande regler.

Ett antal remissinstanser har ifrågasatt om det remitterade ändringsförslaget är förenligt med EU-rätten. Detta är en komplex fråga, som regeringen för närvarande analyserar. Regeringen arbetar för att åstadkomma förändringar som är förenliga med EU-rätten.

Anf. 31 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

I dag är den svenska fjälljakten öppen för EU-medborgare på det sätt ministern beskrev. Jägare utan svenskt medborgarskap kan lösa jaktkort och bedriva småviltsjakt i den svenska fjällvärlden. Tyvärr saknar många utländska jägare djupare kunskap om fjällvärlden, vilket kan få negativa konsekvenser för fjällvärldens djur och natur.

I valrörelsen lovade ministern att lösa detta på en vecka, och mer än en vecka har gått. Jag tycker dock att det förslag regeringen har lagt fram är bra i grunden. Frågan är bara om det är som ministern säger, att det förslaget inte kommer att passera och uppfylla EU-rättens krav. I sådana fall blir det ett bakslag som inte vore bra.

Kritiken mot förslaget är att det är indirekt diskriminerande mot andra EU-medborgare än de svenska. Regeringens förslag handlar om anknytning till Sverige.

Det kan vara bra om det passerar EU-rätten och uppfyller rättens krav, men det är också riskfyllt. Jag kan tänka mig att det är därför ministern ännu inte har lagt fram förslaget utan hänvisar till fortsatt beredning.

Fru talman! Jag söker inte på något sätt konflikt i denna fråga utan hoppas att ministern kan lägga fram ett bra förslag till riksdagen.

Även tidigare regeringar förtjänar kritik. Det gäller både när EU-medlemskapet förhandlades av en röd regering och när förändringar gjordes av en blå regering. Nu hanteras det åter av en röd regering. Flera regeringar bär alltså ansvar för detta.

Jag tror att både jag och ministern vill precis samma sak, det vill säga se till att jakten i den svenska fjällvärlden sker på ett bra och säkert sätt som uppfyller alla krav och att de svenska jägarna får fortsatt tillgång till småviltsjakt i fjällen.

Fru talman! Min fråga till ministern är ganska enkel: Kommer ministern att lägga fram förslaget?

Tvekar ministern har jag tre förslag som jag tycker att ministern ska överväga att arbeta in i detta.

Det första handlar om Norge. Norge är inget EU-land. I EES-avtalet finns det möjlighet att diskriminera norska medborgare på det sätt som Norge gör mot svenska jägare. Det skulle lätta trycket väsentligt eftersom de flesta som kommer från utlandet och jagar i Sverige är från Norge. Detta vill jag att ministern tittar på.

Det andra handlar om krav på svensk jägarexamen. Det bör ministern titta på. Man borde ställa kravet att de som inte har svensk jägarexamen ska ha svensk jaktguide med sig.

Det tredje som ministern kan överväga att ta in i detta arbete handlar om språkrav. Man skulle kunna ställa krav på att utländska jägare som inte kan svenska och kommer hit och jagar har svensk jaktguide.

Allt detta syftar till att jakten ska ske på ett säkert sätt för människor och för djur och natur i den svenska fjällvärlden.

Jag hoppas att ministern kan svara på den första frågan eller åtminstone kommentera något av de förslag som jag har skickat med.

Kommer ministern att lägga fram det förslag som regeringen har arbetat fram?

Anf. 32 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Fjälljakten är en viktig fråga, inte minst för landsbygden i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Det är en mångårig tradition och en viktig fritidssysselsättning för många människor. Fjälljakten ger också möjlighet till unika naturupplevelser i vår svenska fjällmiljö.

Vi måste värna våra viltstammar så att de inte överutnyttjas. Låt oss titta på vårt västra grannland Norge, som Edward Riedl har varit inne på. Där har man nyligen rödlistat dal- och fjällripa. Det beror inte på att man har värnat stammarna utan på att man har kommit i ett sådant läge att man har överutnyttjat dem. Dit får vi inte komma. Det måste vara en långsiktigt hållbar förvaltning av viltstammarna – i det här fallet det vilt som skjuts på fjälljakten.

Riksdagen har också två gånger tillkännagivit att en förändring ska göras. Jag håller med riksdagen om att det är viktigt att vi får fram en lösning. Det är riktigt att jag hade en ambition att göra jobbet snabbare. Edward Riedl ger en bild av att jag inte gör något, men den förra regeringen ställde till detta. Oordningen rådde faktiskt i åtta år. Nu har det gått ett och ett halvt år, och vi ska försöka skapa ordning och reda i detta också. Det finns också andra områden där vi försöker skapa ordning och reda efter den förra regeringen.

Det finns några länder som har liknande system som vi har remitterat ut. Finnarna har ett system som går ännu längre än vårt system. Vi har valt att kopiera det danska systemet. EU-kommissionen har tittat på det danska systemet, men de har inte funnit något som går emot. Vi jobbar nu vidare.

Vi har fått ett antal remisser, och vi ska göra våra avväganden innan vi kan lägga fram ett förslag.

Prot. 2015/16:110

24 maj

Svar på

interpellationer

Anf. 33 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Jag försökte inte på något sätt att få ministern att framstå som saktfärdig eller handlingsförlamad, om ministern nu tolkar det på det sättet. Tvärtom har jag sagt att tidigare regeringar, både röda och blå, förtjänar kritik. Jag tycker att ministern har tagit fram ett bra förslag. Det var tänkt att det skulle ha hänt något med förslaget redan nu.

Jag kan inte låta bli att kommentera, fru talman, att ministern innan han blev minister i valrörelsen lovade att frågan kunde lösas på en vecka. Jag noterar att det har gått mer än en vecka, och frågan är fortfarande inte löst. Jag tycker att det föreliggande förslaget är bra om det också klarar EU-rättens krav. Det är frågan. Därför försökte jag lyfta in några förslag till ministern, som jag tycker att man kan komplettera med.

Det råder ett stort tryck inte minst från Norge och norska jägare, samtidigt som Norge inte släpper in svenska jägare i den norska jakten. Det bör vi hantera i Sverige. Det har funnits flera sådana situationer med Norge och den norska regeringen, till exempel i fråga om förarbevis för snöskoter. Norska förarbevis gäller i Sverige, men svenska förarbevis gäller inte i Norge. Det har jag diskuterat ett flertal gånger med infrastrukturministern. Det finns flera pågående konflikter med Norge i frågan. Jag tycker att vi kan följa EES-avtalet och använda samma typ av inskränkningar mot Norge som Norge gör mot Sverige. Det skulle avsevärt lätta på trycket i den svenska fjällvärlden, och det vore enkelt.

Jag skulle vilja att ministern kommenterar detta på ett rimligt sätt. Tycker ministern att Sverige kan göra på samma sätt som Norge gör gentemot Sverige?

Den andra delen handlar om att långsiktigt ställa rätt typ av krav på utländska jägare som kommer till Sverige. Där tycker jag att man kan ställa kompetenskrav och språkrav. Det handlar om att se till att utföra jakten på ett säkert och riktigt sätt. Om de inte kan uppfylla kriterierna bör de rimligen ha med sig en svensk jaktguide som ser till att jakten sker på ett säkert och korrekt sätt. Det kan spela in i arbetet, om det tar tid att lägga fram förslaget.

Jag förstår varför det tar tid. Det här är ingen enkel fråga. Jag betvivlar inte alls ministerns engagemang i frågan. Vi har ett precis lika stort engagemang i frågan. Jag skulle vilja att ministern kommenterar frågan avseende att något lagförslag inte har lagts fram än. Går det att titta på de andra delarna om det är svårt att lägga fram förslaget?

Anf. 34 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag kunde inte undgå att gå upp i denna viktiga fråga. Tack minister Sven-Erik Bucht för svaret! Tack också till Edward Riedl, som skriver många interpellationer. Den här interpellationen är bra.

Fru ålderspresident! Är viltförvaltning förenligt med EU-rätten? Ska man blanda ihop viltförvaltning med fri rörlighet och handel med varor och tjänster? Viltförvaltningen vilar i alla andra fall på EU:s art- och habitatdirektiv. I alla andra fall av upplåtelse av jakt ställer markägaren, jakt-rättsinnehavaren och svenska staten villkor för upplåtelse av jakt och försäljning av jaktkort.

Fru ålderspresident! Varför är det så att i fråga om den fria fjälljakten har staten valt att medvetet ha en öppen tolkning med fri jakträtt? Det som både Sven-Erik Bucht och Edward Riedl redovisar får konsekvenser på vissa håll. Det blir omöjligt att upprätthålla en fungerande ordning och viltförvaltning. Därför är de krav som har kommit från kammaren och från landet, från berörda regioner och län, om att strama upp regelverket rimliga. De som bor och verkar i länen förvaltar viltstammarna hela året, och de ska ges en rimlig möjlighet att delta. Det handlar inte alls om att stänga ute utländska jägare, utan det handlar om att få ett fungerande regelverk på plats.

Länsstyrelsen i Västerbotten hade mellan 2005 och 2006 ett regelverk på plats med jaktguide svång under de första hektiska veckorna. Det fungerade mycket väl. Det handlade om att få balans och ordning på de mest utsatta fjällslutningarna. Det är rimligt att länsstyrelserna och ansvariga viltförvaltningsdelegationer får möjlighet att utforma ett regelverk som fungerar just för det länet. Trycket är olika. Vi vet att det råder högst tryck i Jämtland. I delar av Västerbotten råder ett högt tryck. I delar av Norrbotten är det mer varierande. På vissa orter är trycket hårt från framför allt norska jägare eftersom det råder strikta restriktioner för ripjakten i Norge. De väljer att åka över till Sverige, och i vissa fall missköter de sig. Det gäller långt ifrån alla, men det krävs att vi politiskt beslutar om fungerande regelverk för viltförvaltning i fjällen.

Anf. 35 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Jag noterar de tre förslag som Edward Riedl lade fram.

Ytterst handlar det om att skapa ordning och reda och få ett fungerande system i verkligheten. Precis som Isak From berättade i sitt inlägg ser det olika ut i de olika länen. Situationen är olika, och den måste anpassas utifrån den verklighet som råder.

Vi har valt den danska modellen eftersom vi tycker att den skulle passa bra för att skapa ordning och reda, och den har inte kritiserats av EU. Därför skulle det finnas en förutsättning att klara även en sådan prövning.

Jag lovar att vi jobbar engagerat med frågan. Den är komplex. Vi vill ändå säkerställa att det blir rätt och riktigt när vi ska gå tillbaka till en annan modell än den som infördes 2007.

Anf. 36 EDWARD RIEDL (M):

Fru ålderspresident! Tack, ministern och riksdagskollegan Isak From, för debatten! Den som har lyssnat märker att det inte är så mycket polemik i denna debatt. Vi är relativt överens om vad vi vill åstadkomma i detta.

Jag vill bara återigen trycka på situationen med Norge. Jag tycker att vi från svensk sida bör agera mer kraftfullt mot Norge. I Norge släpper man ju inte in svenska jägare på samma sätt som man i Sverige släpper in norska jägare, och det är möjligt att ha en tuffare hållning gentemot Norge i det EES-avtal som ligger som grund. Det tycker jag vore rimligt.

Om det är det på det sättet att regeringen tvekar när det gäller att ställa rimliga kompetens- och språkrav som handlar om säkerhet och hänsyn till djur och natur ber jag att man faktiskt överväger andra alternativ för att komma framåt och uppnå precis samma sak.

Fru ålderspresident! Jag har skickat med ministern flera olika förslag på hur jag tycker att man kan komma vidare i frågan. Jag hoppas att regeringen så snart som möjligt lägger fram ett lagförslag till riksdagen som uppfyller det som riksdagen har skickat med i sina tillkännagivanden, som i grunden är bra.

Prot. 2015/16:110

24 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 37 ISAK FROM (S):

Fru ålderspresident! Jag vill bara göra ett medskick till allmänhet och åhörare: Jämför aldrig viltförvaltning med fri rörlighet för handel med varor och tjänster! Det låter sig inte göra i något annat fall.

Vi har faktiskt 28 000 utländska jägare som bidrar till besöksnäringen genom att välja att komma hit och lösa jaktkort. Många av dem kommer till fjällen, och många av dem sköter sig. Det ska de få fortsätta att göra, men vi behöver regelverk i fjällen, precis som det finns regelverk för privata markägare, skogsbolag och jakträttsupplåtare som upplåter jakträtt för älgjakt, vildsvinsjakt och skogsfågeljakt i andra delar av landet.

Många av dem som kommer hit kommer för att jaga både älg, vildsvin, kronhjort och rådjur. De bidrar till besöksnäringen, men vi ska inte blanda ihop viltförvaltning med fri rörlighet för varor och tjänster.

Anf. 38 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Jag är väldigt glad över att vi ändå har en samsyn i den här frågan. Jag hör ju på alla som deltar i debatten att vi förstår den problematik som finns och också uppskattar det värde som den här jakten har, inte minst för de människor som bor i dessa områden med den tradition som finns där. Det är en unik miljö och en unik fauna, och det är unika naturupplevelser man får via den här jakten.

Jag hoppas att vi kan lösa detta väldigt fort, Edward Riedl, för vi behöver inte göra någon lagstiftningsförändring. Det räcker med en förordningsförändring, och vi har ambitionen att kunna göra det så snart som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2015/16:586 om viltförvaltningen

Anf. 39 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Sten Bergheden har frågat mig hur jag bedömer att konsekvenserna kommer att bli för det svenska jordbruket om jaktförordningen ändras. Sten Bergheden vill också veta om jag har för avsikt att ändra i reglerna för de allmänna jakttiderna så att all jakt ska kunna överklagas till domstol.

Det är regeringens ambition att bringa ordning i svensk viltförvaltning. Viltförvaltningen ska vara hållbar och effektiv. För att åstadkomma detta är det nödvändigt att svensk lagstiftning och dess tillämpning harmoniseras med EU:s naturvårdsdirektiv, det vill säga art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet. Det är av största vikt att de lagar och regler som styr jakt och viltvård bygger på ett enhetligt system med väl fungerande praxis. Det är nödvändigt för att uppnå långsiktig stabilitet i svensk viltförvaltning.

Jag vill förtydliga att den ändring av jaktförordningen som trädde i kraft den 1 april i år gäller möjligheten att överklaga beslut om jakt efter björn, varg, järv, lo och kungsörn till allmän förvaltningsdomstol. Ändringen är en följd av Högsta förvaltningsdomstolens beslut från december 2015. Beslut om jakt efter vilda fåglar, förutom kungsörn, får för närvarande överklagas till Naturvårdsverket.

I en promemoria från Näringsdepartementet som nyligen varit ute på remiss föreslås bland annat att även dessa jaktbeslut ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Förslaget har sin grund i de uttalanden som HFD gjorde i december 2015 när det gäller möjligheten att överklaga jaktbeslut avseende skyddade arter. En majoritet av remissinstanserna anser att förslaget är en nödvändig följd av domstolens beslut. Frågan bereds nu inom Regeringskansliet.

För att kunna bedriva ett väl fungerande jordbruk är det nödvändigt att kunna skydda både grödor och tamboskap. Viltskadeanslaget används till åtgärder för att förebygga skador på tamdjur och grödor orsakade av vilt, och för att ersätta skador på grödor eller tamboskap orsakade av vilt.

För att förebygga skador på gröda orsakade av vissa fågelarter finns det även möjlighet att enligt jaktförordningen bedriva skyddsjakt utan myndighetsbeslut, det vill säga på enskilt initiativ. Några ändringar har inte föreslagits i detta avseende. Det förslag som remitterats ut tar endast sikte på möjligheten att överklaga en myndighets beslut om jakt till domstol. Det ska noteras att det tillhör ovanligheterna att beslut om skyddsjakt på fågel överklagas.

Allmänna jakttider regleras i jaktförordningen. Under allmän jakttid får arter som omfattas av bestämmelserna om allmän jakt jagas utan särskilt tillstånd. Regeringen har inte föreslagit några ändringar i denna ordning.

Anf. 40 STEN BERGHEDEN (M):

Fru ålderspresident! Tack, ministern, för svaret och klargörandena! Jag tycker att det är viktigt att vi just får ut att det inte handlar om den allmänna jakttiden och den allmänna jakten utan framför allt om skyddsjakten.

Trots detta skulle jag gärna vilja ställa några frågor till ministern angående att kunna skydda sin egendom mot djur vid vissa tillfällen då de kan orsaka stor skada på våra grödor. Det är av den anledningen den här interpellationen ställs.

Vi vet att regeringen lade ned Jaktlagsutredningen. Min första fråga är om det inte hade varit bättre att jobba med dessa frågor i Jaktlagsutredningen och titta vidare på dem där i stället för att, som nu, drabbas av akuta uttryckningar för att rätta till saker och ting för att få jakten att fungera. Kunde det inte vara bra att återuppta Jaktlagsutredningen och titta vidare på vad som behöver göras när det gäller att justera jaktlagen? Det är min första fråga.

Jag skulle också gärna vilja ställa frågan om ministern är beredd att i detta läge kanske till och med utöka eller stärka rätten för den enskildes initiativ att kunna skydda sin egendom och gröda. Jag tänker på de tillfällen när man behöver bedriva sådan jakt för att skydda gröda och kanske i det läget måste ansöka om tillstånd. Det är ofta akuta lägen, och ska det då behandlas via myndigheter och domstolar vet vi att det är stor risk att det tar tid. De fåglar som kan drabbas av detta är vanliga fåglar i Sverige,

till exempel duva, grågås och till och med kråka, och därför kanske vi borde utöka den enskildes initiativrätt. Är det någonting som ministern tittar vidare på?

Anf. 41 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Bakgrunden till att vi jobbar med det här förslaget är att den förra regeringen förändrade det här systemet på ett sätt som inte var förenligt med EU-rätten. Den här regeringen tillsatte bland annat Riberdahlska utredningen som kom fram till att vi har en förordning som inte är förenlig med EU-rätten. Sedermera kom också Högsta förvaltningsdomstolen fram till det.

Det är en självklarhet för den här regeringen att följa det som den högsta juridiska expertisen i det här landet har kommit fram till. Vi tänker inte gena när det gäller det.

När det gäller möjligheten till skyddsjakt finns det i jaktförordningen en möjlighet för den enskilde att bedriva skyddsjakt utan något myndighetsbeslut. Det finns ganska omfattande möjligheter till det. Det finns inte inom det här jobbet som vi just nu gör med förordningsförändringen. Sedan finns också den allmänna jakttiden då man kan bedriva jakt i stor omfattning.

Där tycker jag att det är tryggt. Men det handlar om att få det här på plats. Möjligen kan man införa en specialdomstol som hanterar det här, så att vi får likadana bedömningar överallt och också har en skyndsam hantering av ärendena. Det kan också behöva regleras att de här besluten, exempelvis de kring vargjakt, måste tas betydligt tidigare så att man kan få rättsprocesser som möjliggör att jakt kan genomföras.

Anf. 42 STEN BERGHEDEN (M):

Fru ålderspresident! Jag tycker att det är bra med den här ambitionen. Vi har nog ungefär samma åsikt i den här delen. Jag tycker väl ändå att vi i de lägen vi har hamnat i aktivt kan jobba för att underlätta. Det handlar ju om att vi försöker hålla antalet fall och de överklagansmöjligheter som finns nere eftersom de både belastar domstolar och begränsar möjligheten till den jakt som vi alla är överens om är nödvändig i vissa lägen.

Även om detta inte ingår i ministerns arbete precis för tillfället tycker jag att ambitionen kan vara att vi försöker jobba fram förenklingar kring den här biten så att vi på ett aktivt och smidigt sätt kan bedriva den skyddsjakt som är nödvändig.

Jag tycker också att det är bra om ministern i sitt svar här kan lugna de lantbrukare och andra som vid vissa tillfällen kan drabbas av angrepp från skadedjur, exempelvis fåglar som äter upp grödan eller utsädet. Det är rätt viktigt att vi kan få ett tydligt svar av ministern om att det här inte kommer att innebära några begränsningar utan att de också fortsättningsvis kan skydda sina grödor. Jag tror att det är bra att klargöra det, då jag har fått frågor från många som har hört av sig och undrat vad som gäller. Det är bra om vi kan ta tillfället i akt att förtydliga den biten och lugna dem som eventuellt har varit oroliga över detta.

Prot. 2015/16:110

24 maj

Svar på
interpellationer

Sedan har jag en ren kunskapsfråga. Har ministern undersökt om man har samma regelförfarande i alla EU-länder rörande överprövningsmöjligheten när det gäller skydds jakt av de här djuren? Eller har Sverige tolkat detta hårdare än EU?

Anf. 43 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! När det gäller den sista frågan, om hur det ser ut i andra EU-länder, har jag inte kunskap om hur det ser ut, men jag utgår från att man också där får följa den EU-rätt som finns på samma sätt som vi får. Vi är ju 28 länder som har att följa samma EU-rätt. Inget ska vara olika i det sammanhanget.

Sedan tycker jag inte att man ska överdriva problemet med skydds jakt av fågel och få det att framstå som att jordbrukare inte kan skydda sina grödor från fåglar, vilket Bergheden här tar upp. Det finns alltså en möjlighet att på enskilt initiativ bedriva skydds jakt, och det finns också allmän jakttid.

Det som vi nu arbetar med är inte någonting som vi gör akut, utan det här vill vi jobba igenom ordentligt. Vi jobbar långsiktigt och metodiskt. Vi vill skapa ordning och reda i det här, för det har det inte varit, inte minst om vi tittar bakåt. När det gäller vargjakten har det icke varit ett system som skapar ordning och reda. Det har varit olika bedömningar och så vidare, och flera år har jakten stoppats helt.

Anf. 44 STEN BERGHEDEN (M):

Fru ålderspresident! Vi är, som har sagts tidigare, överens i den här frågan. Jag vill ändå skicka med att det kanske är bra att vi tittar vidare på det som man kom fram till i Jaktlagsutredningen och de förslag som kom då. Vi kanske också behöver vidareutveckla detta framöver.

Jag vill också att ministern tar med sig budskapet att vi på alla sätt behöver hjälpas åt för att underlätta detta så att vi inte kommer i ett läge då vanlig skydds jakt hamnar i domstolsprocesser och dyr byråkrati här i Sverige. Vi behöver hjälpas åt här i riksdagen så att vi kan få ett sådant regelverk att vi kan fortsätta med den här verksamheten utan att den ska avgöras i domstol vid för många tillfällen.

Anf. 45 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Jag tror inte att man ska överdriva det här, Sten Bergheden. När det gäller myndighetsbeslut rörande skydds jakt av fåglar är det inte mer än ungefär tio sådana per år.

Jag tror att Bergheden målar upp en bild av att detta är något väldigt stort eftersom han inte vill se att den här regeringen skapar ordning och reda när det gäller de stora rovdjuren och reder upp den oordning som den förra regeringen skapade kring inte minst vargjakten.

Jag delar alltså inte Berghedens oro när det gäller skydds jakt av fågel. Nu är vi på god väg att skapa ordning och reda också på det här jaktområdet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 46 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Magnus Oscarsson har frågat mig vilka åtgärder jag som statsråd avser att vidta för att öka Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel. Bakgrunden till frågan är vilka möjligheter vi har att försörja vår befolkning med livsmedel för den händelse att handeln med omvärlden skulle skäras av.

Först vill jag hålla med Magnus Oscarsson om att det här är ett viktigt område. Vi har en förändrad säkerhetspolitisk hotbild, och våra beroenden för försörjningsförmågan blir alltmer komplexa.

Frågan är dock lite knepig. En fullständig blockad bedöms från försvarsexperter och ansvariga myndigheter som osannolik, och finns inte heller med i de risk- och sårbarhetsanalyser som de bevakningsansvariga myndigheterna gör årligen. Däremot kan man tänka sig att delar av landet kan få problem med tillförseln på grund av allvarlig samhällsstörning, exempelvis i form av en naturolycka eller att riktade angrepp förhindrar tillförseln av förnödenheter. Det beror även på vilken årstid det är och i vilka delar av landet som tillförseln hindras.

I och med kalla krigets slut och Sveriges inträde i EU bedömdes det att tillgången på livsmedel kan säkras genom den fria handeln inom EU och med omvärlden och genom ett ansvarstagande från de stora livsmedelskedjornas sida. Därför togs regleringar bort som anger former eller strukturer för en livsmedelsförsörjning eller beredskapslagring i kris eller under höjd beredskap. Tilltro sattes också till EU:s solidaritetsklausul, som anger att medlemsländerna i händelse av en katastrof eller terroristattack ska hjälpa andra. Den bedömningen gäller fortfarande.

Det är dock inte relevant att se på livsmedelsförsörjningen enbart som en isolerad företeelse. En effektiv livsmedelsförsörjning är beroende av sådana insatsvaror som fordonsbränsle och gödningsmedel och av förädlingsindustri, lagerhållning, distributionsvägar, dagligvaruhandel, el och möjlighet att köpa varor med kontanter eller kort. Därför är inte enbart tillgången på livsmedel av betydelse för livsmedelsförsörjningen. Vi måste först och främst se på krisberedskapen ur ett helhetsperspektiv.

Regeringen aviserade arbetet med en nationell livsmedelsstrategi i budgetpropositionen för 2015. Utgångspunkten för arbetet med livsmedelsstrategin är att det finns stor potential i den svenska livsmedelsproduktionen och efterföljande led. Mål för arbetet är att öka sysselsättningen, produktionen, exporten, innovationskraften och lönsamheten i livsmedelsproduktionen samtidigt som de relevanta nationella miljömålen nås.

En ökad livsmedelsproduktion i Sverige leder till bättre förutsättningar för en god nationell försörjningsberedskap. Sveriges egen produktion av livsmedel har givetvis betydelse för vår försörjningsförmåga såväl i kris som under höjd beredskap. Regeringen avser att återkomma om utformningen av mål inom ramen för livsmedelsstrategin när propositionen läggs på riksdagens bord.

Livsmedelsverket har ett nationellt övergripande ansvar för samordning av kris- och beredskapsplanering för livsmedelsförsörjningen i ledet efter primärproduktionen samt dricksvattenförsörjningen. Livsmedelsverket har organiserat en privat-offentlig samrådsgrupp för fortlopande diskussioner med företag, dricksvattenproducenter, kommuner och andra intressenter om samverkan, säkerhet, lagerhållning, distribution med mera.

Krisberedskapen måste alltså ses i ett helhetsperspektiv. Det påpekar regeringen bland annat i propositionen *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020*. Vad som framgår i propositionen är att det krävs analyser och planering av hur leveranssäkerheten och beredskapen inom livsmedelsförsörjningen kan förbättras inför till exempel höjd beredskap. Uppdrag har givits till berörda myndigheter och ska redovisas i juni i år. Regeringen avser att därefter återkomma i frågan.

När det gäller regeringens ambitionsnivå för svensk försörjningsberedskap i händelse av en situation då import av livsmedel och förnödenheter riskerar att begränsas är målet att fortsätta arbetet med att säkerställa de samhällsviktiga funktionerna och värna civilbefolkningen.

Anf. 47 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru ålderspresident! Jag vill tacka landsbygdsministern för svaret. Det är glädjande att även ministern ser med oro på läget i landet.

Vi har en självförsörjning på under 50 procent. Mer än varannan tugga som vi äter kommer alltså inte från Sverige utan från utlandet. Jag oroas över att kurvan pekar åt fel håll. Självförsörjningen minskar i stället för att, som vi önskar, öka. Det är alarmerande. Vad händer ifall det skulle hända något i vår omvärld som innebär att vi inte kan importera det livsmedel som vi räknat med? Det finns utredningar som visar att hyllorna i Stockholms stad, där vi är just nu, kommer att stå tomma efter två dygn. I andra större städer kan det dröja uppemot en vecka.

Denna information kan göra oss förskräckta, eller också kan vi rycka på axlarna och säga: Det kommer aldrig att ske.

Jag är av den åsikten att det vore förödande att inte ha beredskap för detta.

Låt oss titta på vår omvärld, exempelvis vårt grannland i öster, Finland. Där är man noga med att ha en självförsörjning på åtminstone 80 procent. Där är man, även på den högsta politiska nivån, mån om lantbrukets och livsmedelsförsörjningens villkor.

I Sverige har vi inte samma känsla för våra livsmedelsproducenter. Det kan måhända hänga samman med att Sverige – tack och lov – har levt i fred i över 200 år. Men i Finland har man fått uppleva krigets fasor mycket närmare i tiden, och överlevande där kan ännu berätta om det. Kan det vara en förklaring till att vi delvis lever i olika verkligheter? Har Sverige automatiskt en fredligare framtid bara för att vi har en fredligare historia?

Om några veckor kommer landsbygdsministern att presentera livsmedelsstrategin. Kommer Sveriges självförsörjningsförmåga att vara en viktig punkt i den? Om det finns med, på vilket sätt tänker sig då ministern att det ska göra skillnad? Om landsbygdsministern och jag ses här i kamraren om fem år, vilken självförsörjningsgrad kommer Sverige att ha då, om ministern själv får bestämma?

Anf. 48 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru ålderspresident! Herr landsbygdsminister!

Det är en viktig interpellation. Läget är dramatiskt allvarligt för delar av svensk livsmedelsproduktion. Jag kan ta vid där Magnus Oscarsson slutade. Sveriges självförsörjningsgrad var 100 procent under andra världskriget, var 80 procent på 1980-talet, är 45 procent nu och är på väg mot 40 procent. Det är också den sämsta självförsörjningsgraden i Europa. Vi är dessutom, som ministern sa, beroende av importerad mineralgödsel, diesel och så vidare. Läget är alltså som balansgång på slak lina.

Jag instämmer helt i det ministern säger om att ambitionen måste vara att öka svensk livsmedelsproduktion och stärka konkurrenskraften. Men det behövs radikala åtgärder. Det är nämligen en massa kossor på isen.

Självförsörjningsgraden blir en följd av hur Sverige utnyttjar sina rika produktionsmöjligheter, genom åkrar och betesmarker och ett bra klimat. Hur utnyttjar vi de åkerresurserna för livsmedelsproduktion i dag, världens bästa miljö- och djurvänliga livsmedelsproduktion? Vi utnyttjar dem på ett allt sämre sätt. Animalieproduktionen i Sverige har minskat med 25 procent under de senaste två decennierna. Och det är ett katastrofalt läge för mjölkbönderna nu. Mjölkkriserna är usla. Gårdar går i konkurs och läggs ned.

På växtodlingssidan har odlingen av våroljeväxter minskat med 90 procent, herr landsbygdsminister – 90 procent! – på grund av Kemikalieinspektionens agerande. Odlingen av lök står inför hotet att upphöra, återigen på grund av Kemikalieinspektionens agerande. Man förbjuder det ogräsbekämpningsmedel som är nödvändigt för en rationell och effektiv lökodling. Medlet är tillåtet i alla andra länder i EU. Men i ett enda land har en enda myndighet sagt sig veta bäst och förbjudit det. Genom att det bara är i Sverige som medlet är förbjudet tvingas bra lökodling i Kalmarbygden och på Öland att försvinna. Vi importerar i stället samma lök från andra länder som använder mycket mer av preparaten. På vilket sätt blir det då bättre för miljön eller för svenskt jordbruk? Det blir det ju inte.

När Kemikalieinspektionen får frågan varför man inte fattar sina beslut utifrån ett helikopterperspektiv och varför man inte väger in det som händer i vår omvärld, svarar man att man inte har undersökt hur andra länder gör och kan inte ta ansvar för dem. Kemikalieinspektionen bara konstaterar att det blir så här.

Vad är det för en myndighet? Vad är det för regering som låter en sådan myndighet agera? Jag har en konkret fråga till landsbygdsministern utifrån detta tuffa läge för svensk livsmedelsproduktion. Det behövs en rad åtgärder för att vända utvecklingen, som jag diskuterade med landsbygdsministern om för en månad sedan.

Myndigheterna – Kemikalieinspektionen och andra – borde ju i sin instruktion åläggas att fatta sina beslut utifrån ett helikopterperspektiv – från ett europeiskt perspektiv – som går utanför de svenska gränserna. Då skulle man inte fatta sådana beslut. Är ministern beredd att agera för att ett helikopterperspektiv ska ingå i myndigheternas instruktioner?

Anf. 49 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! I går blev vi 240 000 fler på jorden. I dag blir vi ungefär lika många till. Det är inte långt kvar tills invånarantalet i Sverige spräcker 10-miljonersgränsen och 11-miljonersgränsen. Och alla behöver

vi mat. Mat är inte någonting som man kan välja bort. Vi behöver mat i fredstid och också i orostid. Det var en av orsakerna till att den här regeringen tog initiativ till att jobba med den nationella livsmedelsstrategin.

Redan i sin första regeringsförklaring skrev statsminister Stefan Löfven in, för första gången i en regeringsförklaring i Sveriges historia, att vi behöver en nationell livsmedelsstrategi.

Det handlar om att öka vår livsmedelsproduktion. Vi har alla förutsättningar i det här landet för att öka den. Vi har 600 000 hektar åkermark som inte är under plog. Vi har kunskaper, vi har ett klimat och en miljö som gör att vi kan öka produktionen. Vi saknar inte vatten, som många andra länder har jätteproblem med. Här om någonstans finns det möjligheter.

Även om självförsörjningsgraden är 100 procent handlar det om vilken årstid en kris inträffar och var i landet som en eventuell avställning skulle bli aktuell. I en kris handlar det om transporter, bränsletillförsel, eldatasystem, förädlingsledet, insatsvaror, personal, distribution, lagring med mera. Det handlar om massor av frågor. Det handlar inte bara om att öka produktionen av livsmedel för att lösa en kris. Det här är en mycket komplex fråga.

En del i detta är givetvis att vi har satt i gång arbetet med en nationell livsmedelsstrategi. Det är oerhört viktigt. Tyvärr blockerades det arbetet under flera års tid av den förra regeringen när vi, som då var i opposition, lade fram motioner om detta. Då röstades de ned och ingenting gjordes åt detta.

Sedan blir jag väldigt fundersam när jag under två veckors tid har fått två interpellationen från de borgerliga om den här frågan. Varför gjorde ni ingenting under de åtta år som ni hade makten?

Anf. 50 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru ålderspresident! Tack, ministern, för ditt svar!

Det är helt riktigt att vi hade regeringsmakten i åtta år. En del saker var bra medan andra saker naturligtvis var mindre bra. Så var det. Men här pratar vi om nuet, herr minister. Det är faktiskt du som är minister just nu i den här regeringen.

Tendensen för självförsörjningen ser, som sagt, dystert ut, och då tänker jag inte minst på våra mjölkbönder. För några veckor sedan kom det som en chock att Arla sänkte priset på mjölken från den 1 maj till 2,44 kronor per kilo. Nu kommer nästa kalldusch. Priset på mjölken sänks ytterligare till bottennivån 2,32 kronor. Det innebär att en mjölkbonde går med minst 1,30 kronor per liter mjölk som levereras i förlust. Hur länge kommer mjölkbönderna att kunna fortsätta att leverera till det låga priset?

Vi har under en ganska lång tid talat om att fem mjölkbönder slutar varje vecka. Tyvärr kommer man kanske att behöva dubbla den siffran till hösten och vintern under detta år.

Konkurrenskraftsutredningen kom fram till att svenska bönder som konkurrerar på den europeiska marknaden har en tyngre ryggsäck från början med högre dieselskatter, med lagar och förordningar som bara finns i Sverige samt med en byråkrati som är förfärligt kostsam.

Jag vet, herr minister, att det inte finns några lätta svar, ingen quickfix, för att ändra bottenivåer på mjölkpriset. Men landsbygdsministern pratar ganska ofta om ”a bridge over troubled water”. Kan inte ministern börja att bygga brofästet över detta berömda vatten nu?

Vi hade Mjölakens dag 2015. Då krävde vi en mjölkkriskommission. Jag gladdde mig då över att landsbygdsministern tog initiativ till ett högnivåmöte. Nu är situationen värre än någonsin. Hur lågt kan mjölkpriset bli? Är det dags nu igen, landsbygdsministern, att tillkalla ett krismöte? Jag tycker att det är hög tid för en mjölkkriskommission eller ett högnivåmöte 2.0 – om ministern vill kalla det så. Det viktiga är att ministern gör någonting.

Min fråga är: Kommer landsbygdsministern att kalla till ett sådant möte med mjölkbönder, mejerier, livsmedelsbranschen, banker, politiker, you name it, för att få till en förändring så att vi även fortsättningsvis kan leverera svensk mjölk till våra svenska konsumenter?

Anf. 51 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru ålderspresident! Landsbygdsministern! Jag upprepar min fråga som jag hoppas att ministern kan kommentera.

Våra myndigheter – Kemikalieinspektionen med flera – ska värna Sveriges miljö, och de sätter upp stenhårda krav, det är jag med på. Men man kan inte fatta beslut isolerat som om Sverige var det enda landet i världen. Om besluten gör att svensk våroljevästodling och svensk lökodling försvinner och vi tvingas till import från länder som använder mycket mer av de preparat som är förbjudna i Sverige, då har ju bara miljön förlorat på det och svenskt jordbruk flyttat ut från det här landet.

Så min fråga är: Borde inte myndigheterna i sin instruktion ha en helikopterparagraf som innebär att man, när man fattar beslut, måste lyfta blicken ovanför Sveriges landsgränser – eller åtminstone se i ett europeiskt perspektiv – och inte agera på ett sådant sätt att Sverige sticker ut som extremt? Andra länder tillåter det som möjliggör en lönsam produktion, Sverige gör det inte.

Jag skulle vara mycket tryggare om Sverige utnyttjade sina produktionsresurser för livsmedelsproduktion till 100 procent än till 45 procent, herr minister, om det blir ofärdstider. Det är alldeles uppenbart att vi har mer mat i landet i det första fallet.

Alliansen gjorde mycket under sina åtta år. Vi sänkte skatter, tog bort handelsgödselskatten och tog bort tunga kontrollavgifter till länsstyrelser och så vidare. Vi rodde hem EU-ersättningar. Ni vill öka skatterna, men jag håller med om att det behövs mer. Jag kan också hålla med om att vi under våra åtta år inte tog fram någon helikopterparagraf i myndighetsinstruktionerna. Jag beklagar det. Jag hoppas att det blir av nu och att jag kan få ett positivt besked.

Anf. 52 MARIANNE PETTERSSON (S):

Fru ålderspresident! Som Magnus Oscarsson beskriver har Sverige en låg grad av självförsörjning, eller försörjningstrygghet som jag hellre vill kalla det. För det handlar ju om hur vi ska klara vår livsmedelsförsörjning den dag vi inte kan få livsmedel från vår omvärld. Inom vissa områden har vi redan i dag mer än 100 procents självförsörjning, bland annat när det gäller spannmål. Inom andra områden är det mindre.

Den stora minskning som Magnus Oscarsson beskriver började i princip vid vårt EU-inträde, och den har diskuterats under ett antal år. MSB kom med en rapport 2007 som beskrev de utmaningar vi står inför med en minskad livsmedelsproduktion.

Magnus Oscarsson säger att han inte tror på regeringens politik, men det gör jag. Till skillnad från under Alliansens åtta år vid makten händer det nu saker. Regeringen har tagit viktiga steg. Först kom exportstrategin och upphandlingsstrategin för offentlig verksamhet, och snart kommer livsmedelsstrategin. Målet med livsmedelsstrategin är att öka produktionen och exporten och skapa arbetstillfällen samtidigt som vi har en långsiktigt hållbar produktion.

Vi har goda förutsättningar att öka vår livsmedelsproduktion. Som landsbygdsministern sa har vi god tillgång till vatten. Vi har 600 000 hektar åkermark som inte är i bruk. Vi har kunskap om hur produktionen ska drivas på bästa hållbara sätt för människor, djur och natur. Vi är bäst i världen på djurhälsa, och vi använder minst antibiotika i EU. Vi har också en outnyttjad potential när det gäller vattenbruk och fiske. Detta tillsammans med våra övriga mervärden kan användas i marknadsföringen, där Sverige kan bli "det hållbara livsmedelslandet".

Fru ålderspresident! Att svenska livsmedel nu märks med den frivilliga märkningen "Från Sverige" kan också öka konkurrenskraften. Även genom att vi diskuterar skillnaderna mellan hur länderna producerar sina livsmedel ökar intresset för svensk mat både här hemma och utomlands. Om svensk livsmedelsproduktion får stå för en större andel av inhemsk och utländsk konsumtion är det bra för miljön. En ökad produktion ökar också vår försörjningstrygghet.

Magnus Oscarsson ställde en fråga: Hur lågt kan mjölkpriset bli nu när Arla sänker priset? Det jag undrar är vilket ansvar Magnus Oscarsson tycker att Arla har för detta.

Anf. 53 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Självförsörjningsgrad är ett mått på hur stor del av den inhemska konsumtionen som härrör från produktion inom landet. Det ser väldigt olika ut. Vad gäller vissa varor har vi självförsörjning eller till och med större produktion än förbrukning. Det gäller inte minst spannmål, men närapå även ägg och fågelkött. I händelse av kris eller avspärrning kommer fokus när det gäller livsmedel inte att vara på animalieprodukter. Liksom i andra länder kommer det nog i sådana situationer att vara mer fokus på spannmål, där vi är självförsörjande.

Den nationella livsmedelsstrategin handlar om att öka vår livsmedelsproduktion. Den handlar om att också ge förutsättningar för våra företag att vara konkurrenskraftiga. Till Oscarsson vill jag säga att vi inte räddar några mjölkbönder med några beredskapslager. Det handlar inte om det, utan det man måste göra är det som regeringen faktiskt har gjort nu när det varit svårt. Man kan kalla det "a bridge over troubled water".

Vi har återställt dieselskattereduktionen och ger full kompensation för den skattehöjning som skedde plus ytterligare totalt 300 miljoner årligen under tre år. Det är precis det omvända mot vad som gjordes av den förra, borgerliga regeringen, som höjde dieselskatten två gånger och försämrade dieselskattereduktionen fyra gånger. Vad gäller de pengar som kom från EU ger vi nationell medfinansiering till 100 procent, vilket innebär 152 miljoner. Det är inte alla länder som har gått in med de pengarna. Vi gjorde en fördubbling av metangasreduceringen från 20 öre till 40 öre. Detta går direkt till mjölkbönderna. Sedan 90-talet har vi inte haft fullt Norrlandsstöd, men vi har nu höjt det. Vi har ett kobidrag på 800 kronor

per ko. Vi gick in med 150 miljoner för extra djurvälfärd. Vi satsade på export och gav 10 miljoner till Livsmedelsverket och Jordbruksverket för arbete med exportgodkännanden. Vi har fått ett flertal exportgodkännanden – till Hongkong, till Kina, till Japan. På så sätt kan vi få över inte minst mejeriprodukter till andra och nya marknader. Det här är konkreta åtgärder som vi har vidtagit för att hjälpa.

Sedan vet jag att situationen är väldigt besvärlig och svår och att det kan behövas mer. Men vi har verkligen agerat. Vi har inte försämrat för bönderna, som man gjorde under åtta år, utan gjort det omvända. Under alliansregeringen blev dieseln i Sverige den dyraste i hela Europa, vilket drabbade våra bönder.

Danielsson! Vi ska ha växtskyddsmedel. De behövs. Men som Staffan Danielsson vet kan jag inte värdera ett myndighetsbeslut i ett enskilt fall.

Anf. 54 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru ålderspresident! Jag tackar herr ministern för svaret.

I fredags var jag i Boxholm och träffade ett mjölkföretag. I går var jag i Valdemarsvik och träffade två mjölkföretag. Alla säger de samma sak: Det gäller att minska kostnader – kostnader som man beslutat om i den här kammaren. Det handlar om extra kostnader som vi svenska politiker har lagt i deras ryggsäckar. Finns det något som landsbygdsministern kan tänka sig att plocka bort ur ryggsäcken? Finns det något som du vill säga som kan ge hopp och en strimma ljus i den mörka och tuffa situation som många nu befinner sig i?

Vi i Sverige har en förfärligt kostsam och besvärlig byråkrati. Varje morgon när jag vaknar undrar jag vilken regel jag kommer att bryta mot i dag, sa en mjölkbonde från Sandsjö i Nässjö kommun till mig. Så kan vi inte ha det. Staten ska arbeta med och för våra bönder, inte mot dem.

Jag ställde tidigare en fråga om regeringens kommande livsmedelsstrategi, men tyckte inte att jag fick något svar. Kommer Sveriges självförsörjning att vara en viktig punkt i den strategi som presenteras om några veckor, landsbygdsministern?

Anf. 55 MARIANNE PETERSSON (S):

Fru ålderspresident! Jag tycker att det är bra att frågan om vår livsmedelsförsörjning nu får stor uppmärksamhet av alla partier. Det är viktigt att vi har en inhemsk livsmedelsproduktion. Mat är ingenting vi kan välja bort.

Vi har en livsmedelsproduktion av hög kvalitet som vi kan vara stolta över. Nu är vi alla överens om att vi ska öka den, och vi har stora möjligheter att göra det. Inom ramen för exportstrategin kommer regeringen att arbeta med vissa sektorer där det bedöms finnas en outnyttjad potential för ökad export och internationalisering. Regeringen tar fram särskilda nationella strategier och åtgärder för till exempel livsmedelssektorn. Vi har också nya regler som gör det enklare att upphandla svenskt.

Den offentliga måltiden är ett verktyg för att påverka efterfrågan på livsmedel av hög kvalitet. Detta tillsammans med ökad inhemsk efterfrågan och ökad export gör att vår produktion kan öka. Om vi ökar vår produktion har vi också ökat vår försörjningstrygghet.

Sedan finns det andra bitar i detta. Det handlar också om att kunna ställa om snabbt. Då måste det finnas mark som kan användas för bland annat ökad odling och produktion av energi och andra saker som vi kan behöva för att klara livsmedelsproduktionen.

Anf. 56 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Jag måste upprepa mig. Jag blir lite fundersam över det plötsliga intresset för svensk livsmedelsproduktion och livsmedelsförsörjning. Tänk att få exakt samma interpellation på två veckor från allianspartierna – fantastiskt! Och så har de inte gjort någonting själva under åtta år.

Jag säger: Välkomna! Jag är glad över att ni börjar intressera er för denna viktiga fråga. Det är positivt, för detta är något vi måste jobba med. Det är viktigt att vi ökar livsmedelsproduktionen, inte minst för svensk landsbygd. Oavsett var i världen livsmedel produceras så produceras de på en landsbygd. Jag vill att livsmedel ska produceras på den svenska landsbygden.

Självförsörjningsgraden i fredstid har också betydelse för vår försörjningsförmåga i orostid. Men det är en komplex fråga som inte bara handlar om hur mycket livsmedel vi kan producera själva utan om många andra saker, såsom stabil infrastruktur och så vidare, som vi har räknat upp här.

Vi ska heller inte glömma bort att det är viktigt med gränsöverskridande samarbete. Sveriges säkerhet byggs mycket med solidaritet tillsammans med andra länder. Sveriges regering – vår regering – kommer att fortsätta att arbeta för att säkerställa samhällsviktiga funktioner och värna civilbefolkningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2015/16:625 om artskyddsförordningen

Anf. 57 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Anders Forsberg har ställt frågan till mig om artskyddsförordningen och dess nuvarande tillämpning rimmar med visionen för regeringens skogsprogram, som är: ”Skogen – det gröna guldet – ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi”.

Forsberg ställer den här frågan mot bakgrund av att en planerad skogsavverkning i ett ca 1,5 hektar stort område i Ölme i Värmland stoppades i fjol när länsstyrelsen och sedermera också mark- och miljödomstolen nekade markägaren dispens från fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen. Området innehöll svampen bombmurkla, som är fridlyst i hela Sverige.

Jag vill inleda med att säga att för regeringen är det av stor vikt att skogsbruk bedrivs på ett långsiktigt hållbart sätt som inkluderar god produktion samtidigt som skogslandskapets arter bevaras i livskraftiga bestånd inom sina naturliga utbredningsområden. Regeringen har en tydlig ambition att skyddsvärda skogar inte ska avverkas och att miljöhänsynen i skogsbruket ska öka.

Vad gäller fallet med bombmurkla i Värmland är det ett pågående ärende som fått prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen. Utfallet av denna dom kan bli en vägledning för den fortsatta tillämpningen av artskyddsförordningen. Jag är förhindrad att kommentera tillämpningen av artskyddsförordningen i detta enskilda fall.

I propositionen *En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster* aviserade regeringen att en särskild utredare bör få i uppdrag att se över artskyddslagstiftningen. Frågan om tillsättande av utredare bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Det pågår ett samarbete inom Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket med syftet att klara ut gränsdragningen av ansvarsområden mellan länsstyrelserna och Skogsstyrelsen vad gäller hantering av artskyddsärenden.

Regeringens skogspolitik bygger på två jämställda mål: miljömålet och produktionsmålet. Det finns behov av att utveckla bägge dessa delar. Lika väl som att skydd och miljöhänsyn ska öka är en ökad produktion av skoglig råvara viktig i omställningen till ett biobaserat samhälle och för att fasa ut fossil energi.

Jag hoppas att det pågående arbetet med att utveckla ett nationellt skogsprogram genom dialog mellan skogens olika intressenter ska leda till att de jämställda målen utvecklas på ett positivt sätt. Det nationella skogsprogrammet byggs upp av en dialog som omfattar ekologiska, sociala och ekonomiska värden och bidrar till utvecklingen av ett hållbart samhälle.

Anf. 58 ANDERS FORSBERG (SD):

Fru ålderspresident! Tack för svaret, landsbygdsministern!

Som jag nämnde i interpellationen har följande händelser utspelat sig. En planerad avverkning i Ölme i Värmland stoppades i fjol när länsstyrelsen sa nej med hänsyn till att den rödlistade svampen bombmurkla finns i området.

Skogsägaren, som menar att beslutet skulle få stora ekonomiska konsekvenser, överklagade beslutet, men det blev ett nej även hos mark- och miljödomstolen. Enligt artskyddsförordningen får dispens ges endast om det inte finns någon annan lämplig lösning.

Nu ligger som sagt ärendet för avgörande i Mark- och miljööverdomstolen. Det kan vara en sak i sig, men det som är mest anmärkningsvärt i detta – jag kallar det för en soppa, för det är det faktiskt – är att Länsstyrelsen Värmland i sitt yttrande i det aktuella fallet skriver följande: Det bör möjligen krävas att markägaren närmare redovisar varför han vill avverka skogen och vad han ska göra med de medel som flyter in från avverkningen. Frågan uppstår också hur skriande detta ekonomiska behov är och om han kan täcka behovet på något annat lämpligt sätt. Kan han avverka skog inom något annat område? Kan han sälja en del av sin fastighet? Har han andra tillgångar han kan sälja för att täcka sitt behov? Är det möjligt för honom att ta ett lån i stället för att avverka skogen?

Man kan konstatera att detta är en riktig soppa. På Naturvårdsverket är de kanske lite mer nyktra i sitt yttrande. De konstaterar att artskyddsreglerna väger tyngst samt att den aktuella avverkningen innebär en risk för påverkan på bombmurklans bevarandestatus. Åtgärderna är därför inte förenliga med fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen. Naturvårdsverket tar heller inte ställning till om markägaren har rätt till ersättning då skogen inte kan avverkas.

När man lyssnar på landsbygdsministerns svar kan man fråga sig ifall statsrådet anser att artskyddsförordningen och dess tillämpning verkligen kan rimma med visionen för regeringens skogsprogram, som är just ”Skogen – det gröna guldet” – en vision som ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi. Hur kan den visionen ens vara möjlig med tanke på de markanta positionsförskjutningar vi nu ser inom myndigheternas syn på och hantering av skogsbruket?

Fru ålderspresident! Jag är oroad, landsbygdsbefolkningen är oroad, skogsägarna är oroade och skogsindustrin är oroad. Är statsrådet oroad? (forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av tjänstgörande ålderspresidenten att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

§ 8 (forts.) Svar på interpellation 2015/16:625 om artskyddsförordningen

Anf. 59 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Låt mig få konstatera att artskyddsförordningen och dess nuvarande tillämpning är en komplex fråga som regeringen följer med största intresse. Men det är fler saker än fallet med bombmurklan, som interpellanten tar upp, som påverkar tillämpningen av skyddsförordningen. Det har även myndigheterna konstaterat, att det finns brister i handläggning och rutiner som kan påverka hur hanteringen sker och om det blir en rättssäker tillämpning. Mot bakgrund av det har också Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket tillsammans initierat ett projekt för att ta fram gemensamma riktlinjer som ska användas i det dagliga arbetet med att handlägga avverkningsanmälningar.

Innan myndigheterna fattar sina beslut och innan Miljööverdomstolen har prövat detta fall ska jag inte kommentera och har inga möjligheter att kommentera hur artskyddsförordningen stämmer med skogsprogrammets vision.

När det gäller områdesskydd finns det i dag möjligheter att få ersättning till följd av rådhetsinskränkningar inom naturreservat och biotopskyddsområden, vattenskyddsområden. Men så är inte fallet vid rådhetsinskränkningar med stöd av artskyddsförordningen. Där finns i dag en skillnad.

I utredningen *Ersättning vid rådhetsinskränkningar*, SOU 2013:59, gjordes en djupgående analys av när och i vilka fall ersättning vid rådhetsinskränkningar ska lämnas. Där påtalar utredaren att rådhetsinskränkningar som sker med stöd av artskyddsförordningen var ett område som särskilt var i behov av översyn.

Det är mot bakgrund av det som regeringen bereder frågan om att tillsätta en utredare för att se över de här delarna.

Anf. 60 ANDERS FORSBERG (SD):

Fru ålderspresident! Det är ganska intressant när man skriver interpellationer. Jag fick sätta mig in lite kring bombmurklan. Man kan konstatera att bombmurklan verkligen är en överbeskyddad art. Det är en av de fem svampar som är nationellt fridlysta i Sverige enligt artskyddsförordningen. Det innebär att det är förbjudet att plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av svampen.

Bombmurklan hör hemma i relativt torra områden av granskogsmark med mosstäcke där de får näring genom att bryta ned granbarr. Just i Ölme, det område som är aktuellt i interpellationen, är förekomsten inte klarlagd, eftersom den varierar mycket mellan olika år.

Status för bombmurklan är ”sårbar” inom ramen för artdatabanken. Den kallas hotad, men av lägsta klassen.

När den nu kommer i blickfånget kan man fundera på om den används som ett verktyg för att stoppa avverkningar. Ja, man kan nästan fundera på det. Dör den verkligen ut efter en avverkning? Mycket tyder på att så inte är fallet. Det kan diskuteras huruvida det kanske vore bättre att söka metoder för att skapa miljöer i stället för att förbjuda skogsbruk.

Det är också värt att notera att den här svampen i Finland räknas som missgynnad, alltså inte rödlistad, medan man i Sverige har valt att klassa den som ”sårbar”, alltså på rödlistan, trots att vi har goda förekomster och redan har vidtagit stora åtgärder för att den ska finnas kvar i landet. Det kan också konstateras att minskningen av platserna för växterna och fragmenteringen har upphört och att svampen har spridit sig till närliggande skogsbestånd. Det kan mycket väl vara så att bombmurklan är den minst hotade så kallade hotade arten i Sverige.

Fru ålderspresident! Med EU-inträdet 1995 fick vi ett art- och habitatdirektiv samt fågeldirektivet. När direktivet fastställdes var vi inte medlemmar, utan vi fick snällt godta innehållet. När Naturvårdsverkets handbok gällande direktivet presenterades 2009 tog det hela fart. I direktivet upptas över 1 000 arter, varav ca 150 namngivna arter som finns i Sverige, till exempel björn, djäv och lo, några sällsynta insektsarter, musslor, samtliga fladdermusarter, flertalet svampar med mera. Dessutom innefattar direktivet alla vilda fåglar i Sverige.

Artskyddsförordningen innebär att skogsbruk i praktiken skulle vara förbjudet, om man följde den strikt. Det innehåller nämligen förbud mot att störa fåglar eller skada deras häckningsplatser oavsett var de befinner sig. Implementeringen av direktivet i svensk lagstiftning främst genom artskyddsförordningen går – särskilt vad gäller fåglarna – betydligt längre än vad direktivet säger.

Sedan kan man fråga sig hur ett art- och habitatsdirektiv har implementerats i Sverige. Vi har i Sverige integrerat ungefär 90 procent av direktiven, samtidigt som andra länder, med betydligt längre medlemskap, kanske har uppnått 30–40 procent.

Landsbygdsministern nämner att det är en komplex fråga. Jag förstår det. Det är många parametrar som man måste ta hänsyn till. Men han nämner också i sitt svar att han avser att ge en särskild utredare i uppdrag att se över artskyddslagstiftningen. Det är givetvis glädjande. Men hur ser planen ut för arbetet, ministern, och när beräknas regeringen komma med ett förslag kring översynen av artskyddsförordningen?

Anf. 61 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Jag är inte beredd att i dag lämna någon tidsplan, men detta är ett viktigt arbete som måste komma igång. Som jag sa i mitt förra inlägg har myndigheter problem med tillämpningen.

Svenskt skogsbruk är oerhört viktigt, att vi kan ha ett skogsbruk. Våra nettoexportintäkter är 120 miljarder. Svenskt skogsbruk sysselsätter direkt 60 000 personer och 200 000 i kringtjänster. Skogen har under lång tid varit en viktig välfärdsbyggare i Sverige.

Vi har under lång tid förvaltat våra skogar på ett mycket bra sätt. Det har varit frihet under ansvar. Tillväxten i svenska skogar är större än vad vi tar ur dem. Fäller vi ett träd planterar vi minst två nya. Det är ett uttryck för att det är hållbart skogsbruk, vilket jag hävdar att vi har.

Samtidigt har vi de jämställda målen produktion och miljö, som vi måste ta hänsyn till och balansera. Det är ett ansvar som jag tycker att vi har tagit på ett bra sätt och ska fortsätta att ta i vårt land.

Det nationella skogsprogrammet, som regeringen har initierat, har att göra med just den potential som finns inom svensk skog, som vi inte har nyttjat fullt ut. Närapå 70 procent av Sveriges landyta är beklädd med skog. Det finns mycket nya produkter som vi kan nyttja från skogen, och samtidigt är en skog som brukas bra för klimatet, för en brukad skog tar upp koldioxid. Det finns många olika delar i detta.

Jag vill inte kommentera de arbetsgrupper som jobbar med det nationella skogsprogrammet. Det är fyra arbetsgrupper med expertis från branschen, intresseorganisationer, akademien och myndigheter som jobbar med detta. Vi har en programrådsgrupp med 20 personer som testar kvaliteten i de här jobben. De ska lämna en slutrapport kring visionen med det gröna guldets. Den kan jag inte kommentera innan den läggs fram.

Det är viktigt att vi i den här debatten inte ställer ett gott artskydd mot ekonomiska intressen eller rekreationsvärden mot miljömässiga värden utan i stället försöker hitta en bra dialog för att kunna ta hänsyn till alla de värden som skogen reproducerar.

Anf. 62 ANDERS FORSBERG (SD):

Fru ålderspresident! Jag tackar ministern för svaret. Vi kan konstatera att Sverige har ett relativt väl fungerande system, där stora arealer avsätts av skogsägarna själva. Det är ett system som vi i Sverigedemokraterna fortsatt vill värna och utveckla i harmoni med skogsägarnas intressen. Utgångspunkten bör alltid vara att man ska ta till vara på skogens värde.

Precis som ministern nämner handlar detta inte bara om skogen som en råvarubas utan även som en biologisk tillgång. Det kan alltså finnas vissa skäl att freda vissa områden från avverkning och balansera miljömål med produktionsmål. Detta synsätt har betydelse inte minst för landsbygden men även generellt för både turismen och skogsindustrin just när det gäller arbetstillfällena. Skogen ger också möjlighet till en aktiv fritid för landsbygdens befolkning. Denna del vill vi sverigedemokrater ta till vara.

Vi kan känna en oro när det gäller frågor som artskyddsförordningen och den tolkning som jag nämner interpellationen, när man känner att vågskålen tippar över från produktion till miljö och när det blir en större tyngd på miljöfrågan. Hänger produktionsfrågorna med?

Det är bra att ministern ändå nämner dessa delar. För att vi ska bidra till den gröna bioekonomin måste vi ha en produktiv skog.

Jag tror att vi i detta fall måste jobba med en skogspolitik som faktiskt bygger mer på frivillighet och information än på detaljstyrande lagar och regleringar. Jag hoppas att regeringen avser att följa denna linje och fortsätta med den svenska skogsmodellen.

Därmed vill jag tacka för debatten.

Anf. 63 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Den svenska skogen var viktig i går, den är viktig i dag och den kommer att vara mycket viktig i framtiden. Den svenska skogen berör oss alla på ett eller annat sätt. Vi kan vistas i den för rekreation, för bärplockning, för jakt och för fiske. Vi kan också bruka den och få våra inkomster från den för att vi jobbar med skogen, kanske i en industri. Skogen är ett grönt guld och en viktig del i Sveriges framtid och svenskt välstånd byggande. Det har den varit historiskt och kommer att vara det om vi hanterar den på rätt sätt.

När jag åker från Karungi långt i norr till Kallax flygplats i Luleå ser jag timmerbilarna som hela tiden åker fram och tillbaka. Då brukar jag tänka att genom den svenska skogen produceras massor med välfärdstjänster, som sjukvård, barnomsorg och äldreomsorg. Detta ska vi vara rädda om. Men samtidigt måste vi också ta hänsyn till de miljömässiga målen för att detta ska vara långsiktigt hållbart.

Sverige var en gång i tiden en biobaserad ekonomi. Sedan blev Sverige en oljebaserad ekonomi. Nu ska vi in i en ny och modern biobaserad ekonomi. Om vi ska lyckas med det är skogen avgörande. Om vi gör rätt kan vi, med den skog som vi har i Sverige, bli det första landet i världen som fasar ut det fossila bränslet.

Låt mig sammanfatta: När det gäller det specifika fallet kan jag som statsråd inte uttala mig, och jag ska inte göra det. När det gäller de arbetsgrupper som jobbar med denna vision kommer de med en slutrapport. Jag hoppas att få presentera den för riksdagen. Sedan kommer vi att tillsätta en utredare utifrån direktiven.

Jag tackar för en bra debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2015/16:640 om skydds jakt på skarv

Anf. 64 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Anders Åkesson har frågat klimat- och miljöministern om hon tänker ta några initiativ med anledning av att Naturvårdsverket har inhiberat delar av ett beslut av Länsstyrelsen i Kalmar län om skydds jakt på skarv. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Den kraftiga ökningen av det häckande beståndet av skarv i landet som helhet har avstannat, och beståndet har minskat något under de senaste åren. Jag är medveten om att mängden skarv lokalt kan uppfattas som problematisk. Fisket påverkas negativt eftersom skarv kan ta fångad fisk och skada fiskeredskap. Skarv kan även ha en påverkan på fiskodlingar. Det finns också indikationer på att skarv lokalt kan ha en negativ effekt på fiskbestånd. Naturen i anslutning till häckningsplatser för skarv förändras, vilket kan uppfattas negativt.

Jag tackar för frågan men vill framhålla att jag som statsråd är förhindrad att ha synpunkter på hur en myndighet hanterar enskilda ärenden.

Anf. 65 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för svaret.

Bakgrunden till den interpellation som jag ställde till miljöminister Åsa Romson – som har överlämnats till Sven-Erik Bucht, vilket jag har full respekt för – var att förekomsten och ökningstakten av skarv i sydöstra Sverige är utomordentligt omfattande. Detta får ett mycket negativt avtryck på friluftsliv, fiske och natur. Skarven är alltså utomordentligt vanligt förekommande.

Mot bakgrund av detta har det under åren utvecklats ett mycket förtroendefullt samarbete mellan länsstyrelser som har meddelat skydds jakt för jakträttsinnehavare i denna del av landet. Syftet har varit att hitta en balans mellan flera intressen. Skarven ska kunna finnas som en av många djurarter, fisket ska kunna bestå och reproduktion av fisk ska bestå. Det är ett förtroendefullt samarbete som har tagit det legala uttrycket i att medge skydds jakt på upp till 3 000 individer per år. Motiven och drivkraften har varit gemensam.

Så sent som i februari i år meddelades på nytt en förlängd skydds jakt på samma premisser. Därför var förvåningen utomordentligt stor i bygden när Naturvårdsverket den 12 april i år, efter ett överklagande, beslutade om inhibition av ett beslut som hade getts av länsstyrelsen.

Vårt land ser ut på många olika sätt. Smålandskusten består till stora delar av en förhållandevis grund moränskärgård med många och små trädbevuxna öar. Det lokala fisket som bedrivs är till stor del beroende av dessa områden och de fiskbestånd som finns där. Dessa grunda vikar är mycket viktiga reproduktionsområden, och det bedrivs ett omfattande samhällsarbete av kommuner, friluftorganisationer och andra för att hjälpa till med reproduktionen av framför allt gädda och abborre. Men dessa grunda vikar är också utomordentligt enkla jaktområden, eller fiskeområden, för skarv. Därav uppkommer intressekonflikten.

Det har under flera år utvecklats en metod och en samsyn kring ett legalt förhållningssätt mellan fiskeorganisationer, fiskare, fiskeriföretag, friluftsmänniskor, kommuner och länsstyrelser, det vill säga staten, i att hitta

en balans mellan jakt och skyddsjakt, och förekomst av fisk och reproduktion av ny fisk. Detta reproduktionsarbete med fiskeförbud under känsliga tider på året har bedrivits med en sådan framgång att man talar om gäddfabriker längs Smålandskusten.

Fru ålderspresident! Då blir det mycket svårt att förstå myndighetshandlingen när den tar sig sådana uttryck. Mot bakgrund av det och med vetenskap om att ett statsråd inte får ha synpunkter på myndighetsutövandet formulerade jag frågan: Tänker ministern ta några initiativ med anledning av det som har framförts i interpellationen – utredning, samtal, uppföljning och till och med ett besök? Initiativmöjligheten är regeringens verktyg.

Anf. 66 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru ålderspresident! Hur skarven ska förvaltas är givetvis en viktig fråga, och den har många olika delar. Det handlar om fiske, vattenbruk och hur skarven påverkar naturmiljön där den finns, och det handlar om biologisk mångfald.

Jag är fullt medveten om att skarven kan uppfattas som ett problem. Anders Åkesson talar också om hur det har sett ut historiskt, med ett framgångsrikt samarbete kring hur frågorna hanterats. Jag tror säkert att det har varit så och att det kan vara så också framgent. Men när Anders Åkesson återigen tar upp till det enskilda fallet måste jag vara väldigt tydlig: I egenkap av statsråd är jag förhindrad att ha synpunkter på hur en myndighet hanterar enskilda ärenden, och jag kan inte gå in i dessa frågor i dag.

Anf. 67 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för inlägget, men inte är statsrådet och regeringen förhindrade att ta initiativ med anledning av en samhällsutveckling.

Det som oroar mig och många andra med engagemang i frågan är att en väl fungerande ordning överprövas. Det är en ordning som är etablerad i samråd mellan staten, företrädare för länsstyrelsen i ett län, intresseorganisationer och yrkesutövare – i det här fallet skulle vi kunna tala om kulturbärare, fru ålderspresident, i form av det kustnära fisket – och där man har ett förvaltande förhållningssätt. Man utövar skyddsjakt, det vill säga respekterar förekomsten av skarv men försöker samtidigt utöva det näringsfång man har hållit på med i generationer.

När allt detta överprövas i ett beslut, i det här fallet fattat av Naturvårdsverket, vet vi att ett statsråd eller en regering inte kan gå in. Men nog borde det kunna föranleda att statsrådet eller regeringen tar någon form av initiativ? Låt oss göra jämförelsen att motsvarande situation hade uppstått i frågan om jakten på älg. Där har vi också en ordning med förvaltande jakt och ett licenssystem med tilldelning av möjliga individer att bedriva jakt på. Det är ordning och reda, och man skyddar viltet under känsliga perioder. Nog skulle regeringen känna sig föranledd att ta initiativ om man märkte att intressen kom i obalans?

Tidigare var det en debatt om skogen – det gröna guldets – och dess enorma värde för välståndet i vårt land. Motsvarande finns ju inte i kustfisket; det har ett lägre ekonomiskt värde. Men det är likvärdigt, tror jag, statsrådets och min gemensamma ambition att respekten för och tilltron till legala ordningar och system aldrig får misströas. Därför frågar jag på nytt

Prot. 2015/16:110

24 maj

Svar på
interpellationer

vilka initiativ landsbygdsminister Sven-Erik Bucht kommer att ta med anledning av att det just nu upplevs och uttrycks en utomordentlig förvåning längs den grunda moränkusten – Smålandskusten mot Östersjön – över en inhibition av en ordning som har fungerat utomordentligt väl under en lång följd av år.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2015/16:573 om signalpolitik inom LSS

Anf. 68 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Sofia Fölster har frågat mig om jag kommer att utreda kostnadsutvecklingen inom personlig assistans och, om så är fallet, varför regeringen föregriper utredningen. Fölster har vidare frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att underlätta för småföretagare som är anordnare av personlig assistans, om jag är medveten om den oro som finns i brukarrörelsen och bland anordnare till följd av regeringens signalpolitik samt vilken tidsplan jag anser är möjlig för eventuella reformer inom personlig assistans. Direktiven är enligt uppgift ännu inte klara.

Jag har tagit initiativ till att det ska genomföras en översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen. Det pågår för närvarande ett intensivt beredningsarbete av direktiv till en sådan utredning inom Regeringskansliet. Så snart detta arbete är avslutat kommer direktiven för utredningen att beslutas.

Som jag nyligen framfört i ett frågesvar till Sofia Fölster (2015/16:1130) är ett viktigt skäl till översynen att det brister i rättssäkerhet, likvärdighet och kvaliteten i insatserna enligt LSS. De senaste tio åren har också kostnaderna för assistansersättningen nästan fördubblats, samtidigt som antalet personer som får assistansersättning inte alls ökat i samma utsträckning. Det är nödvändigt att få bättre kunskap om denna kostnadsutveckling och skapa ett långsiktigt hållbart ekonomiskt ersättningsystem.

Assistansersättningen och dess kostnadsutveckling har alltsedan tillkomsten av reformen varit föremål för utredningar och granskningar utan att mer stabila lösningar på de problem som uppmärksammats blivit lösta. Det gäller även under den tid som Moderaterna satt i regeringen. Jag kan därför konstatera att assistansersättningen trots ett flertal utredningar, bland annat en parlamentarisk sådan, inte nått målet om ett långsiktigt hållbart ekonomiskt ersättningsystem.

Försäkringskassan har i regleringsbrevet för 2016 fått ett nytt mål för assistansersättningen. Målet är inte att bryta kostnadsutvecklingen utan att om möjligt sträva efter att bryta den utveckling vad gäller antalet timmar som pågått i assistansersättningen alltsedan reformens tillkomst. Antalet timmar har ökat med i genomsnitt två till tre timmar per vecka varje år och var i december 2015 uppe i 127 timmar per vecka och person.

Det som sällan nämns när Försäkringskassans mål diskuteras är att målet framför allt är ett mål för att säkerställa en god rättstillämpning och kvalitet. I målet anges att ”en god rättstillämpning ska säkerställas och handläggningen, utredningarna och besluten ska vara likvärdiga över hela

landet och hålla hög kvalitet så att rätt person får rätt ersättning. Försäkringskassan ska även säkerställa en god kontroll för att motverka överutnyttjande.”

När det gäller företagens villkor är det näringsminister Mikael Damberg som har ansvar för näringspolitiken i Sverige. Dock kan jag nämna att det finns ungefär 1 000 företag av olika storlek som har tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg att bedriva verksamheten personlig assistans. Jag har svårt att se att nuvarande regelverk för assistansersättningen utgör ett hinder för etableringen av små företag.

Jag är medveten om den oro som finns hos enskilda brukare, organisationer och anordnare när det sker förändringar inom assistansersättningen. Regeringen har dock ansvar för att både säkerställa rättssäkerheten och kvaliteten i insatser enligt LSS och en hållbar kostnadsutveckling. Det är heller inget nytt att assistansersättningen utreds eller att det sker andra förändringar i ersättningen som berör många parter. Bara som exempel mottog den tidigare regeringen vid tre tillfällen utredningar som rörde assistansen.

Jag vill här ta tillfället i akt att betona att det för mig och för regeringen är angeläget att värna denna reform. Reformen har på avgörande sätt förbättrat levnadsvillkoren och möjliggjort ökat självbestämmande för många flickor, pojkar, kvinnor och män med omfattande funktionsnedsättningar. Det är självklart för mig att välfärd får kosta. Samtidigt ska alla i vårt land känna sig trygga med att pengarna i vår skattefinansierade välfärd används på ett ändamålsenligt sätt.

Anf. 69 SOFIA FÖLSTER (M):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för svaret.

Sedan kort efter att regeringen tillträdde för lite mer än ett och ett halvt år sedan har vi fått höra att man planerar en utredning på funktionshindringsområdet. I oktober gjorde Magdalena Andersson ett uppmärksammat uttalande i *Ekot*. Som svar på frågan hur man ska betala för flyktingmottagandet sa hon att assistansersättningen är ett område där regeringen vill spara in.

I april i år fattade regeringen beslut om ett nytt regleringsbrev för Försäkringskassan. Tidigare år har regleringsbrevet innehållit formuleringar om bättre kostnadskontroll och minskat överutnyttjande, och nu har det som första punkt att Försäkringskassan ska bidra till att bryta utvecklingen vad gäller antalet timmar inom assistansersättningen.

Vad som började som signalpolitik har nu blivit tydligt genom direktiv i regleringsbrevet och har naturligtvis fått konsekvenser. En av dessa är efterskottsbetalning. Försäkringskassan kommer från och med oktober inte längre att betala ut ersättningen i förskott utan i efterskott. Det innebär att anordnaren måste ligga ute med till exempel lönekostnader. En undersökning från arbetsgivareföreningen KFO visar att 30 procent av anordnarna inte kommer att klara övergången. Och de som kommer att slås ut är de små företagen.

Regeringen har också öppnat för att personer med de absolut största behoven ska redovisa sina timmar månadsvis i stället för halvårsvis. Utöver den extra byråkrati som detta innebär för personer med de absolut största behoven gör det att möjligheten att balansera kostnader mellan månaderna försvinner. Det är självklart att om man har stora behov och har

många assistenter har man högre kostnader, till exempel vid jul och nyår för OB, när assistenten åker på kurs etcetera. Om kostnaderna inte längre kan balanseras ut slår det direkt mot dem med de absolut största behoven.

Inte nog med det, utan regeringen har också dubblat arbetsgivaravgifterna för unga, vilket slår hårt mot assistansbranschen där en stor andel unga arbetar. Regeringen valde att kompensera kommuner och landsting för detta men inte anordnarna av assistans.

Slutligen får vi höra fler och fler berättelser om att tonläget och signalerna från regeringen leder till hårdare bedömningar både hos Försäkringskassan och i kommunerna. Det är oroande.

Jag tror att vi alla kan enas om att kostnadsutvecklingen är oroande, att vi behöver gå till botten med orsakerna till den och att pengarna faktiskt ska gå till det som de är avsedda för. Det är därför som jag och mitt parti är väldigt positiva till utredningen och ser fram emot att få direktiven presenterade.

Vad som är oroande är att regeringen nu föregår utredningen och på olika sätt under ytan stramar åt assistansersättningen. Vad vi ser är att man med detta begränsar mångfalden, försvårar för dem som gör rätt och gör saker som drabbar de absolut mest utsatta.

Jag skulle därför vilja ha ett ännu tydligare svar på ifall kostnadsutvecklingen kommer att vara ett tema i den kommande utredningen och varför regeringen inte inväntar utredningen innan man går fram med besparingar eller åtgärder som stramar åt innan man vet vad orsakerna till kostnadsutvecklingen faktiskt är.

Jag skulle också gärna vilja ha svar på tidsperspektivet. När kan vi vänta oss direktiv till utredningen?

Anf. 70 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Tack, Sofia Fölster, för ditt intresse för den här frågan!

Svaret på när direktiven kommer är: Väldigt, väldigt snart.

När finansministern i höstas pratade om den här frågan avsåg hon det faktum att kostnaderna för assistansen ökade från 1996 till 2006 till ungefär 15 miljarder. 14 000 personer omfattades av den då nya reformen. Från 2006 till förra året fördubblades kostnaderna, och bara drygt 2 000 ytterligare personer omfattades av reformen. Däremot ökade antalet timmar, och vi vet väldigt lite vad som ligger bakom timökningen.

Jag träffar ofta representanter från funktionshindersrörelsen som menar att de inte får assistans i den utsträckning som de skulle vilja ha. Andra menar att de skulle vilja ha andra insatser inom ramen för LSS, som de menar inte kommer till. De tycker antingen att assistansen tar för stort utrymme eller att de inte får den i den utsträckning som de tycker att de borde få.

Å ena sidan har vi väldigt höga kostnader utan att ha kunskap om vad det beror på. Å andra sidan är de som anser sig berättigade till assistansreformen inte nöjda med hur det fungerar i verkligheten. Vi riskerar att förlora legitimitet i båda vågskålar, och det var det som finansministern menade.

Å ena sidan kritiserar Sofia Fölster att det har tagit tid att tillsätta utredningen. Det är en väldigt komplicerad fråga, och många har utrett den tidigare. Ni gjorde ingenting under er tid för att få kontroll på kostnaderna

i assistansersättningen. Å andra sidan kritiserar Sofia Fölster att vi gör saker för att komma åt problemet.

Jag tycker att en regering som har ansvar för stora skattemedel måste ta kontroll över situationen, och det är det vi gör nu på olika sätt.

Anf. 71 SOFIA FÖLSTER (M):

Fru ålderspresident! Som jag tidigare sa delar jag helt uppfattningen att kostnadsutvecklingen är oroande och att den öppnar för många frågor. Samtidigt ska man akta sig för att göra en förenklad beskrivning av problemen och att föregå en utredning som går till botten med problemen. Det är det som jag kritiserar.

Även om kostnaderna i kronor och ören har fördubblats de senaste tio åren leder en snabb beräkning, som statsrådet säger, fram till att det är olika faktorer som har påverkat kostnaderna. Dels har antalet timmar ökat, dels har det blivit fler personer i assistansen och dels har också schablonbeloppet indexerats upp – kanske också andra saker.

Det här leder till fler frågor än svar: Varför får människor fler timmar per vecka nu än tidigare, går pengarna till rätt saker och hur ser det ut med fusket?

Fuskdebatten har kommit upp mycket den senaste tiden. Försäkringskassan har sagt att det rör sig om 2 miljarder baserat på en undersökning från 2012, som egentligen baserar sig på antaganden. En annan rapport från Försäkringskassan från 2014 talar om att fusket ligger på 0,16 procent och inte 10 procent som man nu hävdar. Det är alltså väldigt oklart vad skälen är.

En annan faktor som vi ska ta i beaktande är att funktionshindrade i dag lever längre, tack vare en fantastisk medicinsk utveckling. Fler barn som föds för tidigt räddas, men då med funktionshinder. Fler personer med funktionshinder väljer att i stället för att leva i ett gruppboende bo på egen hand, och då med mer assistans.

Varför säger jag då detta? Jo, därför att jag vidhåller oron över kostnadsutvecklingen. Vi måste se över vad den beror på. Jag vill hävda att verkligheten är komplex och att man måste gå till botten med orsakerna innan man föregår utredningen och gör åtstramningar. Vad vi hade behövt är en utredning som går till botten med kostnadsutvecklingen och skälen till den innan man går vidare med till exempel månadsredovisning i stället för halvårsredovisning, som drabbar även dem som gör rätt väldigt hårt, med efterskottsbetalningar, med att öka kostnaderna genom att lägga på arbetsgivaravgifter och genom att signalera i regleringsbrevet att nu ska vi strama åt.

Jag tycker att man får välja spår och antingen säga att man inte vet vad kostnaderna beror på och vill undersöka detta eller att kostnaderna redan är för höga och att man vill spara in. Om man väljer det senare blir det lite märkligt, tycker jag, att tillsätta en utredning som ska titta på orsakerna till kostnadsutvecklingen.

Det finns många frågor inom assistansen som behöver utredas och titas på. Statsrådet nämnde till exempel detta med rättssäkra och rättvisa bedömningar. Det är också något som jag ofta hör. Kvaliteten inom assistansen – vad är kvalitet? Hur kan vi säkra att alla utförare är seriösa och kontrolleras på ett bra sätt.

Det finns jättemånga frågor med utgångspunkt i den assistansberättigades vardag som utredningen borde fokusera på, gärna också på kostnadsutvecklingen. Men det som oroar mig är när man redan nu stramar åt, vilket leder till stora konsekvenser och en enorm oro, särskilt inom brukarrörelsen och bland dem som har assistans, som menar att det blir tuffare att leva med funktionshinder på grund av den här signalpolitiken.

Anf. 72 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Den här reformen är väldigt viktig. Den har betytt oerhört mycket. Den är ett exempel på hur en funktionshinderspolitik kan fungera på ett bra sätt, och det är många andra länder som vill titta på den. Det är en konvention på området som är väldigt kraftfull och som diskuteras mycket i hela världen.

Det finns utan tvekan oro bland organisationerna. Därför träffar jag dem ofta. Jag har också haft speciella möten om just denna fråga.

Icke desto mindre anser jag att det är ett ansvar för en regering att ha kontroll på den här sortens reformer och på vart medlen går. Det jag vill är att de ska användas till intentionerna i reformen. De ska inte gå till oseriösa anordnare av olika slag. Jag bryr mig inte om ifall de eventuellt oseriösa är företag eller andra. Det ska gå till dem som har rättigheterna. Vi ska veta vad medlen används till, och vi ska veta varför timantalet är så stort samtidigt som andra anser att de inte får komma in i reformen.

Jag försvarar å det kraftigaste att vi gör saker så fort vi kan. Det är viktigt, och det finns redan kunskapsunderlag, vilket du själv pekade på, Sofia Fölster.

Vad gäller direktiven tror jag att du kommer att tycka att de är intressanta. Utredningen kommer nämligen att titta på hur assistansen förhåller sig till sig själv – mot bakgrund av det vi just har talat om – och till andra insatser och åtgärder inom LSS.

Vi har förstås ett könsperspektiv i utredningen. Män får nämligen i högre grad än kvinnor personlig assistans.

Vi ställer också frågan om de anhörigas roll. I dag kom Kommunal med en rapport med en hel del funderingar om det lämpliga i att anhöriga kan vara personliga assistenter och vad det betyder för den som behöver insatsen och eventuella beroendeförhållanden.

Vi ställer också frågan om det är lämpligt eller inte med dubbla huvudmän.

Jag tror att det är nödvändigt att modernisera och ha en assistansreform som är anpassad för vår tid och där vi vet att medlen går till det reformen avser.

Anf. 73 SOFIA FÖLSTER (M):

Fru ålderspresident! Låt mig haka på detta med situationen för företagare, som jag också skrev om i interpellationen. Statsrådet säger i sitt svar att det inte finns några hinder och hänvisar till näringsministern.

Jag vill säga emot det, för de åtgärder som ska införas – till exempel efterskottsbetalningen, höjningen av arbetsgivaravgifter och vinstutredningen, som har till uppgift att just sätta krokben för fristående aktörer – skapar både oro och sätter stopp för småföretag.

Dessa åtstramningar riskerar att leda till en oligopolmarknad där bara de stora företagen överlever åtstramningarna medan de små slås ut. Det påverkar valfriheten.

Över 60 procent av brukarna har valt en fristående anordnare. Jämställhetsministern borde inte vara förvånad över att 55 procent av företagsledarna inom välfärdssektorn är kvinnor, jämfört med ungefär 30 procent i övriga näringslivet. Det är anmärkningsvärt.

Kvaliteten inom assistansen kan inte jämföras med någonting inom andra välfärdssektorer. Kvaliteten utgår från individen och från självbestämmande.

Att kunna välja den person som ska hjälpa dig med de mest intima behoven i din vardag är grunden för självbestämmande och kvalitet. Därför är det helt avgörande att mångfalden värnas och inte slås ut på grund av de åtstramningar som sker.

Jag hoppas att även detta perspektiv tas med i utredningen, det vill säga vilken mångfald och valfrihet som finns för brukare och hur det kopplas till kvaliteten. Jag hoppas också, som jag nämnde tidigare och som var skälet till att jag ställde interpellationen, att signalpolitiken slutar innan utredningen är klar.

Anf. 74 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Med signalpolitik brukar man avse skrämsepolitik. Här är dock kritiken att vi gör för mycket.

Hur som helst, vi kan gärna diskutera igen när direktiven och utredningen är kända.

Jag undrar bara: Tycker ni inte att det är bra att skattebetalarnas medel används till det som det är tänkt och att man vet att det är så och framför allt att de som är i denna situation och har rätt till denna reform är de som faktiskt får del av dessa medel?

Det är i alla fall min ambition med denna utredning och med det vi gör.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2015/16:616 om lag om kvotering

Anf. 75 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Isabella Hökmark har frågat mig vad jag avser att uppnå med en lag om kvotering samt vilka andra åtgärder som jag kan tänka mig att vidta för att öka den kvinnliga representationen i såväl bolagsstyrelser som på högre chefsposter.

En jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män är ett av jämställhetspolitikens fyra delmål. Delmålet tar sikte på både formella politiska rättigheter, såsom möjligheten att delta i demokratiska processer som valjare och vald, och fördelningen av makt i sektorer som ligger utanför det som vanligen räknas till det demokratiska styrelseskicket, till exempel näringslivet.

Detta delmål är inte uppnått. De ledande svenska företagens styrelser och ledningsgrupper har historiskt sett haft en mycket låg andel kvinnor. De senaste siffrorna visar att män utgör 71 procent och kvinnor 29 procent

av ledamöterna i bolagsstyrelser. När det gäller styrelseordförandena ser det ännu sämre ut. Där har andelen män legat runt 95 procent de senaste åren jämfört med blygsamma 5 procent för kvinnor.

Även om det är glädjande att andelen kvinnor i börsbolagens styrelser ökar går utvecklingen alldeles för långsamt. Regeringen avser att skynda på utvecklingen mot en mer jämställd representation i börsbolagens styrelser. Regeringens målsättning är att andelen kvinnor i börsnoterade bolagsstyrelser ska uppgå till minst 40 procent senast vid utgången av 2016.

Kvotering ställs ofta i motsats till kompetens. Enligt min mening är det tvärtom – kvotering är en metod som bidrar till att säkra kompetens i styrelser. Som läget är i dag tas inte kvinnors kompetens till vara på det sätt som den borde. Att inte ta till vara hela befolkningens kompetens är ett samhällsekonomiskt resursslöseri. Såväl kvinnors som mäns kompetens bidrar till vårt lands konkurrenskraft.

Enligt såväl Delegationen för jämställdhet i näringslivet, JA-delegationen, som Jämställdhetsutredningen finns det i näringslivet ett tydligt mönster: ju högre befattningar, desto färre kvinnor.

Av en forskarrapport som professor Anna Wahl med flera lämnade till JA-delegationen framgår att en viss förändring i synen på bristande könsbalans har ägt rum bland företagsledare. Enligt företagsledarna som har intervjuats kan en skev könsbalans skada deras varumärke. Det finns också ett intresse av att inte framstå som omodern. Men intervjustudien visade också att yngre män som är företagsledare inte är mer genusmedvetna än äldre män. Argument som att det blir bättre med tiden i takt med samhällsutvecklingen är alltså mindre hållbara.

När det gäller andra åtgärder som kan vidtas för att öka representationen av kvinnor på högre chefsposter ska, enligt min mening, det offentliga visa vägen. De statliga bolagen lever redan i dag upp till målet om minst 40 procent av vardera kön. I dag är 49,8 procent av styrelseledamöterna i helägda statliga bolag kvinnor. Bland de statligt helägda bolagen är dessutom 46,3 procent av ordförandena kvinnor.

Också i Regeringskansliet har målet om jämn könsfördelning av kvinnor och män på de politiskt tillsatta posterna och tjänsterna uppnåtts. Genom en medveten utnämning och rekrytering råder jämn könsfördelning bland statsråd, statssekreterare och politiskt sakkunniga. På liknande sätt arbetar regeringen med den statliga utnämningsspolitiken. Regeringens målmedvetna satsningar har gett påtagliga resultat.

Som minister i en feministisk regering arbetar jag brett med jämställdhetspolitiken. Regeringens reformarbete för att påskynda utvecklingen inom områden som är strategiskt viktiga för jämställdhetspolitiken fortsätter. Det är viktigt att skapa långsiktighet och att säkerställa hållbarheten i de åtgärder som genomförs.

Anf. 76 ISABELLA HÖKMARK (M):

Fru ålderspresident! Jag tackar statsrådet för svaret även om jag inte har fått svar på frågan vad detta ska ge i förlängningen.

Norge har haft kvotering till bolagsstyrelser sedan 2006. Men kvoteringen har missat sitt mål, och lagstiftningen har inte haft avsedd effekt. Jämställdheten har stannat i styrelserummen, och det har inte gett några positiva effekter i chefsleden eller på inkomstskillnaden mellan män och kvinnor.

När det ensidiga kravet på kvotering får ersätta andra konkreta reformer som den enskilt viktigaste reformen för att förbättra kvinnors möjlighet på arbetsmarknaden ser man inte vad som verkligen spelar roll och vad som faktiskt redan görs.

Statsrådet borde se till de många goda exemplen där ledningar arbetar aktivt för att rekrytera kvinnor och lyfta fram kvinnors kompetens. Det kommer sedan att bli avgörande för företagets konkurrenskraft och ha en väldig kraft bakom sig.

Om man tittar på andelen kvinnliga vd:ar i Sverige ligger vi efter övriga Europa. Bara det borde ge regeringen en tankeställare om något som brister i den svenska politiken. Sverige borde lära av de länder där det är uppenbart lättare för kvinnor att göra karriär i stället för att strypa de möjligheter som i dag gör att det kan bli lättare.

Jag återgår till Norge. Sedan 2006 har inte andelen kvinnliga chefer ökat på vare sig vd-nivå eller mellanchefsnivå. Det talar för sig självt att en lag i Norge bara har förändrat styrelsernas sammansättning men inte förändrat jämställdheten och kvinnors möjligheter som individer i näringslivet.

Varför satsar regeringen på styrelseproffs i stället för det stora antalet kvinnor ute på arbetsmarknaden? Vad vill man uppnå i senare led?

Anf. 77 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Vem har sagt att det här är den enda viktiga frågan? Vem har sagt det? Det skulle jag gärna vilja veta för tydlighetens skull.

I Sverige finns inte någon tradition av kvoteringslagstiftning. Det faktum att det finns en förhållandevis jämställd riksdag beror på frivilliga åtgärder från partierna, ett tryck som kvinnorörelsen och vissa kvinnor inom partierna åstadkom medialt och på andra sätt. Det har gjort att partierna frivilligt betar sig så. Även om kvinnors representation har sjunkit i riksdagen under de senaste två valen – vilket jag tycker är allvarligt och visar att det ständigt måste vara ett tryck i frågan – finns det i alla fall inte någon tradition av kvoteringslagstiftning. Det är inte heller nu något självändamål.

Däremot tror jag på politik. Historien runt jämställdhetsutvecklingen i Sverige visar att politik har spelat roll. När det finns en politisk debatt, när det sker prioriteringar och fördelning av resurser samt när beslut fattas tar jämställdheten viktiga steg framåt. Jag tänker på särbeskattningsreformen, abortlagstiftningen, barn- och äldreomsorgen organiserad som betalt arbete, socialförsäkringar som utgår från individer och inte familj, och så vidare.

Jag vill gärna se att näringslivet sköter det här självt. Jag tycker att det vore bättre. Därför ska den här debatten och det här trycket ses som en chans. Bland annat har kvinnor betydligt högre formell kompetens än vad män har. Det är ett resursslöseri att inte ta till vara den kompetensen.

När det gäller frågan om vd:ar kan jag glädja Isabella Hökmark med att den nya diskrimineringslagstiftningen innehåller krav på arbetsgivare att kartlägga också hur befattningar ser ut och hur ledande positioner ser ut när det gäller kön. Det är en nymodighet tillsammans med det faktum att löner ska kartläggas varje år, inte vart tredje år, som ni införde.

Jag tycker att frågan är viktig. Beslut fattas i bolagsstyrelser som spelar roll för hela samhället. Kvinnors kompetens ska tas till vara. Det är ett viktigt steg i att fördela makten och inflytandet jämnt mellan kvinnor och män. Det är ett jämställdhetspolitiskt mål, och det var också ett mål som ni under den tid ni innehade regeringsmakten behöll. Saker måste göras. Man kan inte bara åse. Det måste finnas en debatt och ett tryck. Man kan ta besluten i egna händer.

Anf. 78 ISABELLA HÖKMARK (M):

Fru ålderspresident! Varför tar jag upp kvotering i bolagsstyrelser som den viktigaste frågan för er? Jo, därför att statsrådet själv har sagt att hon är beredd att lagstifta om kvotering i privata bolag. Det är en långtgående åtgärd. Jag har inte hört något om andra konkreta reformer.

Låt oss återgå till frågan om kvinnor i ledning. Det finns bara ett område i Sverige där fler kvinnor än män driver företag, nämligen inom välfärdssektorn. Där är 65 procent av ägarna och företagsledarna kvinnor. Möjligheten att starta och driva företag inom till exempel vård och omsorg är mycket viktig för att öka jämställdheten. Om det fanns lika många privata företag inom vård och omsorg som i andra länder i EU skulle vi komma upp på samma nivå av chefer som snittet i EU. Här väljer regeringen i stället att begränsa och förhindra för välfärdsföretagen. Då säger man också nej till kvinnor att driva företag inom just ett område där arbetsmarknaden är stor och där många kvinnor är utbildade.

Om man verkligen brydde sig om att förbättra kvinnors möjligheter i näringslivet och öka jämställdheten mellan män och kvinnor är den könsmissiga fördelningen i privata bolagsstyrelser en symbolfråga. Den är långt mindre viktig än reformer som ökar kvinnors företagande, underlättar för kvinnors karriärer och gör det lättare att förena familjeliv med arbetsliv.

Det är uppenbart för mig att det här en symbolfråga, ett alibi att driva något slags annan dogmatisk politik där man slår mot kvinnors företagande, välfärden, minskar RUT-avdragen, motverkar valfrihet och höjer skatterna. För de 99 procent kvinnor som inte är kandidater till styrelse- arvodena innebär det här en tillbakagång. Vad gör ni för alla de kvinnorna?

Anf. 79 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! När man jobbar med jämställdhetsfrågor är ett vanligt argument att man är för jämställdhet, men just det här borde man inte göra utan något annat.

Vi satsar som en huvudfråga i vår jämställdhetspolitik på kvinnor och män. Det är framför allt kvinnor som släpar efter ekonomiskt, inte minst sedan ni lämnade över regeringsmakten. Vi satsar 2 miljarder på äldreomsorgen. Det är ett mycket kvinnodominerat yrkesområde. Vi satsar 1 miljard till den sociala barn- och ungdomsvården. Den var dessvärre i ett bedrövligt skick när vi tog över 2014. Vi höjer underhållsstödet till ensamstående föräldrar – en stor majoritet kvinnor, som tyvärr också har släpat efter mycket ekonomiskt. Vi höjer grunden i föräldraförsäkringen. Vi vidtar en rad åtgärder för att stärka jämställdheten totalt sett.

Men vi har en överenskommelse om att jämställdheten ökar också när vi pratar om kvinnors inflytande i lika hög grad som mäns. Då måste det finnas förslag om hur det ska uppnås. Jag hör inga förslag från Isabella

Hökmark i frågan. Jämställdheten ska uppenbarligen lösas av sig själv, fast det inte finns belägg för att den gör det.

Prot. 2015/16:110
24 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 80 ISABELLA HÖKMARK (M):

Fru ålderspresident! Nu finns statistik från Norge. Kvotering i bolagsstyrelser har inte gett några effekter på chefsnivå, mellanchefernivå eller vd-nivå. Jag undrar vad det ska leda till.

Om statsrådet är tydlig med att man vill införa kvotering är statsrådet i stället otydlig med hur man vill uppnå jämställdhet mellan män och kvinnor. Man räknar upp bidrag. Jag förstår inte hur bidragen ska få fler kvinnor att driva företag.

Jämställdheten påverkas inte av att ett fåtal styrelseproffs får fler uppdrag. Ni säger att ni är en feministisk regering. Hela reformen handlar om att ge ett fåtal redan privilegierade kvinnor ett uppdrag till. Jag skulle vilja påstå att både högutbildade och högavlönade kvinnor kan få ett bidrag till, och alla de andra får kämpa på. Det är svårt att i välfärdsföretag tjäna pengar på det de gör, vilket männen kan göra i byggbranschen och andra företag som också tar del av skattepengar. Ni brukar säga att man skattar för andras skattepengar och tar ut vinster. Det gör man i byggbolagen och de starka fackförbunden som drivs av gubbarna.

Kvinnorna i välfärdsföretagen ska inte få tjäna pengar på sina företag. Det blir inte heller några företag där. De har minskat i antal sedan ni har infört begränsningar, hotat med att begränsa vinster i välfärden och minskat RUT.

Socialdemokraterna ger ett antal privilegierade kvinnor ett uppdrag till. Det är vad er jämställdhetsreform handlar om.

Anf. 81 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Det gläder mig att meddela att i fråga om bidrag har vi avskaffat vårdnadsbidraget. Det var verkligen ett urdåligt bidrag. Det låste in kvinnor. Det var utvärderat och uppföljt att det var så. Lågavlönade kvinnor höll sig hemma med den reform ni stod bakom, inte bara en utan två gånger, även när ni visste att utvärderingen visade att bidraget höll kvinnor borta från arbetsmarknaden.

Regeringen är inte emot företagande över huvud taget. Det är inte det som frågan om vinster i välfärden handlar om, men det vet Isabella Hökmark mycket väl. Vi har gjort en rad insatser, och vi kommer att fortsätta när det gäller jämställdhetspolitiken. Det är till exempel 100 miljoner till lokala kvinnopooler. 10 miljarder till kommunerna kommer att komma kvinnor till del eftersom många kvinnor arbetar där. Det finns fortfarande stora problem när det gäller kvinnors inkomster. Det faktum att kvinnor får ut bara ungefär 70 procent av männens pensionsnivåer speglar ett ojämnt arbetsliv och privatliv. Därför måste vi jobba med många saker samtidigt. Vi har fortfarande inte förstått varför vi ska lämna frågan.

Jag vill inte lagstifta för lagstiftandets skull. Sverige har inte en sådan tradition. Det går bra att lösa denna fråga inom näringslivet självt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2015/16:632 om bättre måltider för våra äldre

Anf. 82 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Sten Bergheden har frågat mig varför jag inte genomfört Alliansens måltidssatsning som riksdagen tog beslut om 2014, om jag har tagit några initiativ för att påbörja arbetet med Alliansens måltidssatsning och vad jag avser att göra för att öka de äldres möjligheter att själva välja mat.

Näringsrik och god mat är en självklar del i äldreomsorgen. Det är även viktigt att det finns tillräckligt med tid för att skapa en trevlig och inbjudande måltidssituation. Regeringen avsätter 2 miljarder kronor per år 2016–2018 för att öka bemanningen med målet att höja kvaliteten inom äldreomsorgen, öka tryggheten för de äldre samt förbättra förutsättningarna för en jämställd, likvärdig och jämlik äldreomsorg i hela landet. Med en ökad bemanning inom äldreomsorgen ökar utrymmet för att kunna erbjuda måltider av god kvalitet.

I juni 2015 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att ta fram förslag till en nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen. Syftet är att genom långsiktiga insatser inom strategiskt viktiga områden säkra utvecklingen av god kvalitet i den framtida äldreomsorgen. En tryggad personalförsörjning är en viktig del av uppdraget.

Som ett komplement till den ökade bemanningen har regeringen även avsatt 200 miljoner under 2016 för att stärka kompetensen hos baspersonal i verksamheter inom äldre- och funktionshindarsomsorgen.

För att skapa långsiktiga planeringsförutsättningar för kommuner och landsting har regeringen även meddelat att den i höst kommer att föreslå att 10 miljarder kronor per år tillförs kommunsektorn från 2017 och framåt. Valfärdsmiljarderna skapar förutsättningar för kommunerna att bland annat tillgodose äldres rätt till mat av god kvalitet.

Livsmedelsverkets arbete fortsätter. Under 2016 har Livsmedelsverket fått ett fortsatt uppdrag att driva och vidareutveckla kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg. Kompetenscentrum ska tillhandahålla kunskaper inom till exempel sensorik, måltidskunskap, hållbara matvanor, nutrition, hygien och säkerhet.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förebyggande av och behandling vid undernäring gäller från och med den 1 januari 2015. I sin kommun- och enhetsundersökning från 2015 konstaterar Socialstyrelsen en ökad tillämpning av rutiner för att förebygga undernäring. Andelen äldre personer som har en aktuell genomförandeplan som innehåller information om den äldres önskemål och behov i samband med måltiderna har ökat jämfört med föregående undersökning. Genomförandeplanen ska inkludera när, var och hur den äldre personen vill bli serverad, liksom den äldres önskemål vad gäller olika maträtter eller drycker, oavsett vilken måltid på dygnet det handlar om.

Jag kommer också fortsättningsvis att noga följa utvecklingen på det här området. Det är dock inte aktuellt med någon förändrad lagstiftning.

Anf. 83 STEN BERGHEDEN (M):

Fru ålderspresident! Tack för inlägget, ministern, även om det inte var något svar på min interpellation. Jag hoppas ändå att vi här kan få svar på de frågor jag ställde i min interpellation.

För ett och ett halvt år sedan ställde jag en skriftlig fråga till äldreministern om hon avsåg att genomföra Alliansens måltidslyft och för äldre införa en laglig rätt till god mat enligt Livsmedelsverkets förslag. Statsrådet svarade så här på den frågan: "För närvarande bereder regeringen frågor om äldrepolitiken både för 2015 och för de kommande åren under mandatperioden. Regeringen avser att följa riksdagens beslut om en måltidssatsning inom äldreomsorgen men ser för närvarande inte förändrad lagstiftning i fråga om mat och måltid för äldre som någon lösning för att tillgodose äldres rätt till mat av god kvalitet."

Så sa ministern för ett och ett halvt år sedan. I dag kan vi konstatera att ingenting har hänt. Den här måltidssatsningen blev aldrig av, trots att detta är ett riksdagsbeslut och ett budgetbeslut och att ministern också har stått här i kammaren och talat om att det ska genomföras. Därför måste jag ställa en följdfråga: Varför skedde inte det som riksdagen beslutade om måltidssatsningen? Var gjorde ni av den satsningen och de pengarna i stället?

Minister rabblar upp en massa nya satsningar här, men ingen av dessa satsningar, fru ålderspresident, nämner ordet "mat" och äldres möjlighet att välja mat i sitt boende, vilket jag tycker är det mest självklara för en människa. Att i slutet av sitt liv sitta och vara beroende av andra människor och i det läget varken kunna välja mat eller hur man vill ha det den sista delen av livet tycker jag är undermåligt med tanke på vilket välskött land Sverige ändå är i övrigt.

Alliansen införde i budgeten en måltidssatsning som den nuvarande regeringen ledd av Socialdemokraterna fullständigt nonchalerade och struntade i. Då tycker jag att det är märkligt att man inte tar det initiativet att faktiskt pröva den här möjligheten för våra äldre att välja mat och få den kvalitetshöjning som det innebär på ålderns höst.

Återigen, vart tog måltidssatsningen vägen? Det finns inte i ministerns svar. Varför genomförde man inte det som riksdagen beställde och som vi alla hade förväntat oss skulle genomföras?

Anf. 84 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Jag tror att jag kan lugna Sten Bergheden. När jag svarade på hans förra fråga om måltidslyft hade riksdagen, som han sa, just klubbat en borgerlig budget för 2015. Där ingick ett måltidslyft. I det läget arbetade jag naturligtvis utifrån de förutsättningar och den budget som riksdagen – de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna – beslutat om.

Under samma vår förändrades dock läget, och riksdagen beslutade om en ny budget med bland annat 1 miljard till mer personal i äldreomsorgen 2015 och sedan 6 miljarder ytterligare fram till 2018.

Vi anslår alltså 2 miljarder per år, faktiskt nästan dubbelt så mycket som ni själva sammanlagt anslår till äldreomsorgen, plus 200 miljoner i år för kompetensutveckling, till exempel demenssatsning, vilket det här också har stor bäring på eftersom man måste förstå dem i äldreomsorgen som har demens och som behöver tid för måltider.

Jag reser runt mycket och har följt upp bemanningssatsningen. Den har gått åt väldigt fort, eftersom det fanns ett stort behov av den. Bland annat säger man att man använder den till just kvalitetshöjande åtgärder som att vara närvarande längre tid, skapa lugn och ro runt måltiderna och diskutera hur måltiderna ska gå till och också vad de ska innehålla.

Er satsning var 100 miljoner och skulle gälla äldreomsorg och förskola. Det var ett bra initiativ, men det förslår ju inte speciellt mycket, får jag lov att säga, jämfört med 2 miljarder plus 200 miljoner.

Anf. 85 STEN BERGHEDEN (M):

Fru ålderspresident! Tack för svaret, ministern! Nu är det ju så att det som riksdagen fattar beslut om också ska verkställas och genomföras. Det är uppenbart, och det kan väl ministern erkänna, att ni helt enkelt struntade i den här satsningen.

Så enkelt är det. Ni har helt enkelt inte gjort detta, och det är därför jag ställer den här interpellationen i dag. Trots att ministern så tydligt sa, och det finns både i skrift och i uttalanden, att man skulle genomföra detta hoppar man helt enkelt över det. Sedan försöker man säga här, i dag, att det var en så liten satsning så det var inte så mycket värt. Men om det var en liten satsning hade ni väl kunnat genomföra den i så fall. Ni valde dock att gå en annan väg.

I stället pratar ministern och regeringen om att man kommer att satsa 2 miljarder som ska gå till mer personal. Då måste min följdfråga bli: Hur kommer 2 miljarder till mer personal att förbättra maten och valfriheten för de äldre ute på äldreboendena? Jag förstår att det ökar personalantalet, och det tycker jag är jättebra, men hur förbättrar det maten därute? Hur förbättrar det de äldres möjlighet att välja sin mat?

Den tredje frågan är: Hur ska ni utvärdera dessa 2 miljarder, hur mycket bättre maten har blivit och hur valfriheten ökat? Vilka incitament har ni byggt in för att kunna utvärdera att maten verkligen blir bättre?

I dag står faktiskt ministern här och lovar att maten kommer att bli bättre och att det ska bli en ökad valfrihet med dessa 2 miljarder, trots att det inte står någonstans i skrift. Jag är intresserad av hur man ska utvärdera detta och sätta press på kommunerna att genomföra det när man inte skriver med ett enda ord att man tycker att just det här är viktigt.

Återigen: Jag kommer att stå här och upprepa ministerns löfte om ett halvår eller ett år och göra en uppföljning av hur maten har förbättrats av det initiativ som regeringen nu tar i sin budget. Jag utgår från att det som ministern säger här i dag stämmer och att man då verkligen har genomfört den här satsningen. Jag välkomnar den, för jag tycker att det är oerhört viktigt att våra äldre får tillgång till bättre mat och en ökad valfrihet och att de kan äta den mat de vill på ålderns höst.

Jag stannar där så länge men vill gärna ha svar på mina frågor. Hur kommer ni att följa upp detta? Och kommer ministern att kunna svara att den här satsningen har förstärkt matkvaliteten och valfriheten för våra äldre när jag ställer frågan om ett år för att stämma av att detta verkligen genomförs?

Anf. 86 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Regeringen har rätt att regera, och jag har följt riksdagens beslut. Som jag förklarade i det tidigare inlägget här avsätter vi

– vi ska alltså inte avsätta pengar utan gör det redan – 1 miljard förra året, det som var kvar, och 2 miljarder resten av mandatperioden.

Eftersom jag är ytterst närvarande i kommunerna och för många systematiska samtal med olika aktörer inom äldreomsorgen vet jag att de här medlen redan i dag används bland annat för att föra dialog med de äldre om hur de vill ha det runt måltider, om vad man kan göra för att förhindra fallolyckor och om hur man kan förbättra livskvaliteten över huvud taget för de äldre. För övrigt finns det ett samband mellan att äta ordentligt i lugn och ro och ha koll på vad man får i sig och att förebygga till exempel fallolyckor. Det är bland annat sådant som den här satsningen ska kunna bidra till genom ökad personal i äldreomsorgen.

Socialstyrelsen har ett uppdrag att följa upp den här bemanningssatsningen, och jag är ganska trygg i att äldres måltidssituation kommer att förbättras väldigt mycket med hjälp av den här historiskt stora satsningen på bemanning i kombination med satsningar på kompetensutveckling och annat som vi gör inom äldreomsorgen.

Vi kan gärna diskutera det här igen; det ser jag fram emot.

Anf. 87 STEN BERGHEDEN (M):

Fru ålderspresident! Det är jättebra att ministern är ute och för systematiska samtal, men det är ännu bättre om man faktiskt skriver in i villkoren för pengarna man levererar till kommunerna att man förväntar sig att detta blir genomfört. Det hade varit tydligare och ett klokare beslut i detta läge än att åka runt i landet och säga: Det här kan nog vara viktigt, fast vi har inte skrivit det och vi har inte själva aviserat att det ska landa där.

Det är ett annorlunda sätt att arbeta, och det ökar inte mitt förtroende för satsningen direkt. Vi får utvärdera om resultatet har blivit lyckat när vi ska stämna av om våra äldre har fått både bättre mat och ökad valfrihet.

Jag tycker att det är allvarligt att ministern och regeringen har struntat i matsatsningen och kallat den liten – tydligen obetydlig – och menat att man inte gjorde detta. Ja, detta var en satsning som Alliansen och riksdagen faktiskt fattade beslut om för att man ville prioritera den här möjligheten och se vart det kunde ta vägen.

Vi ser också att regeringen och ministern heller inte med tydlighet har satsat några nya pengar på valfriheten eller maten i den här budgeten. Man har skapat andra satsningar, men man har heller inte öronmärkt de här pengarna för mat. I dag står ministern ändå och säger att detta kommer att bli en satsning för mat och valfrihet och annat ute i kommunerna, vilket jag tycker är önskvärt och självklart bra.

Jag uppfattar det också som att ministern och regeringen inte bara är nonchalanta mot riksdagens beslut, utan man är faktiskt mycket nonchalant mot våra äldre där ute när man struntar i deras valmöjligheter.

Anf. 88 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Tack, Sten Bergheden! Ett annorlunda sätt att arbeta, sa Sten Bergheden. Ja, jag tycker att det är ett lite annorlunda sätt att arbeta. Om man brinner så mycket för en fråga och har så mycket engagemang i den som Sten Bergheden uppvisar här undrar jag lite varför man avsätter 100 miljoner till både äldreomsorg och förskola, vilket är ungefär hälften av vad regeringen avsätter bara till äldreomsorgen. Det tycker jag verkar vara ett annorlunda sätt att arbeta.

Prot. 2015/16:110

24 maj

Svar på
interpellationer

Jag hävdar att vår satsning främjar de äldres väl och ve, och det kommer vi att se i de utvärderingar som vi gör. Det är jag övertygad om.

Jag återkommer gärna till den här debatten, och jag tror att det i grunden är jättebra att vi är så här engagerade.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2015/16:641 om ojämställdhet för personer med funktionsnedsättning

Anf. 89 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Lotta Finstorp har frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit i syfte att öka jämställdheten mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning och om jag avser att ta några initiativ för att eliminera skillnaderna i stöd som erbjuds till kvinnor och män med funktionsnedsättning. Lotta Finstorp lyfter särskilt fram i sin fråga ojämställdheten bland bidragstagarna av aktivitetsstöd och lönebidrag.

Målet för regeringens jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina liv. Det gäller alla kvinnor och män oavsett funktionsförmåga. Här är ekonomisk jämställdhet naturligtvis en förutsättning.

Regeringens jämställdhetspolitik har som mål att kvinnor och män ska ha samma möjligheter till utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Det finns mycket arbete kvar att göra på det området.

Regeringens huvudsakliga strategi för att nå de jämställdhetspolitiska målen är jämställdhetsintegrering. Det gäller jämställdhetsintegrering inom Regeringskansliet men också ett program som heter Jim, Jämställdhetsintegrering i myndigheter. Regeringen har utökat antalet verksamheter som ska omfattas av programmet till 60. För att komplettera programmet har Göteborgs universitet fått i uppdrag av regeringen att stödja myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering och sammanställa och analysera resultaten.

I en jämställdhetsanalys av levnadsvillkoren och möjligheterna till delaktighet för personer med funktionsnedsättning från Myndigheten för delaktighet, numera en Jim-myndighet, framkommer att det finns skillnader i tillgång till stöd mellan flickor och pojkar och kvinnor och män som personer med funktionsnedsättning har rätt till.

Inom ramen för regeringens satsning om jämställdhetsintegrering i myndigheter har berörda myndigheter vidtagit många åtgärder för att komma till rätta med oskäliga skillnader, men det behövs ett vidare arbete för att åtgärda osakliga skillnader i tillgången till stöd.

Arbetsförmedlingen, som är den myndighet som hanterar lönebidraget, har i sin handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2015–2018 formulerat att kvinnor och män ska ha tillgång till förmedlings- och programverksamhet på lika villkor. För att uppnå detta har myndigheten identifierat en rad utvecklingsbehov. De innefattar att bland annat utveckla utbildningarna för medarbetare och chefer så att de beaktar ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten men också ett behov av att utveckla kompetensplaneringen för att klara av uppdragen inom jämställdhetsbehoven.

Försäkringskassan, som hanterar ärenden om aktivitetsstöd, har i sin tur tagit fram en motsvarande handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2015–2018 med målet att det inte ska förekomma osakliga skillnader mellan kvinnor och män, vare sig i handläggning, beslut eller bemötanden. Utgångspunkten för Försäkringskassans arbete är att jämställdhetsarbetet ska genomsyra hela myndigheten.

Vår ambition är att genom ökad medvetenhet och kunskap om osakliga skillnader i hanteringen av ärenden beroende på kön samt ett strategiskt utvecklingsarbete åstadkomma en ökad jämställdhet bland bidragstagarna inom lönebidraget, aktivitetsstödet och andra bidrag.

Anf. 90 LOTTA FINSTORP (M):

Fru ålderspresident! Tack, ministern, för svaret! Min utgångspunkt för den här interpellationen är den rapport som Myndigheten för delaktighet fick i uppdrag att göra i enlighet med regleringsbrevet 2015. Rapporten redovisar en jämställdhetsanalys rörande levnadsvillkor och möjlighet till delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Ett av analysens perspektiv är funktionshinder och genus. Analysen visar oroande skillnader mellan könen.

Av svaret från ministern framgår att berörda myndigheter kommer att vidta åtgärder för att komma till rätta med dessa genusskillnader. Det ger upphov till ytterligare frågeställningar från min sida.

Personer med en eller flera funktionsnedsättningar är ingen homogen grupp. Här i Sverige luras vi ofta att prata, tycker jag, om människor indelade i grupperingar som om de har samma behov och samma kompetens.

Jag tror att samhället i stort har gjort det lätt för sig genom att snävt grupplefiniera personer med någon form av nedsättning. Därför är en av mina slutsatser att genusperspektivet har glömts bort just när det gäller funktionshindropolitiken. Man har lagt sig vinn om att den som är funktionsnedsatt ska vara delaktig i samhället på lika villkor, men man har tappat bort genusperspektivet.

Ett av regeringens jämställdhetspolitiska delmål är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. I rapporten som Myndigheten för delaktighet har gjort finns det en mängd skrämmande fakta för något som har funnits i många decennier. Men det borde kunna åtgärdas ganska enkelt i dagens samhälle om man har ett annat perspektiv, ett annat förhållningssätt, när man tar sig an det.

När det gäller utbildningsområdet visar studier och statistik att personer med funktionsnedsättning har lägre utbildningsnivå än övriga i befolkningen. I den totala befolkningen har kvinnor högre utbildningsnivå än män. Men det finns en paradox i att pojkar med funktionsnedsättning får anpassat stöd i skolan i högre utsträckning än flickor med funktionsnedsättning får. Den låga utbildningsnivån bland personer med funktionsnedsättning kan enligt rapporten till exempel bero på pedagogens attityd, didaktiska förmåga eller svag lyhördhet för elevens behov. Där tror jag att det går att göra mycket utan att det behövs tillsättas mer resurser. Det handlar om attityd.

Det har skett en stor ökning av diagnostiserade barn som har behov av särskilt stöd. Det finns en tydlig övervikt av att pojkar får individuellt stöd. Och det som sker under elevernas skoltid påverkar förstås möjligheten till jobb och delaktighet.

Vad anser ministern är orsaken till ojämställdheten? Det är en ganska stor fråga. Är flickor underdiagnostiserade eftersom pojkar generellt sett är mer utåtagerande? Det är de tysta flickorna som riskerar att inte få det stöd de behöver. Är den tysta flickan dessutom funktionsnedsatt, kanske inom olika områden, är risken oerhört stor att hon inte får det stöd hon behöver.

Hur ser ministern på det hela? Hur arbetar regeringen för ökad jämställdhet i skolan för de här eleverna? Vi kan börja med utbildningen. Rapporten visar på att genusperspektivet och ojämställdheten verkligen är oroadande.

Ministern säger att man jobbar med myndigheterna. Men hur lång tid kommer det att ta innan vi kan se konkreta exempel i samhället?

Anf. 91 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Tack, Lotta Finstorp! När jag fick interpellationen tänkte jag: Vad roligt att få diskutera det här! För det gör vi ganska sällan. Och jag håller med dig om det mesta du säger i ditt inlägg.

Det finns oförklarliga könsskillnader, oftast till pojkars och mäns fördel. Det är nog dessutom på det sättet att diskussionen inte har kommit lika långt av en massa olika skäl, liksom på andra områden i samhället. Det känner jag som jämställdhetsdebattör och jämställdhetsarbetare sedan länge också ett ansvar för. Det finns alltså mycket att göra här.

Vi vet ändå en hel del mer, och det finns underlag, vilket vi just har nämnt. Vi kommer att få förslag från just Myndigheten för delaktighet i sommar. De har gått igenom den tidigare funktionshinderspolitiken, och med utgångspunkt i den ger de förslag för en vidare sådan strategi. I den ska könsaspekterna vägas in, just för att vi vet att det finns skillnader. Min avsikt är att verkligen försöka bidra till åtgärder som ställer orättvisor som beror på kön till rätta.

Vi hade en diskussion här i kammaren tidigare om lagen om stöd och service och assistansersättningen. När det gäller det vet vi också att pojkar och män får mer insatser än flickor och kvinnor. Jag träffade nyligen barn som på olika sätt har varit föremål för insatser hos socialtjänsten. Det var tydligt att flickor som så småningom fått till exempel adhd-diagnos hade fått vänta länge och snurrat runt i olika utredningar, eftersom man helt enkelt inte hade ställt de frågorna och tyckte att flickor inte uppvisade ”rätt” symtom. Det är verkligen någonting att hålla ögonen på. Det är en observation som Barnombudsmannen också har gjort.

Dessvärre vet vi också att våld mot kvinnor med funktionshinder är vanligare än våld mot andra kvinnor.

Det finns alltså viktiga frågor att ta tag i. Vi försöker göra det. I utredningen om LSS till exempel kommer det här att vara en viktig del. I uppdraget till Myndigheten för delaktighet är det en viktig del. I fråga om de 100 miljonerna till kvinnojourer ska det här beaktas och så vidare.

Jag kan bara säga: Ja, det här är en stor och viktig fråga. Vi försöker arbeta systematiskt med den.

Anf. 92 LOTTA FINSTORP (M):

Fru ålderspresident! Tack, ministern, för svaret!

Jag tror, som jag inledde med, att samhället vill att funktionsnedsatta ska vara delaktiga. Det är självklart. Vi är ändå ganska bra på det i Sverige. Men vi har tappat bort genusperspektivet eftersom den som hörs och syns får mera. Då gäller det att kvalitetssäkra stöd och råd som personerna behöver, så att det inte ges på ett orättvist sätt beroende på vilket kön man har.

Vi går nu från utbildningen, där det verkligen är ojämnt när det handlar om att få stöd utifrån sin funktionsnedsättning, till Arbetsförmedlingen och den kodning som görs där. I rapporten står det att Arbetsförmedlingens klassificeringskodning kan spela roll. Om den arbetsökande tidigt får en funktionsnedsättningskod ges mera stöd och riktade åtgärder. Det anmärkningsvärda är att kvinnor i mindre utsträckning än män får denna kod när de provas och utreds hos Arbetsförmedlingen avseende arbetsförmåga i matchningen mellan arbetsförmåga och kraven på en arbetsplats. Det får till följd att kvinnors och mäns möjligheter att ta del av riktade insatser blir väldigt ojämlika. Det är allvarligt.

Lönebidragen är också en genusperspektivfråga. Färre kvinnor än män får lönebidrag. Inom offentlig sektor är man faktiskt ganska dålig på att anställa personer med lönebidrag. Offentlig sektor borde gå före. Men det är ofta de privata arbetsgivarna som gärna tar emot någon som har lönebidrag. De har ett socialt engagemang i en person som de anställer på det sättet.

Vad tror ministern att det beror på att kommuner och landsting anställer personer med lönebidrag i mycket mindre utsträckning? Det är ganska upprörande. Det har varit så under många år. Man kan inte göra på det sättet.

Det här handlar också om delaktighet i demokratiska församlingar. Den här rapporten handlar om det också. Där är det vi själva som äger frågan, vi som finns här i den här kammaren – i kommuner, i landsting och i riksdagen. En större andel personer som har en funktionsnedsättning är medlemmar i ett politiskt parti jämfört med övriga befolkningen. Det måste handla om information och känslan av att vara delaktig i samhället. Vi måste alla ta till oss det och öppna upp våra partier på ett annat sätt. En förutsättning för politiskt engagemang är tillgänglighet ur olika aspekter. Det handlar om att kunna ta emot information och att kunna vara aktiv i samhällsfrågor och så vidare. Fysisk otillgänglighet är en sak.

En mindre andel kvinnor än män med funktionsnedsättning är medlemmar i politiska partier. Även där slår det alltså igenom. Hur ställer sig ministern till det? Hur kommer ministerns parti att arbeta för att fler kvinnor med funktionsnedsättning ska känna att det finns en öppen dörr in i ert parti men också vårt parti? Där har partierna verkligen något att göra.

När det gäller hälsoskattning – man skattar ju sin hälsa – har man också en sämre skattning av sin hälsa. Det kan inte enbart förklaras av funktionsnedsättning.

Vi måste lyfta upp frågan mycket mer, så att vi inte tappar bort genusperspektivet när det handlar om funktionsnedsatta.

Prot. 2015/16:110

24 maj

Svar på

interpellationer

Alliansregeringen prioriterade att förbättra förutsättningarna på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning och öka sysselsättningsgraden. Det var gott så. Men genusperspektivet fanns inte helt med. Det kan jag faktiskt vara kritisk till.

Anf. 93 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Det här är den självkritiska debatten, men det är en väldigt viktig fråga.

När det gäller jämställdhetspolitiken i största allmänhet har vi i Sverige sett exempel på att just eget betalt arbete och egen försörjning är ”grejen” i jämställdheten. Om man har egen försörjning och egna pengar som man kan bestämma över har man mycket större möjlighet att bestämma över sitt liv och göra sina val.

Alla personer som lever med funktionshinder kan inte arbeta på den reguljära arbetsmarknaden och kanske inte heller med olika former av lönestöd. Men att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, att man ska se kvinnor och män på samma sätt, se deras resurser, möjligheter och vilja på samma sätt är oerhört viktigt. Det är en uppgift för mig, för arbetsmarknadsministern och också för utbildningsministern att se till att den här kedjan etableras.

Jag kan bara hålla med om detta med offentlig sektor. Det är klart att offentlig sektor får skärpa sig i det här avseendet. Jag har inget mer att säga i den frågan.

Du började med att säga att den som hörs och syns får mer, Lotta Finstorp. I det Sverige som jag vill bygga upp och den samhällsmodell som jag står för ska det vara precis tvärtom. Det ska vara lika. Man ska få rättigheter för att man har rättigheter. Det ska inte spela någon roll vad man har för kön eller om man har starka anhöriga som talar för en.

När jag träffar organisationer som representerar funktionshinderrörelsen brukar vi emellanåt prata om den här frågan. Vi behöver nog över huvud taget bli mer konkreta. Jag hoppas att de underlag som jag ska få kan ge mer kunskaper.

Det är bara att sätta igång. Den nya funktionshinderspolitiken är en sådan arena där man kan göra det.

Anf. 94 LOTTA FINSTORP (M):

Fru ålderspresident! Egenförsörjning är viktigt. Oavsett om man har ett funktionshinder eller inte är egenförsörjning för till exempel kvinnor oerhört viktigt för att man också ska känna delaktighet i samhället. Det kan handla om att det förs en politik som på olika sätt stöder företagsamhet, entreprenörskap, sociala företag. Det gäller också egenanställningar som är en väldigt bra form om man vill pröva sig själv på arbetsmarknaden.

Sedan är det viktigt att alla inblandade myndigheter – personer med funktionshinder har ofta att göra med olika myndigheter – samverkar.

Jag tror att det är jätteviktigt att bli mer konkret, absolut.

Man bör titta på Funkautredningen. Det vore intressant att höra: Var befinner sig Funkautredningen i dag och när kan vi förvänta oss en leverans för beslut?

Bättre möjligheter till studiemotiverande kurser, identifiering av funktionsnedsättning och bedömning av arbetsförmåga var sådant som alliansregeringen lyfte fram. Funkautredningens betänkande och förslag måste tas till vara så att man inte börjar om igen, för då tar det ännu längre tid.

Den som har en funktionsnedsättning och är kvinna riskerar osakliga skillnader på flera nivåer, dels avseende bristande delaktighet, dels i hanteringen av sitt ärende avseende ekonomiskt stöd, dels den ekonomiska nivån på stödet. Förhoppningsvis har den som man har en anställning hos, arbetsgivaren, ett genusneutralt förhållningssätt. Om inte riskerar den som är kvinna och funktionsnedsatt att bli utsatt för ojämställdhet från vaggan till graven.

Anf. 95 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru ålderspresident! Jag vill tacka Lotta Finstorp för den här interpellationen och debatten.

Jag vill avsluta med att jag gärna vill verka för att vi kommer vidare i den här frågan. Inom kort kommer jag att presentera direktiven till LSS-utredningen som är en väldigt stor fråga på det här området. Lotta Finstorp kommer nog att tycka att de är intressanta ur den här aspekten. Jag pratar gärna mer om den här frågan i olika sammanhang.

Rent sakligt ligger Funkautredningen på arbetsmarknadsministerns bord, men vi har också diskuterat den tillsammans med rörelsen. Arbetsmarknadsministern betar av olika förslag i den, och de kan också bli aktuella i den nya funktionshinderspolitiken.

Tack så mycket för ett intressant ämne!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2015/16:604 om kryssningsanlöp och farledsavgifter

Anf. 96 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Hans Rothenberg har frågat mig vad jag avser att göra för att stärka svenska hamnars möjligheter att framgångsrikt konkurrera om fler kryssningsanlöp.

Först vill jag säga att Sjöfartsverket är ett affärsverk vars huvudsakliga inkomstkällor är farleds- och lotsavgifter. Verket har, av olika skäl, haft en ansträngd ekonomi under de senaste åren. Det är Sjöfartsverket som till stora delar bestämmer avgifternas storlek.

Det är viktigt att Sverige kan konkurrera om kryssningsanlöpen då dessa har stor betydelse för att utveckla både turism och näringsliv runt om i landet. En väl fungerande hamnverksamhet är nödvändig för hamnarnas konkurrenskraft. Ansvaret för den svenska hamnstrukturen inom ett hamnområde ligger på hamnägaren. Staten har ett ansvar för den infrastruktur som ligger i anslutning till en hamnanläggning och då både på sjö- och landsidan.

För närvarande sker det en revidering av Sjöfartsverkets avgiftssystem, vilket sker i dialog med sjöfartsnäringens parter. Hamnarna spelar här en viktig roll.

Anf. 97 HANS ROTHENBERG (M):

Fru ålderspresident! Tack, ministern, för svaret!

De svenska farledsavgifterna är ganska unika. I Europa är det inte många andra länder som använder sig av sådana. Den stora hamnen Rotterdam har till exempel inga farledsavgifter. Det är ju någonting som påverkar konkurrensen för svensk sjöfart och för sjöfarten i största allmänhet.

Sverige är ett land som vill ha mer sjöfart. Sjöfarten är miljövänlig, resurseffektiv, ekologisk och skapar utrymme för vägtransporter och tågtransporter, om man flyttar över mer godshantering till vattenvägen.

Det är inte bara gods utan även människor som fraktas. Kryssningsanlöp har ju blivit en väldigt intressant och växande marknad.

Det kan komma ett kryssningsfartyg till Göteborgs hamn lastat med 1 000–2 000 turister. De går i land under några timmar i Göteborg och spenderar i genomsnitt ungefär en tusenlapp vardera. Det handlar alltså om miljontals kronor av köpkraft och pengar som rinner in till Sverige. Vi vill gärna ha fler kryssningsturister i Sverige.

Under de senaste två åren har det varit en radikal minskning av kryssningsanlöp i Göteborgs hamn. Men Göteborg är inte ensamt, så är fallet även när det gäller andra hamnar i Sverige. Utebliven köpkraft leder till uteblivna hamnavgifter. Det blir över huvud taget mindre pengar till Sverige.

Vart går då dessa anlöp i stället? Jo, de går till andra länder, till exempel till Danmark. På andra sidan Kattegatt landar man numera i Skagen i stället för att komma till Göteborg. Man undviker att åka runt vår kust till Stockholm.

Det svar som ministern gav var ett ganska kliniskt svar. Jag undrar var idén kring farledsavgifterna finns. Var finns idén kring synen på sjöfarten som en utvecklande näring? Var finns idén om att vi ska ha mer inlands-sjöfart som kan avlasta vägarna och järnvägen? Var finns viljan?

Jag vill fråga ministern: Finns det en vilja att ändra på modellen för Sjöfartsverkets finansiering, så att det kan leda till goda effekter på hamn- och näringsverksamhet? Är regeringen beredd att göra någonting för att svenska hamnar ska kunna vara mer konkurrenskraftiga gentemot omvärlden?

Det finns mycket att säga om detta med farledsavgifter. Häromdagen publicerade jag en artikel i Sjöfartstidningen. Det rasslade in ganska många synpunkter på den. Många var mycket uppmuntrande och sa: Tack, äntligen någon som lyfter fram det här.

Farledsavgifterna har också en benägenhet att göra skillnad på stora och små fartyg. I dag får de största fartygen rabatt jämfört med mindre när-sjöfartyg. Man anser att de stora oceananlöpen är viktiga och att de måste ha lägre nivå på avgifterna av konkurrensskäl. Det tyder på att vårt system är hämmande för sjöfart och därmed också för industrin.

Jag vill återigen fråga ministern: Finns det en vilja att ändra på det här?

Anf. 98 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Det sätt att finansiera Sjöfartsverkets verksamhet som gäller nu har gällt under lång tid. Om jag inte missminner mig alldeles representerar Hans Rothenberg ett parti som under åtta år hade regeringsmakten i Sverige och hade haft alla möjligheter att skjuta till medel från

skattebetalarna för att betala det som i dag betalas med farledsavgifter. Det valde man att inte göra.

Det kanske är ett tecken på att vi egentligen är ganska överens om att det är rimligt att de som utnyttjar sjövägarna också betalar en avgift för det, inte minst lotsavgiften, som är ett direkt stöd till ett enskilt fartyg. Vi hade annars haft väldigt svårt att beskatta utländska fartyg som använder våra farleder. Jag tror att man har gjort en ganska rimlig avvägning när det gäller att ta ut farledsavgifter.

Om det skulle vara så att kryssningsrederierna väljer bort svenska hamnar på grund av farledsavgifterna vore det väldigt märkligt om denna förändring skulle ha inträffat från förra året till i år. Det har nämligen inte skett några dramatiska förändringar av farledsavgifterna. Ska man kunna dra den typen av slutsatser behöver man nog gå lite djupare och fråga kryssningsrederierna varför de lägger sina rutter som de gör och av vilka skäl de väljer bort vissa svenska hamnar. I Göteborgs fall handlar det nog snarare om att man vill erbjuda ett varierat utbud till kryssningsresenärer som kanske väljer att åka med ett kryssningsfartyg varje år och som vill se flera olika städer när de väljer att komma tillbaka.

Vad man som stad erbjuder i form av upplevelser och erbjudanden när kryssningsresenärerna väl stiger i land är nog en väl så viktig aspekt av att locka till sig kryssningsfartyg som farledsavgifterna. Jag tror att turism- och destinationsutvecklare har att fundera över på vilket sätt man kan attrahera fler kryssningsfartyg till svenska hamnar, snarare än att man ska peka på farledsavgifterna.

Men om det är så att Hans Rothenberg och Moderaterna har ett skarpt förslag om att skattefinansiera Sjöfartsverkets verksamhet står det Hans Rothenberg fritt att lägga fram ett sådant förslag i riksdagen.

Anf. 99 HANS ROTHENBERG (M):

Fru ålderspresident! Detta kan man kalla en mjuk övergång.

För några år sedan, under alliansregeringens tid, såg vi att Sjöfartsverkets ekonomi höll på att skena iväg. Alliansregeringen tillförde drygt 1 miljard till Sjöfartsverket under tre år för att man inte skulle behöva höja farledsavgifterna. Nu börjar den tiden att rinna ut.

Det är också så att det finns ett förslag ute på remiss om nya farledsavgifter. De ska träda i kraft den 1 januari 2017. I de stora hamnarna, Stockholms hamn och Göteborgs hamn, finns nu en väldigt stor oro för att kryssningsfartygen och besöksnäringen kommer att vara stora förlorare. För kryssningsfartygen skulle det här förslaget innebära en kostnadsökning på 14 procent. Det är fråga om summor som inte är fy skam på denna konkurrensutsatta marknad.

Fru ålderspresident! Ministern har helt rätt – systemet med farledsavgifter har funnits länge. Men omvärlden förändras. Under sina åtta år kunde i alla fall alliansregeringen se att faran kom. Till exempel har Danmark gjort det lönsammare och attraktivare att gå till danska hamnar. Alliansregeringen såg att tonnageskatt skulle behöva införas i Sverige, då omvärlden gjorde att konkurrensnackdelarna blev alldeles för påtagliga för svensk sjöfart. Vi tog därför initiativ till en utredning, som Anna Johansson som minister kommer att få nöjet att ”lansera” i juni månad. Vi bjuder gärna på det. Jag tror att det är viktigt att man samarbetar om sådana här saker.

Prot. 2015/16:110

24 maj

Svar på
interpellationer

Men det gäller att vara observant när det händer någonting i omgivningen. Det är just detta som jag skulle vilja fråga om. Är regeringen uppmärksam på de förändringar som sker i omvärlden? Tycker man att det är fråga om ett särintresse för besöksnäringen och att man ska fokusera enbart på det? Eller är det så att också trafikavgifter är med och samspelar och att man får tänka lite grann mellan stuprören?

I ministerns interpellationssvar fanns inte särskilt mycket av antydning till vilja att göra någon förändring. Därför kvarstår min fråga. Om omvärldsförändringarna fortsätter, är då regeringen och ministern beredda att genomföra förändringar av farledsavgifterna och inte bara gå marknad, rederier och hamnar till mötes utan även göra en insats för svensk ekonomi? Det är utebliven köpkraft detta handlar om, och köpkraft ska vi inte tacka nej till, även om vi är mitt i en högkonjunktur.

Anf. 100 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Vi kan väl börja med att få lite ordning på historie-skrivningen. Det fanns en färdig utredning om tonnageskatt redan när alliansregeringen tillträdde 2006. Trots detta var det först i de sista skälvande minuterna av sin regeringsperiod som alliansregeringen gav utredningsuppdraget om införande av tonnageskatt. Men direktiven till den utredningen sa väldigt tydligt att hela justeringen skulle finansieras inom sektorn. Sjöfarten skulle alltså själv få betala vad en tonnageskatt kostade. Det var förutsättningarna för utredningen.

Vi drev på i den här frågan väldigt kraftfullt under många år i opposition. Sedan har den nuvarande regeringen tagit till sig den utredning som alliansregeringen förvisso hade förberett. Vi finansierar faktiskt den här förändringen till hälften, så att sjöfarten får ett positivt ekonomiskt utfall. Jag ser verkligen fram emot att se effekterna när nu tonnageskatten förhoppningsvis införs. Jag hoppas på en ökning för den svenska handelsflottan. Det är oerhört viktigt för att stärka svensk konkurrenskraft. Det är också viktigt för att säkerställa att vi kan upprätthålla kompetens inom sjöfartsområdet genom att det finns rederier där unga människor som utbildar sig inom näringen kan få praktikplatser och sitt första jobb. Det här är en oerhört viktig fråga för att stärka svensk sjöfart.

På den andra frågan kan jag svara att det finns ett uttryckssätt som säger att man inte ska laga någonting som inte är sönder. Om man ska göra förändringar av en sådan sak som farledsavgifterna bör man veta att det är de som är problemet. Men det vet inte vare sig Hans Rothenberg eller jag i dag. Vi kan se att det har skett en förändring i antalet kryssningsanlöp. Man kan från olika intressenter hävda att det har med farledsavgifterna att göra. Men detta är faktiskt inget vi vet, och det har inte den senaste tiden skett någon förändring av farledsavgifterna som skulle föranleda en kraftig förändring av antalet anlöp.

Det finns skäl att se över både hamnstrukturen i Sverige och hur vi över huvud taget kan skärpa sjöfartsnäringen. Därför har vi sagt att vi utöver den maritima strategi som vi presenterade förra sensommaren avser att återkomma med ett sjöfartsinitiativ. Detta kommer vi också att göra. Men i dagsläget finns det inga planer på att förändra finansieringen av Sjöfartsverkets verksamhet.

Anf. 101 HANS ROTHENBERG (M):

Fru ålderspresident! Jag hyfsar gärna debatten. Låt oss göra det tillsammans! ”De sista skälvande minuterna”, säger statsrådet. Det var 2011 som direktiven kom till utredningen om införande av tonnageskatt. De direktiven skilde sig från tidigare direktiv och tidigare utredning. Syftet var att utreda hur det skulle gå till att införa en tonnageskatt. Utredningen blev fördröjd, men har nu landat, och det är en enig riksdag som vill införa det här. Det är bra att vi är överens om det. Men det var inte i de sista skälvande minuterna uppdraget gavs.

Man ska inte laga det som inte är sönder, säger statsrådet. Men jag har för mig att Anna Johanssons parti i valrörelsen drev tesen att något hade gått sönder i Sverige. Då är det uppenbarligen ganska mycket som behöver lagas.

Det är problematiskt att svensk sjöfart i dag vittnar om att en av de största kostnaderna och stötestenarna i utvecklingen är farledsavgifterna. De utgör en betydande del av rederiernas totalkostnad.

Samtidigt ser vi att till exempel Danmark har en tydlig konkurrensfördel genom att danska rederier inte behöver betala statlig farledsavgift. Detta har bland annat bidragit till att andelen kryssningsanlöp till Göteborg har minskat drastiskt, från 73 år 2014 till 34 förväntade under detta år.

Svenska hamnar och fartyg bör ha lika goda förutsättningar och konkurrensvillkor som övrig europeisk sjöfart och, inte minst, som våra nordiska grannar. Det är dessa omvärldsförändringar som vi bör vara alerta på och som jag skulle önska att också regeringen såg.

Jag tror att vi är överens om att vårt land är ett land som är beroende av sjöfart. Om svensk sjöfart och våra hamnar ska kunna fortsätta att vara konkurrenskraftiga krävs en förstärkt möjlighet för svenska hamnar och rederier att kunna konkurrera om kryssningsanlöp. Dessa ska kunna ske med konkurrensmässigt goda villkor jämfört med våra grannländer.

Anf. 102 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Nu var det så att under många år av ert regeringsinnehav åsåg ni hur svensk handelsflotta flaggades ut i rask takt, utan att vidta några åtgärder eller ta några initiativ. Förvisso togs initiativ till en utredning, men det var efter ganska mycket påtryckningar från den dåvarande socialdemokratiska oppositionen. Och det tog tid, men vi behöver inte orda mer om det.

Det finns ett starkt intresse från den socialdemokratiska regeringen att vidta åtgärder för att stärka antalet arbetstillfällen i Sverige och Sveriges konkurrenskraft och för att se till att vi blir ett intressant turist- och besöksmål för fler. Det är en av våra viktigaste och snabbast växande exportindustrier.

Där finns ett starkt och genuint intresse, men då ska vi göra det som vi tror har bäst effekt. Något har gått sönder i det svenska samhället. Det handlar till exempel om välfärden och om tryggheten i människors vardag. Det innebär att man när man ska vidta åtgärder för att laga det som har gått sönder bör prioritera så att man gör det som är allra viktigast först.

Jag är definitivt beredd att titta på fler frågor inom sjöfartsnäringen och på vilket sätt vi kan underlätta för att stärka svensk konkurrenskraft på området. Men det är dumt att börja med en åtgärd som vi faktiskt inte vet om den löser problemen.

Jämförelser med exempelvis Danmark haltar något, för mig veterligt är Danmark ett något mindre land med ganska mycket kortare sjövägar och därmed lägre kostnader för bland annat lotsavgifter och farledshållning.

Jag fortsätter gärna diskussionen om hur vi kan stärka svensk sjöfart. Men låt oss inte börja med att angripa Sjöfartsverkets ekonomi och farledsavgifter, utan låt oss börja med att titta på en helhetsbild.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2015/16:620 om Sjöfartsverkets hantering av räddningstjänst med helikopter

Anf. 103 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru ålderspresident! Mikael Oscarsson har frågat mig följande:

1. Är det rimligt att Sjöfartsverkets helikoptrar saknar förmåga att hjälpa samhällets övriga räddningstjänst vid till exempel olyckor i fjällen och vid skogsbränder?
2. Är det rimligt att kostnaderna har rusat iväg med det nya helikoptersystemet på det sätt som nu är fallet?
3. Har regeringen planer på att effektivisera sjöoperativa myndigheters verksamhet?
4. Överväger regeringen att överföra huvudmannskapet för sjö- och flygräddningen från Sjöfartsverket till Kustbevakningen?

Inledningsvis vill jag säga att Sjöfartsverket är ansvarig myndighet för sjö- och flygräddning inom svenskt ansvarsområde enligt lagen om skydd mot olyckor och förordningen om skydd mot olyckor. Verksamheten regleras i grunden av internationella åtaganden genom olika konventioner.

Svar på fråga 1: Enligt lagen om skydd mot olyckor ska statliga resurser finnas till hands när kommunala räddningstjänster behöver dem. De nya räddningshelikoptrarna, som upphandlades under förra mandatperioden, innebär en förbättrad förmåga att hjälpa samhällets övriga räddningstjänst, såsom den kommunala och den polisiära. Olyckor i fjällmiljö är ett sådant exempel.

När det gäller skogsbränder kan jag bara konstatera att Sjöfartsverket inte har denna uppgift, och det har heller aldrig ställts krav på detta från tidigare regeringar. Det stämmer alltså inte alls det som Mikael Oscarsson påstår, att verkets helikoptrar saknar förmåga att hjälpa samhällets övriga räddningstjänst. Jag har blivit informerad om att 25 procent av de larm där Sjöfartsverkets helikoptrar använts härrör från antingen kommunala eller polisiära incidenter.

Svar på fråga 2: Enligt den information jag fått från Sjöfartsverket är det inte de nya räddningshelikoptrarna i sig som varit kostnadsdrivande, utan det är införlivandet av verksamhet vars bolag varit på obestånd, implementeringen av Transportstyrelsens föreskrifter samt nya kollektivavtal för helikopterbesättningarna.

Svar på fråga 3: I dagsläget sker samverkan mellan statliga sjöoperativa myndigheter där samhällets samlade resurser används, och den utgår i allt väsentligt från verksamheterna inom räddningstjänst, övervakning och kontroll samt brottsbekämpning. Detta sker såväl operativt och utifrån beredskap som på en strategisk nivå. Samverkan sker på lokal, regional och nationell nivå, vilket sammantaget bidrar till att statens samlade sjöoperativa resurser används på ett effektivt sätt.

Svar på fråga 4: Regeringen överväger inte att överföra huvudmannaskapet för sjö- och flygräddning från Sjöfartsverket till Kustbevakningen.

Anf. 104 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru ålderspresident! Detta med helikoptrar är viktigt att diskutera. Det är dyrt, men det är samtidigt en viktig del för att exempelvis kunna rädda människoliv. Det är också viktigt att diskutera detta, inte minst nu när vi ska återuppbygga det civila försvaret. Jag har engagerat mig i detta under lång tid, och det är bakgrunden till att jag har begärt denna interpellationsdebatt.

När man lyssnar på statsrådet låter det som att allt redan är guld och gröna skogar. Så är inte fallet. Samverkan sker givetvis i vissa avseenden, men den är absolut inte koordinerad på det sätt som den skulle behöva vara.

Man kan börja med att ta del av Jan Hyllanders gedigna maritimutredning från 2012. Där föreslås att sjöverkande myndigheters operativa resurser bör merutnyttjas i större utsträckning. Brandsläckning skulle kunna vara en möjlighet till bättre resursutnyttjande.

Där sägs också att regeringen på sikt bör överväga ett förändrat huvudmannaskap för sjö- och flygräddningen. Det föreslås att detta skulle gå in under Kustbevakningen och att Kustbevakningen skulle gå in under Försvarsmakten på det sätt som är fallet i Norge och på de allra flesta ställen i Europa.

Någon samverkan mellan Försvarsmakten och Sjöfartsverket vad gäller sjöräddning existerar inte. Försvarsmakten har inte det uppdraget kvar, trots att man förfogar över 33 medeltunga helikoptrar.

När det kommer till brandbekämpning med helikopter har Sjöfartsverkets sju nyinköpta helikoptrar inte ens lastkrok och kan således inte bidra med att släcka skogsbränder.

Försvarsmakten har inget uppdrag att stå i beredskap för sådant. Det sker i mån av tid och möjlighet och är helt utlämnat till Försvarsmaktens goda vilja att öva och upprätthålla kompetens inom området. Påståendet att statens samlade sjöoperativa resurser skulle användas på ett effektivt sätt stämmer alltså inte.

För det andra: Under Estoniakatastrofen deltog totalt 25 helikoptrar i räddningsarbetet. Försvarsmakten deltog med hela 13 militära helikoptrar.

I dag har Försvarsmakten inte en enda helikopter allokerad för sjöräddning. Skulle en liknande katastrof som Estonia inträffa i natt eller i höst har Sverige genom Sjöfartsverket endast fem helikoptrar i beredskap. Dessa är dessutom fördelade över hela Sverige, med allt vad det innebär. Försvarsmakten har alltså numera inte en enda räddningshelikopter i beredskap, då man ansåg att detta inte längre är en uppgift för Försvarsmakten.

Som jag ser det var det högst rimligt att Försvarsmakten hade ett krav på sig att utgöra en förstärkningsresurs i händelse av en liknande katastrof. Det är en beredskap som inte finns i dag.

För det tredje: Den 1 augusti 1999, för 17 år sedan, bröt en av de värsta skogsbränderna i Sverige ut i Tyresta nationalpark. Branden pågick en hel vecka, och 450 hektar skog brann ned.

Det som var helt avgörande för möjligheten att få kontroll över den omfattande branden var Försvarsmaktens helikoptrar. På den tiden stod det besättningar i beredskap för sjö- som flygräddning. Då kunde man sätta in 17 helikoptrar för att effektivt bekämpa branden.

I dag har Försvarsmakten 33 medeltunga helikoptrar, men de har inte något krav på sig alls. Det har heller inte Sjöfartsverket. Min fråga till statsrådet är: Är detta rimligt?

Anf. 105 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Om Mikael Oscarsson vill ställa frågor om försvaret och hur försvaret använder sina resurser skulle jag föreslå att interpellationen ställs till försvarsministern. Nu handlade det om Sjöfartsverkets helikoptrar, och jag ska försöka svara på de frågorna.

Den utredning som det hänvisas till heter *Maritim samverkan* och presenterades 2012. Redan i inledningen av den utredningen nämns att det inte har varit möjligt att göra närmare kostnadsberäkningar och konsekvensanalyser av en sammanslagning. Någon besparingspotential framgår alltså inte av utredningen. Det innebär att den slutsats som Mikael Oscarsson redogör för i debatten nog är svår att belägga.

Det är naturligtvis oerhört viktigt att de resurser som samhället totalt förfogar över, särskilt när det gäller så dyr utrustning som helikoptrar, används på ett så effektivt och optimalt sätt som möjligt och att de olika statliga – och för all del även kommunala och landstingskommunala, i den mån det är aktuellt – enheterna samverkar för att lösa stora och svåra samhällsuppgifter.

När det gäller brandbekämpning är det förvisso sant att de nuvarande helikoptrarna inte kan delta i släckningsarbete. Däremot kan helikoptrarna delta i räddningsarbete, det vill säga få ut människor som befinner sig i ett branddrabbat område.

Eftersom helikoptrarna är inköpta för att klara sjöräddning och räddningsinsatser generellt är det rimligt att de också är utrustade på ett sätt som är optimalt för den uppgiften. Sedan finns det andra delar av samhällsberedskapen som är inriktad på att till exempel kunna släcka skogsbränder.

Den helikopterverksamhet som bedrivs i dag är något dyrare än tidigare. Men det har också att göra med att kraven på säkerhet, bemanning och annat har skärpts. För de helikoptrar som finns i Sjöfartsverket i dag är kostnaderna för själva helikoptrarna inte högre, utan trots att man har bättre flotta och högre kvalitet ligger kostnaderna för avskrivningar och drift på ungefär samma nivå som tidigare.

Jag tyckte att jag i en bisats hörde kritik mot att helikoptrarna är placerade runt om i landet. Jag skulle vilja säga att det är en absolut förutsättning för att man ska kunna använda helikoptrarna på det sätt som är tänkt, det vill säga delta i räddningsaktioner både till sjöss och i fjällvärlden. Då är det rimligt och bra om helikoptrarna också är placerade på olika strategiska

platser i landet, så att man så fort som möjligt kan komma till olycksplatsen, oavsett om det är på västkusten eller i fjälltrakterna.

Prot. 2015/16:110
24 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 106 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Statsrådet verkar tycka att det är bra att kunna förbättra samverkan, men det tycks inte finnas något större intresse för att göra något åt det.

Vi kan ta detta med skogsbränder. Problemet är att staten inte har någon helikopterberedskap för skogsbränder över huvud taget. Det borde vara självklart att staten, med så många helikoptrar, hade en viss beredskap för skogsbrandsläckning. Det gäller både Försvarmakten och Sjöfartsverket. Men som statsrådet just sa finns inte ens de krokar som jag har talat om och som finns på exakt samma helikoptrar på Irland. Tycker inte statsrådet att det är lite märkligt?

Vi kan som exempel ta Gotland, där det nyligen var en skogsbrand. Vid brandstationen kunde man titta över till Sjöfartsverkets nya, fina helikopter. Men man kunde inte få någon hjälp över huvud taget därifrån, utan det var Försvarmaktens helikoptrar och två från ett privat bolag i Västerås som räddade situationen. Ingen av dem hade beredskap för den här formen av uppdrag, utan det var mest en tillfällighet att man hade möjlighet att hjälpa till.

Fru talman! Att Sjöfartsverket inte klarar av att verka i fjällmiljö finns det två färska exempel på. I stället har man tvingats begära hjälp från Norge. I det sista fallet fördröjdes räddningsinsatsen för en svårt skadad person som hade ramlat ned i en ravin, och i det första fallet kom man inte ens fram, trots att Sjöfartsverket som ett viktigt argument hade framhållit att man skulle ha helikoptrar som skulle klara en arktisk situation.

Det är riktigt att Sjöfartsverket har hjälpt andra myndigheter med räddningstjänst. Men man har satt upp begränsningar som innebär att man till exempel säger nej till att bistå ambulanshelikopter i norra Gällivare.

Tycker inte statsrådet att man borde ställa högre krav i fråga om att utbilda och utrusta sig för att kunna klara att hjälpa alla som bor i Sverige?

Samordningen är obefintlig. De senaste tre åren har Sjöfartsverkets helikoptrar – i alla fall vad jag vet – aldrig deltagit i något som skulle kunna definieras som övervakning, kontroll eller brottsbekämpning. Statsrådet sa att det var 25 procent som gällde bland annat polisiära incidenter. Jag tror att statsrådet skulle kunna hjälpa genom att ge något exempel över huvud taget på detta – jag tror inte att det finns.

Detta är en starkt underutnyttjad del av samhällets räddningstjänst. I genomsnitt lyfter varje helikopter från Sjöfartsverket på ett larm en gång i veckan. Jag tror att en omorganisation till kustbevakningen och i sin tur under Försvarmakten, som utredningen föreslog, är enda möjligheten att effektivt börja använda och utnyttja den här statliga resursen.

Som jag sa förut är Sverige enda landet i Europa förutom Tyskland där kustbevakningen inte är en del av Försvarmakten. Det är mycket tydligt att det behövs ett nytag.

När det gäller ekonomin, fru talman, är problemet att Sjöfartsverkets ledning lovade alla – inte minst sin styrelse och Regeringskansliet – att de nya helikoptrarna skulle göra verksamheten billigare. Norrlandsflyg, som man tog över, var inte alls på obestånd, utan sista året gick man med vinst.

Däremot var Sjöfartsverket bekymrat över om företaget skulle klara det på lång sikt. Men det är något helt annat än att säga att man är på obestånd.

Nu har vi inte tid i den här debatten, men vi skulle kunna prata länge om alla de konstigheter som har kantat Sjöfartsverkets upphandling av helikoptrarna. Man använder hotmail i stället för den formella vägen. Man beställer innan riksdagen har fattat beslut.

Tycker verkligen statsrådet att detta är ett rimligt sätt att hantera en så viktig förmåga som samhället ska ha? Finns det inte förbättringsmöjligheter?

Anf. 107 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag skulle vilja påstå att det nästan inte finns någonting där det inte finns några förbättringsmöjligheter. Det är väl ett allmänt tillstånd i all mänsklig verksamhet att det alltid finns förbättringspotential.

När det gäller de frågor som Mikael Oscarsson ställer kring upphandlingen av Sjöfartsverkets helikoptrar, vilka kriterier man satte upp för hur de skulle vara utrustade, hur upphandlingen gick till, när olika beslut fattades, var och på vilket sätt det skedde och vilken typ av kontakter som användes, kan de frågorna med fördel hänskjutas till den som var ansvarigt statsråd när detta ägde rum. Det var inte jag, och det var inte heller ett statsråd ur den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen, utan det var Catharina Elmsäter-Svärd som var ansvarigt statsråd.

Jag skulle tro att besked om hur detta hanterades kommer inom den närmaste tiden, när konstitutionsutskottet avlämnar sitt betänkande. Det har nämligen skett en anmälan av just den hanteringen, som jag inte kan ta ansvar för. Det hade kanske varit lämpligt, om Mikael Oscarsson hade synpunkter på hur detta skulle gå till, om han hade framställt dem till den dåvarande regeringen när detta faktiskt var aktuellt.

Jag kan konstatera att verksamheten förefaller fungera bra. Att helikoptrarna inte är i luften så stor del av tiden kanske inte är så konstigt, eftersom de ska vara just i beredskap och finnas till hands i de fall det inträffar händelser som gör att man behöver använda dem. Det ligger liksom i sakens natur att den typen av fordon inte är i bruk någon större del av tiden.

Det har inte varit avsikten att Sjöfartsverket ska kunna rädda aktivt men kunna göra sökuppdrag. Jag sa inte i mitt första inlägg att det var 25 procent polisiära uppdrag, utan jag sa att andra uppdrag – både räddningstjänstuppdrag och polisiära uppdrag, som alltså är påkallade från andra delar av samhället än Sjöfartsverkets grunduppgift – utgör ungefär 25 procent av de totala uppdrag som Sjöfartsverket har gjort med helikoptrarna.

Anf. 108 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Den upphandling som gjordes och allt det som skedde där omkring är en stor skandal. Det pågår just nu, vilket jag tror att statsrådet vet, en granskning av Riksenheten mot korruption, och Konkurrensverket och konstitutionsutskottet håller också på med en utredning. Det kommer därför säkert att komma olika typer av svar på dessa frågor.

Men nu gäller det framtiden och hur regeringen ser på dessa viktiga frågor. Man lovade faktiskt att detta skulle bli billigare. Men det har blivit precis tvärtom. Det har blivit 100 miljoner dyrare per år.

Det var fem helikoptrar som skulle säljas. Man sa att de gamla leasingavtalen löpte ut, vilket visade sig inte stämma. Det står fortfarande, fyra år senare, fyra helt användbara helikoptrar. Frågan är om statsrådet kan tala om vad det kommer att kosta skattebetalarna i extra kostnader.

När det gäller dessa viktiga frågor om hur vi ska bygga upp det civila försvaret som har legat helt nere under 15–20 år är helikoptrarna en så viktig del. Jag var förut inne på att det är bra att de är utspridda över landet. Men om någonting liknande det som hände med Estonia skulle hända står vi oss slätt. Då hade vi 17 helikoptrar för Försvarsmakten som kunde hjälpa till. De finns inte i dag.

Just nu i ett tuffare omvärldsläge är det viktigt att vi ser om vårt hus. Då är det viktigt att inte sitta fast i prestige utan se att denna utredning som är fyra år gammal faktiskt levererar viktiga svar på hur vi kan utnyttja våra resurser på ett bättre sätt och göra det mer ekonomiskt och hjälpa fler till en lägre kostnad.

Frågan kvarstår: Vad tänker statsrådet göra åt denna viktiga fråga?

Anf. 109 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Såsom interpellationen är skriven gäller den inte enbart framtiden. Den är till ganska stora delar fokuserad på sådana händelser och beslut som har fattats långt innan jag tillträdde som statsråd. Kritik mot hur upphandlingen gick till, vilka krav som ställdes på helikoptrarna och liknande kan med fördel ställas till den som då hade ansvaret, det vill säga dåvarande statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd. Jag har svårt att svara på dem. Jag tror att hon har gjort det i konstitutionsutskottet.

Jag ser verkligen fram emot den utredning som både Konkurrensverket och Riksenheten mot korruption kommer att genomföra för att man ska säkerställa att dessa rutiner sitter på ett bra sätt framöver.

Om Mikael Oscarsson också vill ha ett svar på vilken helikopterkapacitet som försvaret har kan den frågan med fördel ställas till försvarsmministern. Nu gällde denna fråga Sjöfartsverkets helikopterverksamhet, och jag har svarat på de frågor som Mikael Oscarsson har ställt.

Jag kan än en gång framhålla att de kostnadsökningar som har varit i anslutning till denna helikopterverksamhet inte har varit hänförlig till de nya helikoptrarna i sig, utan det har handlat om att man har haft nya direktiv att förhålla sig till, nya skarpare säkerhetskrav och nya kollektivavtal som hade varit fördyrande alldeles oavsett vilken helikopterupphandling man hade gjort. Dessa kostnader hade man alltså haft ändå, och de går inte att koppla ihop med helikopterupphandlingen som sådan.

Jag tror att det är oerhört viktigt att vi säkerställer – där kan Mikael Oscarsson och jag vara helt överens – att det är oerhört viktigt att vi har tillräcklig kapacitet för att klara också svåra och omfattande räddningsuppdrag och att samhällets resurser måste samordnas och utnyttjas effektivt för att säkerställa samhällets trygghet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2015/16:624 om hållbar utveckling i infrastrukturplaneringen

Anf. 110 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Emma Wallrup har ställt tre frågor till mig. Hon har frågat om jag avser att vidta åtgärder för att analysverktygen utvecklas på Trafikverket för att i högre grad beakta de långsiktiga hållbara alternativen i kommande planperiod 2018–2029. Hon har vidare frågat om jag avser att agera för att långsiktigt ekologisk hållbarhet definieras i detta arbete samt slutligen om det är min bedömning att de åtgärder i transportsystemet som i dag först genomförs är de som är samhällsekonomiskt lönsamma och samtidigt bidrar till minskade utsläpp.

Först vill jag framföra min uppfattning att ekonomiska styrmedel är de mest effektiva verktygen för att minska utsläppen av växthusgaser. Den 19 maj gav regeringen Trafikverket i uppdrag att redovisa vilka styrmedel och åtgärder i infrastrukturen som krävs för att minska transportsektorns utsläpp av växthusgaser med 60 respektive 80 procent till år 2030 jämfört med nivån år 2010.

Trafikverket har i sina instruktioner att kontinuerligt utveckla, förvalta och tillämpa metoder och modeller för samhällsekonomiska analyser. Trafikverket ska även ta fram och tillhandahålla aktuella trafikprognoser. Regeringen anser att detta är viktiga uppgifter och följer arbetet noga. Bland annat har Trafikanalys fått i uppdrag av regeringen att kontinuerligt följa Trafikverkets arbete med att utveckla modeller för samhällsekonomiska analyser. Här kan vi nu se att det har skett förbättringar jämfört med tidigare år. Till exempel utvecklar Trafikverket modeller för miljökalkyler i ett livscykelperspektiv samt uppdaterar värden för buller och luftföroreningar. Trafikverket har även startat upp ett arbete för modellutveckling avseende transporter med sjöfart och dess utsläpp i vatten. Jag anser självklart att en långsiktig hållbarhet ska genomsyra dessa uppgifter.

Trafikverket ska verka för att de transportpolitiska målen nås. Det innebär bland annat att Trafikverket ska verka för att det övergripande generationsmålet för miljö och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås. Det innebär stora utmaningar.

När infrastrukturåtgärder prioriteras in i den nationella planen ska samhällsekonomi och uppfyllelse av de transportpolitiska funktions- och hänsynsmålen, till exempel vad gäller minskade utsläpp och andra miljöeffekter, vara viktiga kriterier. Ny infrastruktur innebär alltid energikrävande byggnation, utsläpp av växthusgaser, föroreningar, buller samt påverkan på landskapets ekologiska värden och funktioner. Det är därför viktigt med fullgoda underlag som visar alla relevanta konsekvenser och även beskriver projekten i ett livscykelperspektiv. Tidpunkten för när projekt i planen kan genomföras beror på när den fysiska planeringsprocessen och alla tillståndsprocesser är klara samtidigt, som det behöver finnas ett ekonomiskt utrymme i förhållande till redan pågående projekt.

Jag kan slutligen nämna att regeringen genomför och planerar en mängd åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser från transportsektorn, som exempelvis utredningen om ett bonus-malus-system för nya lätta fordon och stöd till utbyggnad av laddinfrastruktur genom Klimatklivet. Regeringen satsar också 1,24 miljarder kronor extra på järnvägsunder-

håll varje år mellan 2016 och 2018. Därutöver satsas under fyra år 400 miljoner kronor på järnvägsunderhåll i en riktad satsning mot landsbygd samt 850 miljoner kronor till kollektivtrafik på landsbygd. Regeringen har också en satsning på stadsmiljöavtal där kommuner kan få stöd för investeringar i kollektivtrafikanläggningar.

Prot. 2015/16:110

24 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 111 EMMA WALLRUP (V):

Fru talman! Samhällsekonomiska analyser är avgörande när infrastrukturprojekt ska prioriteras. Dessa verktyg används för att bedöma lönsamheten i trafikplaneringen. De har byggts upp under en annan tid. De togs fram innan det var tydligt för oss att naturen har tydliga gränser och att det kommer att bli klimatkaos om vi inte styr om utvecklingen. Vi måste anpassa verktygen efter det läge vi har nu. I dag använder man inte till exempel diskonteringsränta som tar hänsyn till att infrastrukturen ska vara lönsam och samhällseffektiv och ta hänsyn till hållbar utveckling över lång tid. Det är en sak att ha sidoberäkningar som tar med miljön. Det är en helt annan sak att väga in det när ekonomin ska beräknas. Vi vet alla att vi som politiker vrider och vänder på varenda krona.

Det är mycket lätt att de projekt som är kortsiktigt lönsamma är de som prioriteras. I ett läge där vi får en akut klimatkris om vi inte styr om utvecklingen är det mycket viktigt att vi nu satsar på rätt investeringar och att vi har bra verktyg för att verkligen göra det, annars är arbetet inte seriöst.

I veckan presenterades en rapport i Rosenbad av IVL Svenska Miljöinstitutet, som tagits fram i samarbete med Internationella energirådet IEA. De bekräftar att det svenska tempot i klimatarbetet måste höjas rejält och just inom trafikområdet. De påpekar också att det är exakt detta som är problemet, det vill säga att man satsar på mer bilvägar. De nämner också Förbifart Stockholm som ett exempel. Förbifart Stockholm är just ett projekt som har gynnats av dessa samhällsekonomiska analyser. Enligt Markus Wråke på IVL är det ett helt galett sätt att planera vårt transportsystem.

Vi behöver enligt utredningen om en fossilfri fordonsflotta effektivisera just biltrafiken. Endast teknikutveckling kommer inte att leda till att vi når klimatmålen. Den här utredningen togs fram under den borgerliga regeringen, så till och med den släppte fram en utredning som säger att vi måste satsa på mindre biltrafik.

Det är väldigt bra att regeringen ger Trafikverket i uppdrag att redovisa styrmedel och åtgärder för att minska utsläppen med 60 procent respektive 80 procent till 2030. Det är positivt, men jag hoppas att det också kommer att leda till att regeringen vågar erkänna det den borgerligt framtagna utredningen om en fossilfri fordonsflotta påpekar – att vi behöver planera för färre bilvägar för att inte få inducerad trafik, det vill säga att trafikmängderna ökar automatiskt som i ett blodomlopp.

Förutom de viktiga analysverktyg som utvecklats på Trafikverket för att i högre grad beakta långsiktigt hållbara alternativ behövs också en definition av ”ekologisk hållbarhet”. Detta finns inte inom transportområdet, och jag undrar varför infrastrukturministern inte svarar på min fråga om det. Det är lite symptomatiskt, för tyvärr har det länge saknats en definition av vad som är ekologisk hållbarhet på trafikområdet. När detta lyfts fram i debatten har jag märkt att ingen vill ta i den bollen.

Jag undrar lite kring detta. Varför är det så känsligt? Varför kan vi inte få en tydlig definition av ekologisk hållbarhet i de klimatpolitiska målen inom transportområdet?

Anf. 112 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tror att Emma Wallrup känner till att regeringen har satt upp ett väldigt ambitiöst mål om att Sverige ska vara ett av de första helt fossilfria välfärdsländerna. Det kommer naturligtvis att ställa höga krav på omställning av olika sektorer i samhället. Den sektor som just nu står för en alldeles för stor andel av de totala klimatutsläppen är transportsektorn, och därför är det där vi måste vidta stora åtgärder under de närmaste åren.

Jag tror dock att man går fel om man tror att man kan bygga bort klimathotet, för den mesta infrastrukturen är nog trots allt redan byggd. Jag är tämligen övertygad om att vi inte kan bygga så mycket spår i vårt land att vi helt kan ersätta bilen. Det skulle dessutom ge allvarlig natur-, miljö- och klimatpåverkan att bygga ny järnväg i den omfattning som skulle behövas – förutom att det naturligtvis hade tagit extremt stora ekonomiska resurser i anspråk, vilket jag inte tror att vare sig Emma Wallrup, jag eller någon annan är beredd att göra.

Det innebär att vi behöver titta på vilka som är de mest kostnadseffektiva och framgångsrika metoderna för att ställa om till en mer klimatsmart och klimatvänlig transportsektor. Det finns många olika vägar att gå. Det handlar om att tillgängliggöra alternativa drivmedel och om att utveckla elektrifieringen på ett bättre sätt. Det handlar om ekonomiska styrmedel såsom trängselskatter, drivmedelsskatter, olika typer av avgifter, bonusmalus-system och hur man utformar olika typer av stöd till exempelvis tjänstebilar. Det handlar om hur vi bygger våra städer och hur vi planerar för hur olika trafikslag ska få plats i stadsmiljön och hur vi utvecklar kollektivtrafiklösningar som är attraktiva. Alla dessa olika delar påstår jag är oerhört viktiga att ha med.

I debatten har det tyvärr blivit ett väldigt starkt fokus på just infrastrukturinvesteringar, som om det vore alexanderhugget på den gordiska knuten. Jag tror tyvärr inte att det är så enkelt, utan jag tror att vi kommer att behöva göra betydligt fler – och betydligt skilda – insatser. Jag är ganska övertygad om att det även fortsatt kommer att finnas ett behov av att bygga för biltrafik, eftersom det i många delar av landet och för många enskilda människor inte finns något alternativ. Däremot ska vi se till att de bilar som trafikerar svenska vägar inte släpper ut klimatgaser. Därför behöver vi en omställning av den svenska fordonsflottan; det är oerhört viktigt.

Det finns tyvärr inget så enkelt samband som Emma Wallrup låter påskina, det vill säga att människor åker mindre bil om man bygger fler järnvägar. I den mån det finns ett samband är det faktiskt det motsatta som gäller, det vill säga att även biltrafiken ökar ju mer järnväg man bygger. Jag tror därför att man behöver göra en ordentlig analys av vilka styrmedel som är mest effektiva och med vilka man, med så lite som möjligt av samhällets gemensamma resurser tagna i anspråk, når så goda resultat som möjligt när det gäller att ställa om till ett klimatsmart och fossilfritt samhälle.

Fru talman! Det är förskräckande med Förbifart Stockholm, som enligt Trafikverkets egna experter strider mot klimatmålen. Trafikverket utgår ifrån en utveckling av transportsektorns utsläpp som går emot Sveriges klimatmål. Det menar även Naturvårdsverket, som har yttrat sig om Trafikverkets remiss av inriktningsunderlaget för planering av transportinfrastrukturen 2018–2029. Vi har nu också fått kritik i den nyligen framtagna rapporten från IVL och IEA, International Energy Agency.

Ska vi fortsätta på den väg som innebär att vi bygger mer och mer bilväg i stället för att satsa på kollektivtrafik och tåg? Det är ju ingen som menar att vi ska åka endast tåg eller endast kollektivt. Det handlar inte om det. På landsbygden kommer vi att behöva åka bil, så till viss del kommer vi att behöva åka bil i Sverige. Men det handlar om de stora relationerna – de stora satsningarna. Det är här Trafikverket länge har gått emot sina egna klimatmål, och det har varit en av grunderna i att Sverige inte når sina klimatmål.

Regeringen måste därför vara modig här. Detta handlar lite om feministisk transportplanering. Det är ju så att hela transportplaneringen tyvärr har utgått från medelklass, överklass och affärsmän. Man har gynnat flyg och bil före kollektivtrafik och cykel, och det är ganska allvarligt. Tyvärr sitter många av dessa män som inte har släppt de gamla, fossila strukturererna kvar på olika poster. Det är både tjänstemän och politiker, och de driver fortsatt på den här utvecklingen.

Jag tycker att det är viktigt att vi kvinnor ställer oss upp och faktiskt ifrågasätter om det är en sådan trafikplanering som ska gälla. Det handlar nämligen om våra barns framtid. Det handlar om ett klimatkaos som vi redan nu ser början på om vi inte vänder båten. Det är ju inte lätta instanser som påtalar problemet, utan det är den borgerliga regeringens utredning om en fossilfri fordonsflotta, IEA, IVL och så vidare – en lång rad forskare – som pekar på att det finns något som kallas inducerad trafik. Bygger man bilväg blir det mer bilar på de vägarna.

Därför är det rimligt att både ta fram verktyg och våga sätta sig ned och tänka igenom om vi verkligen behöver så här mycket bilväg. Till exempel Freiburg har ju stadsplanerat för minskad biltrafik och samtidigt sänkt priset på bussen, vilket har lett till en massiv överflyttning från biltrafik till kollektivtrafik. Det har skett en så massiv överflyttning att man har fått ökade intäkter trots att man har sänkt priset. Så här går det att jobba, och det är inte dåligt på något sätt – varken för samhällsekonomin eller för andra mål. Det snarare stärker särskilt den långsiktiga ekonomin.

Jag tycker alltså att en rödgrön regering med moderna socialdemokrater, som länge har pratat om det gröna folkhemmet, måste våga ta den här bollen. Jag vet inte vad det är som hindrar er. Näringslivets Transportråd, som samlar alla Sveriges stora företag, bönar och ber om mer järnväg i hela Sverige. Man vill stärka där det behövs dubbelspår, man vill ta bort midjor där det är svårframkomligt och man vill öka underhållet – för att kunna frakta mer storskaligt på järnväg.

Det är ju inte så att vägarna försvinner för det, men resurser används på ett sådant sätt att vi kan bygga hela ekonomin på ett hållbart sätt inom naturens ramar och behålla en god välfärd – i stället för att göra tvärtom, det vill säga satsa fel nu och få gå klädda i säck och aska sedan.

Anf. 114 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tänkte ägna någon minut åt att kommentera Emma Wallrups första inlägg.

De samhällsekonomiska analyserna är ett av de underlag som man använder när man prioriterar olika infrastrukturprojekt som ska rymmas i nationella planen.

För mindre än ett halvår sedan presenterade SNS en rapport som var oerhört kritisk till att tidigare regeringar inte har prioriterat i enlighet med de samhällsekonomiska kalkylerna. Det vill säga att man har fattat beslut om att genomföra objekt som har haft lägre samhällsekonomiska värden än andra objekt. Så detta att man går blint på de samhällsekonomiska analyserna är nog en sanning med modifikation.

Jag tycker dessutom att det är rätt att man som politiker ska ha möjlighet att göra andra bedömningar, för det finns saker som inte enkelt låter sig fångas av en aldrig så sofistikerad kalkylmodell. Därför behöver man göra en politisk bedömning utöver de samhällsekonomiska analyser och andra underlag som ligger till grund för de beslut som så småningom ska fattas.

Jag framhöll i mitt inlägg tidigare att den här regeringen har höga ambitioner när det gäller klimatet generellt och när det gäller att även transportsektorn ska bidra till att samhället i stort ska nå de klimatpolitiska målen.

Vi vågar, vi vill och vi ska. Men det är inte säkert att vi gör precis så som Emma Wallrup vill, därför att hållbarhet definieras inte enbart i förhållande till transportsektorn utan generellt genom en samhällsutveckling som tillgodoser den här generationens behov på ett sätt som inte urgröper kommande generationers möjligheter att få sina behov tillgodosedda. Det gäller i både ekologiskt och socialt men också ekonomiskt hänseende.

En så massiv utbyggnad av järnvägen som skulle krävas för att ersätta bilen med järnväg i stora delar av landet är helt enkelt inte hållbar, kanske inte ekologiskt och definitivt inte ekonomiskt. Därför behöver vi hitta andra styrmedel som med så hög precision och så hög effektivitet som möjligt gör att vi når våra klimatmål och att transportsektorn bidrar till det.

Anf. 115 EMMA WALLRUP (V):

Fru talman! När det först gäller de samhällsekonomiska analyserna är det viktigt att inse att vi har en begränsad pengapåse, och det brukar Anna Johansson ofta lyfta fram i debatterna.

Då tycker jag att man måste vara lite realistisk. Vad händer om vi gör beräkningar som hela tiden pekar på den kortsiktiga vinsten? Det är klart att trafikplanerare och Trafikverket kommer att välja de objekten först, eftersom man har så begränsade resurser att man till och med bara klarar av att stärka underhållet kring Stockholm till exempel när man utökar underhållet. Det är ett problem ständigt och jämt att vi inte hinner satsa på de behov vi har därför att det finns för lite pengar. Det är viktigt att inse och erkänna det. Därför är det bättre att ha samhällsekonomiska analyser som tar in de långsiktiga perspektiven redan från början.

Alla partier i trafikutskottet skrev under på ett avsnitt där vi gjorde en studie att vi vill se att långsiktigheten stärks i de samhällsekonomiska analyserna. Det finns alltså ett brett stöd i hela trafikutskottet för det här, för alla inser att det är så pass viktigt.

Anna Johansson hänvisar till en studie av SNS. Jag vill då bara påtala att det är ett borgerligt studieförbund som har en borgerlig grundsyn. Det kan finnas flera anledningar till att man inte vill att vi ska satsa på höghastighetsjärnväg, till exempel att man är rädd för att det ske skattehöjningar och så vidare. Men jag tycker inte att SNS är en pålitlig källa. Andra instanser, som FFF-utredningen, IVL och andra tunga forskare, pekar helt logiskt på att vi behöver satsa mer på järnvägen.

Anf. 116 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Som jag sa i ett tidigare inlägg har Trafikverket ett uppdrag att förfinna och utveckla sina analysmetoder, också så att man fångar klimatfrågor och livscykelkostnader, det vill säga att man beräknar till exempel klimatpåverkan under hela objektets livstid och vilka effekter man får, både ekonomiska och sociala, i den mån det går att beräkna, samt ekologiska. Det finns alltså redan precis det som Emma Wallrup efterfrågar.

Vi har satsat 1,34 miljarder mer varje år på järnvägsunderhåll. Det är en oerhört viktig insats. Om vi bara riktar in oss på att bygga järnväg där det i dag inte finns järnväg kommer inte systemet att fungera över huvud taget, om vi inte samtidigt ser till att rusta upp befintlig järnväg. De flesta spåren är ju redan byggda, och de måste fungera på ett tillförlitligt sätt. Det handlar också om att de nya investeringar som vi kommer att göra på järnvägen behöver kunna koppla an till befintligt system. Annars kommer inte det nya att vara funktionellt.

Det är intressant att Emma Wallrup inte har något som helst intresse av att titta på vilken teknikutveckling och vilka möjligheter till effektivisering som finns, till exempel tyngre transporter, mer effektiv logistikplanering och så vidare som minskar transportbehoven. Jag tror att den typen av åtgärder kommer att vara minst lika viktiga.

Vi behöver vidta åtgärder på många olika områden. Infrastrukturplanering är inte, tack och lov, det enda instrument vi har.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2015/16:630 om nattågens kvalitet

Anf. 117 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Saila Quicklund har frågat mig hur jag avser att arbeta för att säkerställa att Jämtlands län har en väl fungerande tågtrafik som möjliggör bra förutsättningar för både arbetspendling och besöksnäring. Frågan föranleds av att SJ AB meddelat att bolaget avser att dra in nattågen till Jämtland under lågsäsong.

Väl fungerande tågförbindelser är enligt min uppfattning en viktig förutsättning för både arbetspendling och fritidsresande och därmed även för både regional och nationell tillväxt. Därför är det glädjande att tågresandet i Sverige totalt sett har ökat kraftigt under de senaste åren.

Denna resandeökning har skett inom ramen för en modell där beslut om vilken tågtrafik som ska erbjudas resenärerna fattas av järnvägsföretag på kommersiella grunder och behöriga kollektivtrafikmyndigheter som fattar sina beslut på grundval av andra typer av överväganden.

De 21 regionala kollektivtrafikmyndigheterna ansvarar för den regionala kollektivtrafikförsörjningen i enlighet med reglerna i lagen om kollektivtrafik och i relation till politiska mål beslutade på regional nivå. Dessa myndigheter har därmed ansvaret för den regionala och lokala arbetspendlingen.

När det gäller den interregionala kollektivtrafikförsörjningen har Trafikverket i uppdrag att för statens räkning verka för en grundläggande tillgänglighet i den interregionala kollektivtrafiken. Verket ska inom ramen för denna uppgift bland annat ingå och ansvara för statens avtal om transportpolitiskt motiverad interregional kollektivtrafik som inte upprätthålls i annan regi och där det saknas förutsättningar för kommersiell drift. Trafikverket får i samband därmed fatta beslut om att teckna avtal om ny trafik och om villkoren för denna trafik. Verket får också fatta beslut om att lägga ned eller förändra villkoren för trafik som bedrivs under avtal med myndigheten. I de avtal om kollektivtrafik som myndigheten svarar för ska Trafikverket också väga in behovet av funktionella arbetsmarknadsregioner.

Regeringen ser gärna att fler kan resa med tåg. Det är därför viktigt att förbättra förutsättningarna för tågtrafiken. Nattågstrafiken till Jämtland har dock under lång tid gått med stora underskott, och någon tillströmning av fler resenärer som kan leda till en marknad som långsiktigt kan bära trafiken på kommersiella grunder verkar i dagsläget inte vara inom synhåll. SJ AB verkar i full konkurrens med andra järnvägs- och transportföretag. Om inget annat järnvägsföretag etablerar sig på den relevanta marknaden ska i stället Trafikverket göra en transportpolitiskt grundad bedömning av om myndigheten ska vidta åtgärder för att förbättra Jämtlands försörjning med interregional kollektivtrafik. I denna bedömning ligger att väga bristerna i den interregionala trafikförsörjningen i Jämtland mot brister i andra delar av landet för att uppnå största möjliga samhällsekonomiska effektivitet med eventuella åtgärder. Jag utgår från att Trafikverket kommer att göra en sådan bedömning på ett korrekt sätt.

Anf. 118 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Jag tackar infrastrukturministern för svaret. Det är ett förhållandevis otydligt svar, och därför uppskattar jag att vi kan ha denna interpellationsdebatt och tydliggöra vad vi menar från bägge håll.

SJ har aviserat att nattågstrafiken till Jämtlands län är olönsam, och från april månad går nattågen bara under högsäsong – med vissa undantag: en månad i sommar och på torsdagar till hösten.

Självklart väcker detta enorma känslor i Jämtland och Härjedalen. 35 000 har skrivit på Svenska Turistföreningens protestlistor mot indragningen av nattågen. Tågen är nödvändiga för turistnäringen, för näringslivet och för de privata resenärerna. Hela 1 000 personer arbetspendlar till Stockholm, och 250 till Västra Götaland. De är förstås helt beroende av välfungerande kommunikationer.

Sämre kommunikationer försvårar och omöjliggör arbetspendling. Flytt från regionen kan vara en av konsekvenserna, och vi behöver fler invånare, inte färre.

Låt mig säga något kort om förutsättningarna och hur det ser ut i Jämtland och Härjedalen. Jag vet att ministern kommer från Göteborg. Vi är åtta kommuner på 12 procent av Sveriges yta. Vi är 127 000 invånare, och

det blir mångdubbelt fler under perioder av högt turisttryck. Vi har 7 000 företagare, de flesta små, inom bland annat turism, friluftspå produkter, skog, trä, mat, it och verkstad. Turismen omsätter närmare 4 miljarder kronor. Det ger en fantastisk stor summa skattepengar till staten.

Vi har Mittuniversitetet med campus i Östersund och 7 000 studenter. Många studerar också på distans, vilket gör välfungerande kommunikation viktigt.

År 2019 har vi två VM i Jämtland, skidskytte-VM och alpina VM, vilket också gör att vi behöver välfungerande infrastruktur.

Jämtland med Härjedalen har en stark profil som ett småföretagarlän. Vi har ett starkt entreprenörskap och företagande, framför allt kvinnligt företagande. I Åre kommun ökar det kvinnliga företagandet mest i landet. Vi har en bred tillverkningsindustri på internationell marknad och en stark skogsnäring, som är beroende av bra kommunikationer och transportsätt.

Vi har en besöksnäring som är en basindustri och tillväxtmotor, och antalet utifrån kommande besök ökar. Vi hade en tioprocentig ökning av antalet gästnätter, vilket är mest i hela landet. Det finns en enorm potential att öka detta ytterligare, och då är tillgängligheten direkt avgörande för en ännu större expansion.

Regeringen är ansvarig för att vi har väl fungerande kommunikationer i *hela* landet. I ett läge när SJ tycker att ekonomin är sämre tar regeringen ut 1,9 miljarder kronor från SJ AB. Kan ministern påstå att detta uttag på 1,9 miljarder inte påverkar SJ-trafiken?

Anf. 119 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Den utdelning som var aktuell har såvitt jag förstår inget med SJ:s resultat att göra, det vill säga hur den verksamhet SJ bedriver går. Det är helt andra så kallade jämförelsestörande poster och liknande som gör att man har kunnat göra en sådan utdelning. Denna fråga ligger dock inte på mitt bord, för det handlar om statlig styrning av bolag. I den typen av frågor är statsrådet Damberg en lämplig person att interpellera.

Det är intressant att notera att jag ganska ofta får interpellationer och frågor i medierna från borgerliga politiker som har synpunkter på hur SJ eller andra trafikörer. Det är intressant av det skälet att det var den borgerliga regeringen som avreglerade järnvägsmarknaden i Sverige och sa att marknaden skulle sköta detta: Släpper vi bara lös marknaden och låter alla aktörer som vill köra tåg och ansöka om tåglägen kommer detta att lösa sig av sig självt.

Men det visade sig att marknaden inte löser alla problem. Det finns områden i Sverige där det inte är kommersiellt intressant att köra tåg eller annan trafik. Ibland finns det starka önskemål om trafik på en viss sträcka, men underlaget är för litet.

Trafikverket ansvarar för att handla upp samhällsnyttig trafik. Det blir orimligt att ha en marknad som bygger på att vem som helst får köra den lönsamma trafiken och ansöka om tåglägen medan staten får betala all trafik som inte är lönsam. Det skulle i praktiken innebära en direkt överföring av pengar som skulle kunna användas till annat från oss skattebetalare till järnvägsföretag som bedriver lönsam trafik.

Vill man ha en marknadslösning får man nog acceptera avigsidorna med densamma, för marknaden är jätteduktig på att möta efterfrågan men hemskt dålig på att uppfylla behov. Det ser vi på ett antal olika områden.

När det gäller just nattågstrafiken till Jämtland har jag uppfattat det som att SJ har bedrivit och kommer att bedriva ett arbete tillsammans med Jämtlands län och turistorganisationerna för att öka intresset för denna trafik. Det hade varit bra om de som har skrivit på protestlistorna också köpte biljetter till tåget. Det är nämligen inte protestlistor som gör att SJ kan trafikera en sträcka eller ha vissa avgångar, utan det är antalet resenärer. Därför är det bra att öka intresset för att köpa biljetter och resa med tåget. Det räcker inte att *tycka* att det är viktigt. Man måste visa det också.

Anf. 120 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Att underlaget är för litet återkommer jag till senare. När det gäller att öka intresset måste det finnas förutsättningar för det. Jag kommer till det.

Självklart påverkar ett uttag på 1,9 miljarder infrastrukturen, och ministern har huvudansvaret för kommunikationen. Vi kan inte lägga över skulden på Damberg. Det är klart att det påverkar när uttaget görs från SJ AB.

Låt oss fokusera på nutiden. Jag vill beskriva förutsättningarna i länet lite mer. Turismen är en basnäring som breddar sin säsong. Tidigare var vintersäsongen stark, men nu ser vi att sommarsäsongen växer. Jag har haft besök av ett flertal ambassadörer som har sagt att vi har stor potential tack vare den rena luften, lugnet och så vidare och att denna marknad kommer att växa sig allt starkare i framtiden eftersom det är en bristvara.

Men då måste det finnas förutsättningar. Det handlar om arbetstillfällena, tillväxt och utveckling för hela landet, inte minst i Norrland där det är en viktig basnäring.

Det ska också vara möjligt att resa klimatsmart. I den förra interpellationsdebatten talade ministern om vikten av att vi åker klimatsmart. Eftersom regeringen ofta framhåller det känns det märkligt att man drar ned på just tågen, vilket gör att människor tar bil eller flyg i stället.

Nattågen utgör en otroligt viktig trafikförsörjning ur ett tillgänglighetsperspektiv. Jag återkommer igen till att hela Sverige ska leva. Det görs enorma satsningar i södra Sverige.

Det som förvånar mig är avsaknaden av konsekvensanalyser. Självklart är det ett hårt slag för länet, men vi har inte sett någon analys, vilket förvånar mig. Det är ett mönster hos regeringen. Vi ska inte gå in på regionreformen och Stornorrland, men det är samma sak där. Vi påminner ständigt regeringen om att vi måste få konsekvensanalyser av de reformer som ni nu vill tvinga fram. Detta är värt att lyfta fram i sammanhanget.

Det har varit återkommande kritik från kunder som inte är nöjda och som inte kunnat åka. Det har varit svårt att boka nattågen. Det är ofta fullbokat trots att det finns tomma vagnar. Vagnarna är smutsiga, det finns ingen restaurangvagn och ingen internetuppkoppling, bokningstiderna är inte anpassade till anslutningståg och så vidare. Det ger SJ dålig image. Skidgäster kan boka boende men måste vänta på transportdelen när det gäller tåg. Det rimmar illa.

Jag har tre frågor till ministern.

SJ kommer enligt uppgift att satsa på nattåg mellan Stockholm och Oslo. Vi vet att det är brist på nattåg, och det behövs framför allt förstaklassvagnar. Offras Jämtland och Härjedalen till förmån för Oslo och Stockholm?

Den andra frågan gäller vinstuttagen på 1,9 miljarder. De påverkar självklart kommunikationerna. Offras Jämtland och Härjedalen även för dem?

Den tredje frågan gäller höghastighetståg. De kommer att kosta enligt beräkningar 320 miljarder. Ändå tror man att pengarna aldrig kommer att räcka. Vi får se vad summan landar på. Självklart tar det här resurser från norra Sverige. Det är ganska tydligt att satsningarna ligger i södra Sverige. Offras Jämtland och Härjedalen? När jag säger Jämtland och Härjedalen menar jag också Norrland i sin helhet. Vi vet också att tågsträckorna till Kiruna inom kort kommer att hamna under lupp.

Ministern får gärna svara.

Anf. 121 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag ska försöka mig på en folkbildningsinsats från talarstolen.

SJ AB betalar ingenting till infrastruktur i den meningen att SJ skulle ansvara för infrastruktur. Det gör Trafikverket. SJ AB betalar en avgift till Trafikverket för att få trafikera på spåren, men den avgiften sätts lika för alla operatörer. Det är inte så att om man inte tar ut pengar från SJ blir det mer pengar till spåren. Möjligen är det tvärtom eftersom de pengar som blir utdelning från SJ AB, som är ett fristående företag, blir till pengar i statens budget som kan användas till exempelvis utbyggnad och infrastruktur. Det sambandet finns inte, och i den mån det finns är det snarare det omvända.

Den andra folkbildningsinsatsen är att det fattas inga politiska beslut, vilket jag tror att interpellanten är medveten om, i Sverige om trafikering på järnvägen. Det råder en avreglerad marknad där den som vill köra tåg och som gör en bedömning att det går att få lönsamhet i att köra tåg ansöker om ett tågläge och sätter igång.

Det här innebär att regeringen inte styr till exempel SJ genom att tala om exakt var de ska köra, vilka turer de ska köra, hur den service de ska ge ska se ut. Det är ett ansvar för den bolagsledningen. När det gäller de stora övergripande frågorna är det ett ansvar för näringsministern som har bolagsstyrning på sitt bord.

Här finns fortfarande, uppenbarligen även från Moderaterna, en syn att SJ är en del av staten i meningen att det är en politiskt styrd organisation ut i minsta detalj. Det är den inte. Vi skulle kunna rikta kravet mot vilket tågbolag som helst, om man vill ha trafikering på sträckan.

Jag kan hålla med om alla de behov som beskrivs i diskussionen. Det är oerhört viktigt att ha fungerande transportlösningar i hela landet. Det är viktigt att se till att olika besöksorter och turistsatsningar försörjs med trafiklösningar som gör att det går att komma till den turistorten. Lika lite som regeringen fattar beslut om vilka turistbussar som ska köra till olika turistorter fattar regeringen beslut om vilka turer SJ ska köra.

Om man hade velat ha en sådan ordning skulle man inte ha avreglerat järnvägen och gjort den till en marknad. Då skulle man ha haft kvar en ordning där man fattar beslut att SJ har ett ansvar att köra på vissa sträckor för att tillgodose ett samhällsbehov. Det finns inte en sådan lagstiftning i dag. Det kan man ha synpunkter på, men man bör ta ansvar för de principiella politiska beslut man fattar även när effekterna av dem kommer.

Apropå kravet på konsekvensanalys kanske man skulle ha gjort en sådan innan man fattade den här typen av beslut.

Anf. 122 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Det är ett vanligt scenario att infrastrukturministern avhänder sig ansvaret. Vi ska dock påminna ministern om att hon har via sin infrastrukturministerpost ett helhetsansvar för att de svenska kommunikationerna är väl fungerande och att hela Sverige ska leva och ha samma förutsättningar. Ofta lägger ministern ansvaret på Trafikverket och SJ. Självklart påverkar ett uttag på 1,9 miljarder även övriga satsningar.

Om SJ fortsätter på det inslagna spåret och enbart skär i kostnaderna är det en tidsfråga innan SJ har monterat ned hela sin närvaro i Jämtland och Härjedalen och i Norrland i sin helhet. Undantaget är att vi skjutsar upp storstadsbor till fjällvärlden under några veckor per år.

De besked SJ har gett påverkar redan nu negativt. Människor tror inte längre att det går att åka tåg till Norrland eller Jämtland och Härjedalen. De påverkas också av negativa skrivelser. Men det behöver inte bli så illa. Jämtarna och andra kan lockas tillbaka till tågen via pålitlighet, fungerande bokningssystem, fungerande anslutningstider till annan kollektivtrafik, internetuppkoppling, en bra image, rena vagnar och inte minst att SJ och regeringen lyssnar på kunden. Så har det absolut inte varit hittills.

Självklart har regeringen huvudansvaret – det vill jag komma tillbaka till – för landets kommunikationer. Jag vet att vi inte styr på detaljnivå. Det handlar om ett övergripande ansvar som ministern måste ta.

Hela Sverige ska leva. Just nu agerar regeringen på många olika plan i motsatt riktning. Det oroar mig, och det oroar också många andra. Jag får tacka för debatten så här långt. Vi lär återkomma till samma fråga.

Anf. 123 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag är hemskt ledsen, men jag har faktiskt inte ansvaret för hur SJ väljer att trafikera och inte trafikera. Jag har ansvaret för den statliga infrastrukturen och ett visst ansvar för att det tillskjuts medel så att Trafikverket kan handla upp sådan trafik som anses vara samhällsnyttig men inte kommersiellt möjlig att bedriva. Den typen av trafik har Trafikverket ett uppdrag att handla upp. Det gör man också. Det finns många olika exempel där Trafikverket gör upphandlingar.

SJ är inte ett bolag som styrs i sin affärsmodell eller i sina affärer direkt av politiska beslut. Det är häpnadsväckande att en ledamot av Sveriges riksdag inte känner till det eller inte vill kännas vid det. Man valde att avreglera marknaden för tågen. Det innebär att SJ, MTR, Blå Tåget eller någon annan operatör väljer vilka sträckor de vill trafikera utifrån var de tror att de kan tjäna pengar. Det är en marknad.

När den marknadsutsättningen sedan får konsekvenser i att de väljer bort sträckor som inte är kommersiellt gångbara går man till ministern och säger att jag ska lösa problemet. Det ansvaret tog den förra regeringen bort från regeringen och från riksdagen. Man kan tycka att det var fel, men det var så det var.

Det är viktigt att nu samverka mellan olika aktörer för att tillgodose de behov som lyfts upp. Där får man ta kontakt med SJ, som bedriver sin trafik på affärsmässiga grunder precis som alla andra bolag gör. Det här är en marknad. Om det görs en bedömning att det är en så samhällsnyttig

trafik att Trafikverket ska handla upp den kommer Trafikverket att påbörja en sådan upphandling. Det är inte en fråga som behandlas i den här interpellationsdebatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2015/16:110
24 maj

Svar på
interpellationer

§ 18 Svar på interpellation 2015/16:637 om Västsvenska paketet

Anf. 124 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Hans Rothenberg har frågat mig om regeringen ser att det av finansieringsmässiga skäl finns någon risk med att genomförandet av Västsvenska paketet hindras eller att delprojekt kommer att omprövas.

Trafikverket har i enlighet med regleringsbrev för 2016 ökat upplåningen för att bland annat finansiera investeringar i Västsvenska paketet, vilket kan medföra marginellt ökade räntekostnader. Storleken på eventuella extra kostnader är i dagsläget svåra att förutsäga eftersom detta kommer att vara beroende av den framtida ränteutvecklingen. Den ökade upplåningen under 2016 medför marginellt ökade räntekostnader. Räntan har varit lägre under en period, vilket påverkar storleken på de eventuella kostnader som uppstår för att ta upp dessa lån. Givet dagens bedömningar kommer eventuella merkostnader inte att belasta trängelskatteanslagen utan finansieras från anslaget 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur.

Åtgärden att tillfälligt använda lånefinansiering för att finansiera investeringar kommer inte att medföra någon försening av arbetet med berörda infrastrukturprojekt och påverkar inte heller statens åtaganden. Intäkterna från trängelskatten i Göteborg får enligt anslagets ändamål endast användas till utgifter för investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg.

Jag vill avslutningsvis betona att den ökade lånefinansieringen i närtid inte kommer att ha någon påverkan på framtida trängelskatteuttag i Göteborg – detta eftersom merkostnader kommer att finansieras från ett annat anslag och inte via framtida trängelskatteintäkter.

Anf. 125 HANS ROTHENBERG (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Anledningen till att jag har skrivit den här interpellationen är att det har uppkommit en diskussion och debatt framför allt i Västsverige, som ju berörs av det här paketet, kring finansieringen när regeringen nu har beordrat Trafikverket att låna av Riksgäldskontoret till förmånlig ränta för att bekosta 2016 års investeringar i Västsvenska paketet. I stället var det tänkt att pengarna från inbetalade trängelskatter skulle användas direkt.

Det här är ett upplägg som förutsätter en låg och stabil räntenivå, och det finns faktiskt ingen som kan garantera detta över tid. Vi lever i dag i en värld där det finns negativ ränta; egentligen skulle man betala för att ha pengarna insatta hos banker. Så borde även Riksgälden kunna resonera. Det är alltså ett väldigt speciellt finansiellt läge som Sverige befinner sig i.

Här har regeringen uppenbarligen slagit i budgettaket. Det finns omständigheter som förklarar varför så har skett, och därför behöver man göra vissa manövrar.

Jag tycker att det är viktigt att vi i Sveriges riksdag diskuterar det här. Jag tycker också att det är viktigt att vi i riksdagen får reda på ministrernas och regeringens hållning inför hur man ska hantera det här. Detta väcker nämligen väldigt stor oro, inte minst bland de västsvenskar och göteborgare som lever mitt i en debatt kring Västsvenska paketet.

Man kan ha vilka åsikter man vill om paketet och delar av detsamma. Det finns ju en tåg tunnel under Göteborg som har diskuterats i någon bisats någon gång. Men det är inte det frågan handlar om, utan det handlar om att det är ett gigantiskt projekt som inte får utsättas för en skör finansiering.

Därför har jag ställt denna interpellation till statsrådet. Jag har fått ett svar här som nästan är förvånansvärt tydligt. Men det är bra med tydliga svar. Jag gillar det. I svaret sägs att detta inte kommer att påverka finansieringen och inte heller riskera Västsvenska paketets genomförande.

Jag vill ändå i sammanhanget ställa en kontrollfråga: Man gör den här manövern i ett läge med låg ränta. Vad händer den dagen då räntan sticker i väg upp? Är ministern och regeringen lika tydliga med att den här manövern, som man skulle kunna benämna som ett trixande, är så vattentät att detta inte kommer att riskera någonting kring Västsvenska paketets genomförande?

Anf. 126 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Svaret är inte bara tydligt, utan det har dessutom upprepats vid ett antal tidigare interpellationsdebatter, i ett antal intervjuer och i andra sammanhang där vi har varit väldigt tydliga, just därför att det har funnits en oro. Då kan man som riksdagsledamot eller i någon annan funktion välja att låta den oron stillas eftersom det inte finns någon anledning till den, eller så kan man välja att försöka återuppliva den lite då och då.

Svaret är tydligt därför att vi är tydliga med att detta är en tillfällig åtgärd som handlar om att vi för att slippa göra dramatiska nedskärningar till exempel i välfärden, trygghetssystemen eller på något annat ställe i en situation där vi får kraftigt ökade kostnader på vissa områden väljer att göra åtgärder som får så lite negativ påverkan som möjligt på de uppdrag som staten har åtagit sig.

Det här är ett sådant exempel där vi ser att vi har möjlighet att lägga ut uppdraget på Trafikverket i stället för att staten själv lånar upp och använder de pengarna. Det får ingen konsekvens för genomförandet av Västsvenska paketet, för vi har uttryckt att om det blir ökade räntekostnader framöver så kommer de att täckas av andra anslag. Det är ett väldigt tydligt besked. Jag kan ge det igen och igen.

Det är inte heller så att detta på något sätt försenar eller äventyrar genomförandet av paketets olika delar. Den planeringen fortgår som tänkt, och planeringen ligger fast. Det finns ingen som helst anledning att oroa sig för att finansieringen inte kvarstår.

Anf. 127 HANS ROTHENBERG (M):

Fru talman! Det är ju så när det gäller den här diskussionen som försiggår i samhällsdebatten att det finns en anledning till att man känner en

viss oro. Med Akademiska Hus har det varit så att man har använt utdelningen där till statsbudgeten. Att man använder trängselskatten som en budgetregulator är i sammanhanget någonting som inte borde ske och som under normala omständigheter inte hade varit gängse.

Jag skulle egentligen vilja fråga om ministern tycker att det är etiskt rätt att göra de här laborationerna kring det hela, inte minst med tanke på den laddade diskussionen kring frågan om trängselskatt och delar av Västsvenska paketets genomförande. Är det etiskt bra att göra detta?

Anf. 128 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Givet den situation som vi befinner oss i och givet de alternativ som vi annars hade varit tvungna att ta ställning till tycker jag att detta är ett bra sätt att hantera den uppkomna situationen. Vi vidtar en åtgärd som gör att vi kan följa de riktlinjer som finns kring budgethantering och som inte får allvarliga konsekvenser för våra möjligheter att bedriva en bra verksamhet och stå för de åtaganden som staten har gentemot enskilda, gentemot kommuner och landsting och så vidare. Detta äventyrar inte genomförandet av paketet, och det är inte heller så att den summa som avsätts är mindre än vad den hade varit om man hade tagit det på statens konto.

Den oro som finns är möjligen uppspelad av andra skäl än omsorg om Västsvenska paketet. Vi har nämligen varit oerhört tydliga med att de konsekvenser som skulle kunna bli följden av ökade räntekostnader kommer att finansieras av staten fullt ut, i enlighet med det åtagande som staten har gentemot Göteborgs kommun och de andra avtalsparterna.

Anf. 129 HANS ROTHENBERG (M):

Fru talman! En anledning till att jag väcker frågan är den ganska nyligen uppstartade debatten. Det är många som hör av sig och är oroliga och vill diskutera.

Trafikverket är ett statligt verk. Då är frågan: Är inte deras utgifter en del av statens totala utgifter? Kan det verkligen vara så att utgiftstaket är så slapt formulerat att det inte inkluderar utgifter inom de statliga verken? Siffertrixande är ett ord man skulle kunna använda i sammanhanget.

Mitt syfte med den här interpellationen är faktiskt att få det tydliga svaret från ministern att det inte kommer att påverka genomförandet, att det inte kommer att riskera att delar av det här inte genomförs och även att det inte kommer att bli dyrare.

Det svaret är jag tacksam över att ha fått. Skulle verkligheten bli någon annan, vilket jag verkligen inte hoppas sker, får jag återkomma i sammanhanget.

Anf. 130 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S):

Fru talman! Eftersom Hans Rothenberg har ett stort intresse för trafikfrågor generellt och i synnerhet sådana som berör Göteborg utgår jag från att han har tagit del av både mina tidigare interpellationssvar och de, ganska många vid de här laget, intervjuer i medierna där jag har gett just det här tydliga beskedet.

Jag hoppas att Hans Rothenberg i och med det här svaret från mig i dag känner sig trygg med att ge beskedet när oroliga medborgare ringer att det inte finns någon anledning att vara orolig. Finansieringen ligger fast. Den

Prot. 2015/16:110
24 maj

Svar på
interpellationer

är rent tekniskt ordnad på ett lite annorlunda sätt, men genomförandet fortgår precis som planerat.

Jag hoppas att vi gemensamt kan se till att vi får en positiv och framtidsinriktad diskussion om alla de fantastiska möjligheter som öppnar sig i och med genomförandet av det här paketet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 19 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2015/16:127 Ett svenskt tonnagebeskattningssystem

2015/16:175 Unionstullkodexen och elektroniskt uppgiftslämnande

§ 20 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 20 maj

2015/16:671 Minskade medel för företagsrådgivning

av *Penilla Gunther* (KD)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2015/16:672 Effekterna av den ekonomiska utvecklingen på försvarsambitionen

av *Mikael Oscarsson* (KD)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 20 maj

2015/16:1252 Schablonisering av särskilda bidrag till ensamkommande barn

av *Johanna Jönsson* (C)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:1253 Reserekommendationer till Somaliland

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:1254 Muslimska staters avstängning av hbtq-organisationer till FN-konferens

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:1255 Bistånd till Somaliland
av *Birgitta Ohlsson* (L)
till statsrådet *Isabella Lövin* (MP)

Prot. 2015/16:110
24 maj

den 22 maj

2015/16:1256 Utveckling av totalförsvaret
av *Mattias Jonsson* (S)
till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2015/16:1257 Erkännande av Somaliland
av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2015/16:1258 Nattågen till Jämtland

av *Emma Wallrup* (V)

till närings- och innovationsminister *Mikael Damberg* (S)

§ 22 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 23 maj

2015/16:1214 Riksrevisionens granskning

av *Erik Ullenhag* (L)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 21.10.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med § 5
anf. 34 (delvis),

av tjänstgörande ålderspresidenten *Beatrice Ask* därefter till ajourneringen
kl. 15.58,

av tjänstgörande ålderspresidenten *Susanne Eberstein* därefter till och med
§ 15 anf. 104 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Aktuell debatt om Vattenfalls brunkolsverksamhet och klimatet	1
Anf. 1 JONAS SJÖSTEDT (V).....	1
Anf. 2 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	1
Anf. 3 LARS HJÄLMERED (M).....	3
Anf. 4 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	4
Anf. 5 LISE NORDIN (MP)	6
Anf. 6 HELENA LINDAHL (C).....	7
Anf. 7 JONAS SJÖSTEDT (V).....	9
Anf. 8 MARIA WEIMER (L)	10
Anf. 9 PENILLA GUNTHER (KD).....	12
Anf. 10 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	13
Anf. 11 LARS HJÄLMERED (M).....	15
Anf. 12 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	16
Anf. 13 LISE NORDIN (MP)	17
Anf. 14 HELENA LINDAHL (C).....	18
Anf. 15 JONAS SJÖSTEDT (V).....	19
Anf. 16 TREDJE VICE TALMANNEN.....	20
Anf. 17 MARIA WEIMER (L)	20
Anf. 18 PENILLA GUNTHER (KD).....	20
Anf. 19 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	21
Anf. 20 LARS HJÄLMERED (M).....	22
Anf. 21 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	23
Anf. 22 LISE NORDIN (MP)	23
Anf. 23 HELENA LINDAHL (C).....	23
Anf. 24 TREDJE VICE TALMANNEN.....	24
Anf. 25 JONAS SJÖSTEDT (V).....	24
Anf. 26 TREDJE VICE TALMANNEN.....	25
Ajournering	25
Återupptagna förhandlingar	25
Anf. 27 MARIA WEIMER (L)	25
Anf. 28 PENILLA GUNTHER (KD).....	26
Anf. 29 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	26
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	27
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	28
§ 4 Ärenden för bordläggning	28
§ 5 Svar på interpellation 2015/16:581 om lagstiftning om jakt i fjällmiljö	28
Anf. 30 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	28
Anf. 31 EDWARD RIEDL (M)	29
Anf. 32 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	30
Anf. 33 EDWARD RIEDL (M)	31
Anf. 34 ISAK FROM (S).....	31

Anf. 35	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	32
Anf. 36	EDWARD RIEDL (M)	32
Anf. 37	ISAK FROM (S)	33
Anf. 38	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	33
§ 6	Svar på interpellation 2015/16:586 om viltförvaltningen	33
Anf. 39	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	33
Anf. 40	STEN BERGHEDEN (M)	34
Anf. 41	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	35
Anf. 42	STEN BERGHEDEN (M)	35
Anf. 43	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	36
Anf. 44	STEN BERGHEDEN (M)	36
Anf. 45	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	36
§ 7	Svar på interpellation 2015/16:595 om Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel	37
Anf. 46	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	37
Anf. 47	MAGNUS OSCARSSON (KD)	38
Anf. 48	STAFFAN DANIELSSON (C)	39
Anf. 49	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	39
Anf. 50	MAGNUS OSCARSSON (KD)	40
Anf. 51	STAFFAN DANIELSSON (C)	41
Anf. 52	MARIANNE PETTERSSON (S)	41
Anf. 53	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	42
Anf. 54	MAGNUS OSCARSSON (KD)	43
Anf. 55	MARIANNE PETTERSSON (S)	43
Anf. 56	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	44
§ 8	Svar på interpellation 2015/16:625 om artskyddsförordningen	44
Anf. 57	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	44
Anf. 58	ANDERS FORSBERG (SD)	45
	(forts.)	46
	Ajournering	46
	Återupptagna förhandlingar	46
§ 8 (forts.)	Svar på interpellation 2015/16:625 om artskyddsförordningen	46
Anf. 59	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	46
Anf. 60	ANDERS FORSBERG (SD)	47
Anf. 61	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	48
Anf. 62	ANDERS FORSBERG (SD)	48
Anf. 63	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	49
§ 9	Svar på interpellation 2015/16:640 om skydds jakt på skarv	50
Anf. 64	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	50
Anf. 65	ANDERS ÅKESSON (C)	50
Anf. 66	Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S)	51
Anf. 67	ANDERS ÅKESSON (C)	51
§ 10	Svar på interpellation 2015/16:573 om signalpolitik inom LSS	52
Anf. 68	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	52
Anf. 69	SOFIA FÖLSTER (M)	53
Anf. 70	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	54

Anf. 71	SOFIA FÖLSTER (M).....	55
Anf. 72	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	56
Anf. 73	SOFIA FÖLSTER (M).....	56
Anf. 74	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	57
§ 11	Svar på interpellation 2015/16:616 om lag om kvotering.....	57
Anf. 75	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	57
Anf. 76	ISABELLA HÖKMARK (M).....	58
Anf. 77	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	59
Anf. 78	ISABELLA HÖKMARK (M).....	60
Anf. 79	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	60
Anf. 80	ISABELLA HÖKMARK (M).....	61
Anf. 81	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	61
§ 12	Svar på interpellation 2015/16:632 om bättre måltider för våra äldre	62
Anf. 82	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	62
Anf. 83	STEN BERGHEDEN (M)	63
Anf. 84	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	63
Anf. 85	STEN BERGHEDEN (M)	64
Anf. 86	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	64
Anf. 87	STEN BERGHEDEN (M)	65
Anf. 88	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	65
§ 13	Svar på interpellation 2015/16:641 om ojämsliddhet för personer med funktionsnedsättning.....	66
Anf. 89	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	66
Anf. 90	LOTTA FINSTORP (M).....	67
Anf. 91	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	68
Anf. 92	LOTTA FINSTORP (M).....	69
Anf. 93	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	70
Anf. 94	LOTTA FINSTORP (M).....	70
Anf. 95	Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	71
§ 14	Svar på interpellation 2015/16:604 om kryssningsanlöp och farledsavgifter	71
Anf. 96	Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	71
Anf. 97	HANS ROTHENBERG (M).....	72
Anf. 98	Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	72
Anf. 99	HANS ROTHENBERG (M).....	73
Anf. 100	Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	74
Anf. 101	HANS ROTHENBERG (M).....	75
Anf. 102	Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	75
§ 15	Svar på interpellation 2015/16:620 om Sjöfartsverkets hantering av räddningstjänst med helikopter	76
Anf. 103	Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	76
Anf. 104	MIKAEL OSCARSSON (KD)	77
Anf. 105	Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	78
Anf. 106	MIKAEL OSCARSSON (KD)	79
Anf. 107	Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	80
Anf. 108	MIKAEL OSCARSSON (KD)	80
Anf. 109	Statsrådet ANNA JOHANSSON (S)	81
§ 16	Svar på interpellation 2015/16:624 om hållbar utveckling i infrastrukturplaneringen	82

Anf. 110 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	82	Prot. 2015/16:110
Anf. 111 EMMA WALLRUP (V).....	83	24 maj
Anf. 112 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	84	-----
Anf. 113 EMMA WALLRUP (V).....	85	
Anf. 114 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	86	
Anf. 115 EMMA WALLRUP (V).....	86	
Anf. 116 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	87	
§ 17 Svar på interpellation 2015/16:630 om nattågens kvalitet	87	
Anf. 117 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	87	
Anf. 118 SAILA QUICKLUND (M)	88	
Anf. 119 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	89	
Anf. 120 SAILA QUICKLUND (M)	90	
Anf. 121 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	91	
Anf. 122 SAILA QUICKLUND (M)	92	
Anf. 123 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	92	
§ 18 Svar på interpellation 2015/16:637 om Västsvenska		
paketet.....	93	
Anf. 124 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	93	
Anf. 125 HANS ROTHENBERG (M)	93	
Anf. 126 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	94	
Anf. 127 HANS ROTHENBERG (M)	94	
Anf. 128 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	95	
Anf. 129 HANS ROTHENBERG (M)	95	
Anf. 130 Statsrådet ANNA JOHANSSON (S).....	95	
§ 19 Bordläggning.....	96	
§ 20 Anmälan om interpellationer.....	96	
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	96	
§ 22 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	97	
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 21.10.....	97	